

ਪਰਵਾਸ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ:

ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ

ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਅਨ ਕੇਂਦਰ
ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਲੁਧਿਆਣਾ

ਸਾਹਿਤ ਸੁਰ ਸੰਗਮ ਸਭਾ ਇਟਲੀ ਦੀ 10ਵੀਂ ਵਰੇਗੰਢ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ
ਦੇ ਰੋਜ਼ਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮ

ਸ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ

ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ

ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਸਰਾਏ

ਸ੍ਰੀ ਸੁੱਖੀ ਬਾਠ

ਪ੍ਰੋ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਛਾਬੜਾ

ਸ. ਦਲਜਿੰਦਰ ਰਹਿਲ

ਵਿਸ਼ਾਲ (ਬਿਆਸ)

ਬਿੰਦਰ ਕੋਲੀਆਂਵਾਲ

ਸ. ਹਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸੁਖਜੀਤ ਕਹਾਣੀਕਾਰ

ਡਾ. ਦਵਿੰਦਰ ਸੈਫੀ

ਪ੍ਰੋ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਮਨਦੀਪ ਖੁਰਮੀ

ਪਰਵਾਸ

(ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ)

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ

ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ

ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ

ਪ੍ਰਿੰ. ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਪਾਦਕ

ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਪ੍ਰੋ. ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਕੌਰ

ਸੰਪਾਦਕ

ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਡਾ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆ

ਸਹਿਯੋਗੀ (ਭਾਰਤ)

ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

+919872631199

ਪ੍ਰੋ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਛਾਬੜਾ

+919815100791

ਡਾ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ

+918146565014

ਡਾ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ

+919417194812

ਡਾ. ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ

+91872867377

ਡਾ. ਮੁਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ

+917837901025

ਸਹਿਯੋਗੀ (ਵਿਦੇਸ਼)

ਸੁੱਖੀ ਬਾਠ (ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਕੈਨੇਡਾ)

+16045064426

ਪ੍ਰੋ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਕੈਨੇਡਾ)

+16047658417

ਸਰਬਜੀਤ ਸੋਹੀ (ਆਸਟਰੇਲੀਆ)

+61410584302

ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ (ਯੂ. ਕੇ.)

+447491073808

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਅਮਰੀਕਾ)

+19253130281

ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ (ਕੈਨੇਡਾ)

+17789080914

ਟਾਇਪ ਸੈਟਿੰਗ: ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ +919465642568

ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਅਨ ਕੇਂਦਰ

ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਲੁਧਿਆਣਾ

parvasggn@gmail.com, +9187290-80250, +9195010-27522

ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ

ਟਾਇਟਲ ਚਿੱਤਰਕਾਰ: ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ

6-8

ਪੋਰਟਰੇਟ ਕਲਾ ਦਾ ਜਾਦੂਗਰ: ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ

ਡਾ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ

ਅੰਕ ਦੇ ਲੇਖਕ

ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ

9-29

ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ

ਡਾ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਧੀਮੇ ਸਹਿਜ ਸੁਰ ਵਾਲਾ ਵਿਅੰਗਕਾਰ: ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ

ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਚਿੱਤਰਕਾਰ

ਸੁਹਜ, ਸਹਿਜ, ਸ਼ਿੜ ਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ: ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ

ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੇਖਾ

ਵਿਅੰਗ, ਕਹਾਣੀ ਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ

ਗਜ਼ਲਾਂ/ਨਜ਼ਮਾਂ

30-48

ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੰਗ

ਹਰਵਿੰਦਰ ਰਿਆੜ

ਆਤਮਾ ਹੇਅਰ (ਕਾਲਾ)

ਕੁਲਦੀਪ ਚਿਰਾਗ ਅਮਰਦੀਪ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ ਬਮਲਜੀਤ ਮਾਨ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਰਤ

ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ

ਬਲਦੇਵ ਬਾਵਾ

ਸ਼ੈਲੀ ਡੰਗ

ਰੂਪ ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਕਹਾਣੀਆਂ

49-64

ਕਰਜ

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਨੇ ਸੋਹਣੇ

ਗੁਰਮੀਤ ਪਨਾਂਗ

ਲੇਖ

65-71

ਨਾਵਲਕਾਰ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ

ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਪੁਸਤਕ ਚਰਚਾ

72-77

ਮੈ. ਪਾਲਦੀ ਤੇ ਨਾਵਲ

ਨਦੀਮ ਪਰਮਾਰ

ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੀ ਸਵੈਜੀਵਨੀ: ਮੇਰੀ ਜੀਵਨ ਗਾਥਾ

ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ

ਪੁਸਤਕ ਰਿਵੀਊ

78

ਬੋਲ ਪਏ ਅਲਫਾਜ਼: ਬਿੱਕਰ ਬਾਈ

ਸਰਬਜੀਤ ਸੋਹੀ

ਸਰਗਰਮੀਆਂ

79-90

ਵਿੱਤੀ
ਸਹਿਯੋਗ

ਸੁੱਖੀ ਬਾਠ, ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਸਰੀ, ਕੈਨੇਡਾ

ਸਾਹਿਤ ਸੁਰ ਸੰਗਮ ਸਭਾ, ਟਿਟਲੀ

ਇੰਡੋੜ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਆਫ਼ ਆਸਟਰੇਲੀਆ

ਨਕਸ਼ਦੀਪ ਪੰਜਕੋਹਾ, ਅਮਰੀਕਾ

ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਲਈ ਮੂਲ ਧਰਤੀ ਤੇ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬੇਚੈਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਪਰਵਾਸੀ ਜੀਵਨ ਜਿਵੇਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖਾਂ ਭਰਪੂਰ ਜੀਵਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਪਿੱਛੇ ਲੰਬੀ ਜੱਦੋਂ ਜਹਿਦ, ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਭਰਪੂਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ ਅੱਜ ਵੀ ਪਰਵਾਸੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸੰਘਰਸ਼ਮਈ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ

ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੇ ਅਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਭਰਪੂਰ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਧਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਸਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹਰ ਔਰਤ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਪੇਕਿਆਂ ਦਾ ਮੋਹ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਿਸਰਦਾ ਇਵੇਂ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੇਕਿਆਂ ਦਾ ਅਰਥਾਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦਹਾਲੀ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਡੂੰਘੀ ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮਸਲੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤਿੰਨ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਆਰਥਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚਾ ਬਿਖੇਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਝਟਕੇ ਲੱਗਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦਰਦ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਵੱਡਾ ਦਰਦ ਹੈ।

ਅਦਾਰਾ 'ਪਰਵਾਸ' ਤੇ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦਾ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਅਨ ਕੇਂਦਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ (ਡਾ.)

ਸਾਬਕਾ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ,

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਮਿੱਟੀ ਮਾਣ ਕਰੇ-

ਚਿੱਤਰਕਾਰ: ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ

ਪੋਰਟਰੇਟ ਕਲਾ ਦਾ ਜਾਦੂਗਰ: ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ

ਡਾ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ

ਨਾਮਵਰ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰਣ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੇ ਵੱਡਮੁੱਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਕਾਰਜ ਨਵੇਂ ਚਿੱਤਰਕਾਰਾਂ ਲਈ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਨ

ਦੂਤਘਰ ਵਿਖੇ ਬਤੌਰ ਆਰਟਿਸਟ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਲਲਿਤ ਕਲਾਂ ਅਕੈਡਮੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਆਰਟ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹੇ। ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਿਚਰਡ ਨੈਕਸਨ ਦਾ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਪੋਰਟਰੇਟ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਮਾਣਮੱਤੀ ਵਿਰਾਸਤ, ਪੰਜਾਬੀ ਗੌਰਵ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ

ਐਮ. ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ

ਚਿਹਰਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਬੁਰਸ਼ ਛੋਹਾਂ ਅਤੇ ਰੰਗ-ਲੀਲਾ ਨਾਲ ਕੈਨਵਸ ਉੱਤੇ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਇਕ ਅਦਭੁਤ ਜਾਦੂਗਰ ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ 26 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸਵਾ ਦੱਸ ਵਜੇ ਸਾਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਿਆ। ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪੋਰਟਰੇਟ ਵਿਚ Master of Indian Realism ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਗੂੜ੍ਹਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ, ਪੋਰਟਰੇਟ-ਕਲਾ ਅਤੇ

ਬੁੱਤ-ਕਲਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਆਯਾਮ ਸਿਰਜਣ ਵਾਲਾ ਕਲਾਕਾਰ ਸੀ। ਸੰਨ 2012 ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਰਤਨ ਦੇ ਖਿਤਾਬ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਨ 1982 ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮੌਕੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਉਸਦੀ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਅਵੱਲ ਤਸਵੀਰ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਿਚਰਡ ਨੈਕਸਨ ਦਾ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਪੋਰਟਰੇਟ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਇਹ ਪੋਰਟਰੇਟ ਵੇਖ ਕੇ ਨਿਕਸਨ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ-ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ, ਸਿੱਖ ਜੰਗਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ

ਸਿੱਟੀ ਮਾਣ ਕਰੋ- ਚਿੱਤਰਕਾਰ: ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ

ਦੀਆਂ ਜੁਝਾਰੂ ਲੜਾਈਆਂ ਬਾਰੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਤੌਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਨੂੰ ਰੰਗਾਂ ਅਤੇ ਅਕਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੈਨਵਸ ਉੱਤੇ ਉਤਾਰ ਲੈਣਾ ਉਸਦੀ ਚਿੱਤਰ ਕਲਾ ਦਾ ਸਹਿਜ ਸੀ। ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ, ਸ਼ੀਲਾ ਭਾਟੀਆ, ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਟੀਆ ਆਦਿ ਸਖ਼ਸ਼ੀਅਤਾਂ ਦੇ ਪੋਰਟਰੇਟ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸਨੇ ਇਕ ਨਵਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਰਚਿਆ। ਰੰਗਾਂ ਤੇ ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੀ ਲੀਲਾ ਨੂੰ ਸੰਜੀਵ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਨਰ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਸਾਥੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹ ਸਖ਼ਸ਼ੀਅਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਕੈਨਵਸ ਉੱਤੇ ਉਤਾਰ ਲੈਣ ਦਾ ਜਾਦੂਗਰ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਲੈਂਡ ਸਕੇਪ ਕੁਦਰਤੀ ਭਾਅ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਕਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਉਹ ਫੋਟੋਗਰਾਫੀ ਅਤੇ ਪੇਂਟਿੰਗ ਵਿਚ ਫਰਕ ਮੇਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਅਕਤੂਬਰ 1929 ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਸੌਦਾਗਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਮੁੱਢਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਏਥੇ ਹੀ ਸੰਨ 1946 ਵਿਚ ਉਹ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਮਿਲਿਆ ਉਸਨੇ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਸੋਹਣੀ ਮਹੀਵਾਲ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਵੇਖੇ- ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਮੁਰੀਦ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਬਕਾਇਦਾ ਗੁਰੂ ਧਾਰ ਲਿਆ। 1947 ਤੋਂ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਫੇਰ 1949 ਤੋਂ 1954 ਤੱਕ ਉਸਨੇ ਦਿੱਲੀ ਪਾਲੇਟੋਕਨੀਕ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਫਾਈਨ ਆਰਟਸ ਵਿਚ ਡਿਪਲੋਮਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 1958 ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਹੀ ਅਮਰੀਕੀ ਦੂਤਾਵਾਸ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਏਥੇ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਉਸਨੇ ਵੱਡੀਆਂ ਅਮਰੀਕੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਦੇ

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਿੱਤਰ

ਪੋਰਟਰੇਟ ਬਣਾਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੌਰ ਦੇ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ।

ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦਾ ਉਪ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵੀ ਰਿਹਾ, ਲਲਿਤ ਕਲਾ ਅਕਾਦਮੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਟੇਟ ਐਵਾਰਡੀ ਵੀ ਬਣਿਆ ਪਰ ਸਾਰੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਅਤੇ ਐਵਾਰਡਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਯਥਾਰਥ

ਮਿੱਟੀ ਮਾਣ ਕਰੇ- ਚਿੱਤਰਕਾਰ: ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਿੱਤਰ

ਅਤੇ ਕਨਾਟ ਪਲੇਸ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚਲੀ ਦੂਰੀ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ੋਭਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚਰਨ ਬੰਧਨਾ ਲਈ ਉਹ ਅਕਸਰ ਅੰਪਰੇਟ ਜਾਂਦਾ। ਅਮਰੀਕੀ ਦੂਤਾਵਾਸ਼ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਉਸਨੇ ਕਨਾਟ ਪਲੇਸ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰੀਗਲ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਉੱਪਰ ਆਪਣੇ ਦੋ ਹੋਰ ਦੋਸਤਾਂ ਮਹੇਸ਼ ਅਤੇ ਗੁਰਦੇਵ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਐੱਮ. ਜੀ. ਐੱਮ (MGM) ਸਟੂਡੀਓ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਮਹੇਸ਼/ਗੁਰਦੇਵ/ਮਿਹਰ ਸਟੂਡੀਓ ਨੇ ਸੈਂਕੜੇ ਕੋਰੀਆਂ ਕੈਨਵਸਾਂ ਨੂੰ ਰੰਗਾਂ ਅਤੇ ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੀ ਉਹ ਰਗਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜੋ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆ ਤੱਕ ਧੜਕਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਪੋਰਟਰੇਟ, ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਘੜੇ ਹੋਏ ਬੁੱਤ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਬੁਰਸ਼ ਦੀ ਚੋਣ, ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕੈਨਵਸ ਉੱਤੇ ਤਰੋਂਕੇ ਹੋਏ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਰਲੇਵਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਛੋਹੇ ਗਏ ਪੱਥਰਾਂ ਉੱਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਠਕੋਰਾਂ ਵਿਰਾਸਤੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਉਲੰਘ ਕੇ ਨਵੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਪਛਾਣੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਲਾ ਦੇ ਪਾਰਖੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਪੋਰਟਰੇਟ, ਬੁੱਤ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਆਪਣੇ ਪੋਰਟਰੇਟਾਂ, ਬੁੱਤਾਂ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਲਾ ਕੇ ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਆਪ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਯਥਾਰਥ ਕਲਾ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਹੈ ਜੋ ਕਦੇ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਡਾ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ
20 ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕਲੋਨੀ
ਨੇੜੇ ਵਡਾਲਾ ਚੌਂਕ, ਜਲੰਧਰ
9417194812

ਅੰਕ ਦੇ ਲੇਖਕ

ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਨਾਲ ਗੁਫਤਗੂ: ਪ੍ਰੋ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ

(ਮੁਲਾਕਾਤ)

ਡੇਹਲੌਂ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਰੀ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕਵਿਤਾ, ਹਾਇਕੂ, ਕਹਾਣੀ ਤੇ ਵਾਰਤਕ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਮੁਕਾਮ

ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਕਲਾ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਹੋਸਟ ਵੀ ਹਨ। ਪ੍ਰੋ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਰੀ) ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖੀ ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਵੱਲੋਂ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੁਲਾਕਾਤ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਵਿਚ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਕਵੀ, ਵਾਰਤਕਾਰ, ਵਿਅੰਗਕਾਰ, ਸੰਪਾਦਕ ਤੇ ਅਨੁਵਾਦਕ ਵੱਜੋਂ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣ ਪਛਾਣ ਕਾਇਮ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਬਹੁਤ ਜਲਦ ਹੀ ਉਹ ਸਾਹਿਤਕ ਪਿੜ ਵਿਚ ਗਲਪਕਾਰ ਵੱਜੋਂ ਵੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੰਜ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਤਿੰਨ ਹਾਸ ਵਿਅੰਗ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਦੋ ਵਾਰਤਕ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹ, ਤਿੰਨ ਹਾਸ, ਵਿਅੰਗ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਦੋ ਵਾਰਤਕ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇੰਡੋ ਕਨੇਡੀਅਨ ਟਾਈਮਜ਼ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਅੰਗ ਤੇ ਚਲੰਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਛਪੇ ਲੇਖ ਪਾਠਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਖੂਬ ਸਲਾਹੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ।

ਸ:- ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਜੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਮੁਢਲੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਓ?

ਉ: ਮੇਰਾ ਜਨਮ 03 ਮਈ 1953 ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣੇ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਡੇਹਲੌਂ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਪਿਤਾ ਸ. ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਾਤਾ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ। ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਭੈਣ ਜੀ ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਡਰਾ ਜੋਰਾ ਸਿੰਘ। ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸਕੂਲੀ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਤਜਰਬੇ ਵਿਚੋਂ ਸਿਆਣਪ ਬਹੁਤ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਭਰ ਇਹ ਝੋਰਾ ਚਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪੜ੍ਹੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਾਇਦ

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਤਿੰਨਾ ਭੈਣ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਵਿਦਿਆ ਦਿਵਾਈ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਾ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਅੱਠਵੀਂ ਤੇ ਮੰਡੀ ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਦਸਵੀਂ ਪਾਸ ਕੀਤੀ। ਗੋਬਿੰਦ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਤੋਂ ਬੀ. ਏ. ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਅੰਗਰੇਜੀ ਦੀ ਐਮ. ਏ. ਕਰਨ ਲਈ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣੇ ਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਨਾਗਪੁਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਡੀ. ਪੀ. ਐਡ. ਕੀਤੀ ਤੇ ਦਸੰਬਰ 1977 ਵਿਚ ਮੈਂ 24 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

ਸ:- ਤੁਸੀਂ ਪਰਵਾਸ ਕਦੋਂ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਉਂ?

ਉ:- ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਡੀ. ਪੀ. ਐਡ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਮੇਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਗੱਲ

ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਖੇ ਚੱਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਦੋਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਹਾਂ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚੋਂ ਵਿਆਹ ਲਈ ਚਿੱਠੀ ਭਰ ਦਿੱਤੀ। ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ ਕੁ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਂ 09 ਦਸੰਬਰ 1977 ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੁਲੰਬੀਆ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਲੇਕ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ

ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਾਡਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਤੇ ਮੈਂ ਪੱਕਾ ਕਨੇਡੀਅਨ ਬਣ ਗਿਆ।

ਸ:- ਮੁਢਲੇ ਪਰਵਾਸੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਦੋ ਚਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ?

ਉ:- ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲੋਂ ਟੁਟ ਕੇ ਇਕੱਲੇ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਇਹ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ ਪਰ ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਇਕ ਸਮਾਜ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਜਵਾਨ ਹੋਇਆ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨਾ ਬੜੀ ਹੀ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਫੀਲਿੰਗ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਨਸਲਵਾਦ ਦਾ ਬੜਾ ਦੌਰ ਸੀ। ਜਵਾਨ ਗੋਰੇ ਲੰਘਦੇ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਹੀ ਨਸਲੀ ਟਿਪਣੀਆਂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਜੀਵਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ

ਜੋ ਵੀ ਕੰਮ ਮਿਲਿਆ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਮਿੱਲ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਵਾਲੀ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਕੰਮ ਤਾਂ ਮਿਲ ਗਿਆ ਪਰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਰਕ ਮੁਸੱਤਦ ਕਚੇਚੀਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿੱਲ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ 31 ਜਨਵਰੀ 1978 ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਗਰੇਵਯਾਰਡ ਸਿਫਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਸਾਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਸਾਰ ਵੱਡੀਆਂ ਸਵਲਾਂ ਫੜਾ ਕੇ ਮਿੱਲ ਦੀ ਛੱਤ ਉੱਤੇ ਬਰਫ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਘੰਟੇ ਕੁ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਬਾਹਾਂ ਝੂਰੀਆਂ ਪੈਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸਵਰਗ ਦੇ ਸੁਫਨੇ ਦੀ

ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੇਖਾ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸੋਢੀ ਤੇ ਹੋਰ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ

ਅਸਲੀਅਤ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਟਾਕਰਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਸਾਰਾ ਸੁਖ ਭਰਪੂਰ ਜੀਵਨ ਅੱਖਾਂ ਮੂਹਰੇ ਫਿਲਮ ਵਾਂਗ ਘੁੰਮ ਗਿਆ। ਸੋਚਿਆ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਛੇਤੀ ਵਾਪਸ ਦੇਸ਼ ਮੁੜ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਿਉਂ ਸਮਾਂ ਲੰਘਿਆ ਸ਼ਰੀਰ ਤੇ ਬਾਹਾਂ ਦਿਨ ਬ ਦਿਨ ਤਾਕਤ ਫੜਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਦੇਸ਼ ਮੁੜਨ ਦੀ ਸੋਚ ਮੱਧਮ ਹੁੰਦੀ ਗਈ। ਐਥੇ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਬਣਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਮਨ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਸ:- ਤੁਸੀਂ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਹੜਾ ਸਾਹਿਤ ਰੂਪ ਰਚਿਆ ਹੈ ? ਕਿਹੜਾ ਸਾਹਿਤ ਰੂਪ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਤਮ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ? ਸਾਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਚਾਨਣਾ ਪਾਓ ?

ਉ:- ਮੈਂ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਵੀ ਹਾਂ। ਕਵਿਤਾ ਮੇਰੀ ਆਤਮਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਕ ਮੇਰੀਆਂ ਪੰਜ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਛਪ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਗਿਰਝਾਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ (1995), ਬਣਵਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (2007), ਤ੍ਰੇਲ ਤੁਪਕੇ (ਹਾਇਕੂ) (2009), ਮੋਖਸ਼ (ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ) 2012, ਸੈਲਫੀ (2019),

ਵਾਰਤਕ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪੁਸਤਕਾਂ: ਜੀਵਨ ਪੰਥ ਦਾ ਸੁਹਜ (2013), ਆਤਮ ਮੰਥਨ (2015-2020) ਦੇ ਐਡੀਸ਼ਨ, **ਹਾਸ ਵਿਅੰਗ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪੁਸਤਕਾਂ:** ਨਮਕੀ ਰਸਗੁੱਲੇ (2015), ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ (2017) ਅਤੇ ਰੱਬ ਦੌਰੇ ਤੇ ਗਿਆ (2017)

ਸੰਪਾਦਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ: ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ (2005), ਕਲਮਾਂ ਦਾ ਸਫ਼ਰ (2009), ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (2014)

‘ਕਲਮਾਂ ਦਾ ਸਫ਼ਰ’ ਕੁਝ ਸਾਲ ਤੱਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ਼ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕਾਲੰਬੀਆ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ:- ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬਦਲ ਗਏ ਹਨ ਜੇ ਬਦਲੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਵੀ ਰੁਪਾਂਤਰਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ?

ਉ:- ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਕੇ ਟੇਬਲ ਤੇ ਆਉਣ ਅਤੇ ਟੇਬਲ ਤੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਹੱਥ ਦੇ ਫੋਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਇਕ ਗਲੋਬਲ ਪਿੰਡ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹਰ ਲੜਕਾ ਜਾਂ ਲੜਕੀ ਬਾਹਰ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਰੋਨਾ ਨੇ ਤਾਂ ਘਰ ਬੈਠੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ੂਮ ਅਤੇ ਮੀਟ ਵਰਗੇ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਹੀ ਸਾਹਿਤਕ ਮਿਲਣੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਵੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਰੁਪਾਂਤਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਚਿੱਠੀ ਦੀ ਥਾਂ ਈ-ਮੇਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਫੋਨ ਦੀ ਥਾਂ ਵੀਡੀਓ ਚੈਟ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਲੇਖਕ ਉਹ ਹੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ।

ਸ:- ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਕਵਿਤਾ ਗਲੋਬਲੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਮੋਹਨ:- ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਜਿਆਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਠਕ ਹੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਐਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਚੁਗਿਰਦੇ ਤੋਂ ਅਤੇ ਤਬਦੀਲੀ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹਾਂ। ਮੇਰੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਸਪੇਸ ਭਾਲਦਾ ਹੈ ਪਹਿਲਿਆਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਘਰ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਸਪੇਸ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਇਕ ਘਰ ਵਿਚ ਮਾਪੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜ੍ਹਕਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਤੇ ਉਸ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਮੂਹ ਜੀਵਨ ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਲਤਾ ਵਲ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਆਏ ਹਾਂ।

ਮੇਰੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਵਾਰਤਕ ਅਤੇ ਵਿਅੰਗ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਗਲੋਬਲ ਤੌਰ ਤੇ ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਛੁਹਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਨਿਰੰਤਰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਾਂ।

ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹਰ ਪਲ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਸਿੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉਠ ਕੇ ਗਲੋਬਲ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਾਸੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ।

ਸ:- ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਹੁਣ ਤਕ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਨਾਲ ਸਮੀਖਿਆ ਨਿਆਂ ਕਰ ਸਕੀ ਹੈ ?

ਪ੍ਰੋ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਛਾਬੜਾ, ਪ੍ਰੋ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਹਰਗੁਣਜੋਤ ਕੌਰ, ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸ਼ਾਹੀ ਤੇ ਡਾ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ

ਉ:- ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਸਹਿਤਕਾਰਾਂ ਸਮੀਖਿਅਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਸਦੇ ਸਾਥੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਲੇਖਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਸਨਮੁੱਖ ਵਰਤਣਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਸ:- ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਰਚਨਾ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹੋ ਜਾਂ ਅਜੇ ਕੁਝ ਬਾਕੀ ਹੈ ?

ਉ:- ਨਹੀਂ ਹਾਲੇ ਨਹੀਂ! ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਜੇ ਉਮਰ ਰਹੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਝ ਵੱਡਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ। ਹਾਲੇ ਬੜਾ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ।

ਸ:- ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜੇ ਰਹੇ ਹੋ। ਉਸ ਬਾਰੇ ਤਜਰਬਾ ਸਾਂਝਾ ਕਰੋ ?

ਉ:- ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੀ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਹੀ ਦੁਨੀਆ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ। ਪੱਤਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸੰਪਾਦਕ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਡੈਸਕ ਤੇ ਬੈਠੇ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਪਲ ਨਵਾਂ ਸਿੱਖਦੇ ਹੋ। ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਾਹਲੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ

ਸਾਹਿਤ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਬਾਰੇ 'ਇੰਡੋ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਟਾਇਮਜ਼' ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਬੜਾ ਕੁਝ ਸਿੱਖਿਆ। ਡੈਡਲਾਈਨ ਤੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਮੈਨੂੰ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨੇ ਸਿਖਾਇਆ।

ਸ:- ਤੁਸੀਂ ਟੀ. ਵੀ. ਤੇ ਹਰ ਪੱਖ ਦੀ ਕਲਾ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ। ਉਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਹੈ ?

ਉ:- ਬੇਸ਼ੱਕ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਟੀ. ਵੀ. ਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਕਲਾ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ ਮੇਰੇ ਹੁਣ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਨਾਂ (ਕਲਾ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ) ਹੈ ਜੋ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ 'ਚੈਨਲ ਪੰਜਾਬੀ' ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ 'ਗਲੋਬਲ ਪੰਜਾਬ' ਤੇ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕਲਾ ਦੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਲੇਖਕ, ਚਿੱਤਰਕਾਰ, ਬੁੱਤ ਘੜੇ, ਗਾਇਕ, ਸੰਗੀਤਕਾਰ, ਸਟੇਜ ਅਤੇ ਫਿਲਮੀ ਅਦਾਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਉਸ ਕਲਾਕਾਰ ਦੇ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੱਕ ਕੀਤੀ ਘਾਲਣਾ, ਮੁਸੱਕਤ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਕੀ ਰਿਹਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਿਸ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰੇ ? ਕੌਣ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸਰੋਤ ਬਣੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਲਾਮਈ ਗਾਥਾ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸ:- ਆਪਣੀ ਲੇਖਣੀ ਦੀਆਂ ਅਗਾਊ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ ?

ਉ:- ਕਵਿਤਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਲਿਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਵਿਤਾ ਕਿਤੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਰਚ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਕੁਝ ਨਾਵਲ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਕਹਾਣੀਆਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉੱਛਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਨਾਵਲ ਲਿਖਣਾ ਸਮਾਂ, ਸੰਜਮ ਅਤੇ ਡਸਿਪਲਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਮੈਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਾਂਗਾ।

ਸੁ:- ਅੰਤ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੋਗੇ ?

ਉ:- ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਤੁਹਾਡਾ ਅਤੇ 'ਪਰਵਾਸ' ਅਦਾਰੇ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਲੇਖਕ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ।

ਮੇਰੀਆਂ 'ਪਰਵਾਸ' ਲਈ ਸੁਭ ਇਛਾਵਾਂ।

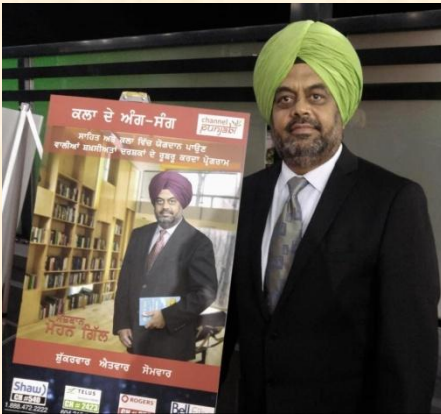
ਧੀਮੇ ਸਹਿਜ ਸੁਰ ਵਾਲਾ ਵਿਅੰਗਕਾਰ: ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ

ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਚਿੱਤਰਕਾਰ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ

ਮੋਹਨ ਗਿਲ ਬਹੁ ਵਿਧਾਈ ਲੇਖਕ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ, ਗੀਤ, ਗ਼ਜ਼ਲ, ਹਾਇਕੂ, ਵਾਰਤਕ, ਕਾਵਿ ਨਾਟਕ, ਗਲ ਕੀ ਹਰ ਵਿਧਾ ਤੇ ਉਸਨੇ ਸਫਲਤਾ ਸਹਿਤ ਹੱਥ ਅਜ਼ਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਕਵਿਤਾ, ਵਾਰਤਕ, ਕਾਵਿ ਨਾਟਕ, ਲੇਖ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀਆਂ 8 ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਸਨਮੁਖ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਹਥਲੀ ਪੁਸਤਕ ਉਸਦੇ ਲਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇੰਡੋ ਕੈਨੇਡੇਅਨ ਟਾਈਮਜ਼ ਸਪਤਾਹਿਕ ਵਿਚ ਛਪ ਰਹੇ ਕਾਲਮ 'ਨਮਕੀਨ ਰਸਗੁਲੇ' ਦੀਆਂ ਵਿਅੰਗ ਟੁਕੜੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ।

ਲਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤਕ ਕਾਲਮ ਲਿਖਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੁਣੌਤੀ ਭਰਿਆ ਕਾਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਟਾਈਮ ਤੇ ਪਰਚੇ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਛਪਾਈ ਸਭ ਕੁਝ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਸਚਿਤ ਸਮਾਂ ਸਾਰਨੀ ਵਿਚ ਬੱਝਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਦੇ ਮੂਡ, ਉਸ ਦੇ ਸੁਭਾਅ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਢਿਲ ਜਾਂ ਕੁਤਾਹੀ ਦੀ ਉਕਾ ਹੀ

ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਹਰ ਹਫਤੇ ਇਕ ਨਿਸਚਿਤ ਦਿਨ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਇਹ ਸੰਪਾਦਕ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਸਮਾਜਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਝਲਕਾਰੇ ਦਿੰਦਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲੇ ਦਿਮਾਗ ਤੇ

ਅੰਕ ਦੇ ਲੇਖਕ: ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ

ਮਾਨਸਕ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਤੇ ਰੁਚੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਨਿਜੀ ਡਾਇਪਲਨ,

ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੇਖਾ ਅਤੇ ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਦੇ ਨਾਲ

ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ, ਸਮਾਜਕ ਵਰਤਾਰੇ ਬਾਰੇ ਚੇਤੰਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ, ਲੇਖਕ ਦੇ ਨਿਜੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪਰਪਕਤਾ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅੰਗ ਟੁਕੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜਦਿਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸਮਰਥਾ ਨਾਲ ਬਖੂਬੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੈ।

ਪਤਨੀ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨਾਲ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ

ਆਉ ਦੇਖੀਏ ਕੁਝ ਕੁ ਵਿਅੰਗ ਝਲਕੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ‘ਰੋਲਾ ਝਾੜੂ ਦਾ’ ਵਿਚ ਨੂੰਹ ਸੱਸ ਦੀ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਲੈ ਕੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਸ਼ੀਦਗੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਤੀ ਅਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਿੰਦੀ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਸੀਰੀਅਲਾਂ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਤੇ ਅਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਆਪ ਝਾੜੂ ਲਾਉਣ

ਦੀ ਗੱਲ ’ਤੇ ਮਾਂ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਤਨੀ ਦਿਲੀ ਵਿਚ ਬਣੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਜ਼ ’ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਔਡ (ਟਾਂਕ) ਤੇ ਈਵਨ (ਜਿਸਤ) ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਝਾੜੂ ਲਾਉਣ ਦੀ ਗਲ ਕਹਿ ਕੇ ਚੁਪ ਕਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਇਹ ਵਿਅੰਗ ਟੁਕੜੀ ਸਾਡੇ ਬਦਲ ਰਹੇ ਅਜੋਕੇ ਸਮਾਜਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਭਲੀ ਭਾਂਤੀ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਇਹ ਔਰਤ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਰੋਲ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਬਦਲ ਰਹੇ ਸਮਾਜਕ

ਅੰਕ ਦੇ ਲੇਖਕ: ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ

ਵਰਤਾਰੇ ਵੱਲ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਮੀਡੀਏ ਦੇ ਰੋਲ ਨੂੰ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਪੁਰਾਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਦੰਭੀ ਮੰਤਵ ਦੇ ਭਰਮ ਹੇਠ ਰਵਾਇਤੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣਕਾਰੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਮੀਕਰਣਾਂ ਨੂੰ ਜਿਓਂ ਦਾ ਤਿਓਂ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰਾਰਥਕ ਸੀਰੀਅਲ ਭੋਲੀ ਭਾਲੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਜਗੀਰੂ ਸੋਚ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਲੇਖਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ-ਪਖੀ ਬਦਲਾਵ ਬਾਰੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਚੇਤੰਨ ਹੈ।

ਸਮਾਜਕ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਰਕ ਵਿਚ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਭਾਰਤੀ ਔਰਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਅਪਣੀ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਮੰਨ ਕੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਵਰਗਾ ਮਾਹੌਲ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਟਿਪਣੀ ਸਾਨੂੰ ਅਪਣੇ ਸਮਾਜਕ ਪਰਿਵਾਰਕ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ? ਪੁਰਾਣੇ ਦਕਿਆਨੂਸੀ ਸਮਾਜਕ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਔਰਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਤੇ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਬਾਰੇ ਜਾਗੂਰਕ

ਪਰਵਾਸੀ ਅਧਿਅਨ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਨਿਤ ਵਾਪਰਦੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉਪਰ ਤਿਖਾ ਵਿਅੰਗ ਕਰਦੇ ਰਸਗੁੱਲੇ ਵਿੱਚ ਕੁੱਤੇ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ 'ਬੇਟੇ ਨਿਡਰ ਹੋ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਓ, ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਡਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਡਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਜ ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਡਰੋ, ਜੋ ਹੈਵਾਨ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।' ਅਜੋਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਗਿਰੀ ਹੋਈ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਤੇ ਇਖਲਾਕ ਉਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਟਾਖਸ਼ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਲੇਖਕ ਨੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਵਿਅੰਗ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਵਿਅੰਗ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜਕ ਵਰਤਾਰੇ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸੰਗਤੀਆਂ ਦੇ ਕਟਾਖਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਾਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹੀ ਹਨ,

ਅੰਕ ਦੇ ਲੇਖਕ: ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ

ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਆਪਸੀ ਈਰਖਾ ਤੇ ਸਾਡੇ ਦੇ ਨਾਂਹ ਪੱਖੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਅਗੇ ਵੱਧਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋ ਕੇ ਅਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਿਰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਦੀ ਮਿਸਾਲ 'ਉਏ ਡਿਗ ਪਵੇਂਗਾ' ਸਿਰਲੇਖ ਵਿਚਲੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਕਛੁਕੁੰਮੇ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ ਦਰਖਤ 'ਤੇ ਚੜਨ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਰੋਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਅਖੀਰ ਸਿਖਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਤ੍ਰਾਸਦਿਕ ਵਿਅੰਗ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਪਰ ਚੜਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਸਨ ਪਰ ਕਛੁ ਸਮਝ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਡਾ ਵੱਡਾ ਸਬਕ ਹੈ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਵਿਅੰਗ ਵਿੱਚ।

ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਪੜਨਯੋਗ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਵਾਪਰਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਰਤਾਰੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਉਪਰ ਧੀਮੇ, ਸਹਿਜ ਸੁਰ ਵਿਚ ਕਟਾਖਸ਼ ਤੇ ਵਿਅੰਗ ਝਾਤੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਸਾਡਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੰਤਵ, ਉਦੇਸ਼, ਜੀਵਨ ਜਾਚ, ਕੁਦਰਤ, ਸਮਾਜ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਭਾਈਚਾਰਾ, ਵਾਤਾਵਰਣ, ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬਰਜਿੰਦਰ ਢਾਹਾਂ, ਰਘਬੀਰ ਸਿਰਜਣਾ, ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਜਰਨੈਲ ਸੇਖਾ,
ਦਵਿੰਦਰ ਮਲਹਾਂਸ ਤੇ ਜਤਿੰਦਰ ਹਾਂਸ ਨਾਲ ਲੇਖਕ

ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਚਿੱਤਰਕਾਰ
ਸਰੀ, ਕੈਨੇਡਾ
0016048254659

ਸੁਹਜ, ਸਹਿਜ, ਸ੍ਰਿੜ ਤੇ ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੇਖਾ

ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤ ਮਨਪ੍ਰੀਤ

ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਬਹੁਪੱਖੀ ਵਿਲੱਖਣ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਦੀ ਵਿਦਿਅਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦੀ ਕੀਤੀ, (ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਐਮ. ਏ. ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਬੰਗਲੌਰ ਤੋਂ ਡੀ. ਪੀ. ਐਡ.) ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਵੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਲੇਖਕ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਸਮਰਪਿਤ ਵੀ ਸਦਾ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਜੇ ਉਸ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਵਿਧਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਲਮ ਅਜ਼ਮਾਈ ਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਹ ਇਕ ਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਧ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ।

ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵੱਲ ਰੁਚਿਤ ਤਾਂ ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਚੇਟਕ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਲੱਗੀ। ਇਸੇ ਚੇਟਕ ਕਾਰਨ ਕਾਲਜ ਦੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਐਡੀਟਰ ਬਣਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਗੀਤ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਈ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ, ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਇਕ ਨਾਵਲ ਵੀ ਲਿਖ ਲਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਛਪਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਹੈ।

ਕਨੇਡਾ ਆ ਕੇ ਬੇਸ਼ੱਕ, ਹਰ ਨਵੇਂ ਆਏ ਪਰਵਾਸੀ ਵਾਂਗ, ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦਾ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਗ਼ਮ-ਇ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੇ ਖਿੱਚੀ ਰੱਖਿਆ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਕਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੀਨੇ ਵਿਚੋਂ ਮਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰਿੰਸ ਜਾਰਜ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ

ਅੰਕ ਦੇ ਲੇਖਕ: ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ

ਭਾਵੇਂ ਸਾਹਿਤਕ ਮਾਹੌਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ ਪਰ ਜਦੋਂ ਓਥੇ ਕਦੀ ਕੋਈ ਸਾਹਿਤਕ ਜਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਮਾਗਮ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਖੁੰਝਾਉਂਦਾ।

ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤਕ ਮਾਹੌਲ ਹੈ ਸੀ। ਏਥੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਮੰਚ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਫਿਰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਮਗਰੋਂ ਸਰੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ (ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਬਾਨੀ ਮੈਂਬਰ ਬਣਿਆ। ਬੜਾ ਸਮਾਂ ਉਹ ਇਸ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਹੁਦਿਆਂ ਉਪਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਰਿਹਾ। ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ (ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ) ਤੇ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਇਕ ਮਿੱਕ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਇਸ ਸਭਾ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਉਹ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪਈਆਂ ਦੂਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਦਾ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਿਹਾ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ

ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਸਨਮਾਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪੁਲ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਉਸੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਸਾਰੀਆਂ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਫਕਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਫਰੇਜ਼ਰ ਵੈਲੀ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ, ਕੋਈ ਸਾਹਿਤਕ ਇਕੱਤ੍ਰਤਾ ਹੋਵੇ, ਓਥੇ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਮੂਹਰਲੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਮਾਗਮ ਉਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਬਿਨਾਂ ਅਧੂਰਾ ਜਾਪਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਰਜ ਮੈਕੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਸ਼ਾਮ ਚਾਲੂ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਪਿਛਲੇ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ

ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਸੰਭਾਲੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਪੈਟਰਨ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਹ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਦੇ ਕਨੇਡਾ ਚੈਪਟਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਮੈਂਬਰ (ਡਾਇਰੈਕਟਰ) ਵੀ ਰਿਹਾ।

ਇੰਡੋ ਕਨੇਡੀਅਨ ਟਾਈਮਜ਼ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਹਰ ਹਫਤੇ ਛਪਦਾ ਰਿਹਾ ਕਾਲਮ 'ਨਮਕੀਨ ਰਸਗੁੱਲੇ' ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਦੀ ਕਟਾਖ਼ਸ਼ੀ ਸਾਹਿਤਕ ਸੂਝ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਉਸ ਵਲੋਂ ਚਲੰਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਕਾਲਮ ਚਰਚਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਸੁਰ ਸਾਗਰ ਟੀਵੀ ਉਪਰ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਚੈਨਲ ਪੰਜਾਬੀ ਗਲੋਬਲ ਪੰਜਾਬ ਟੀਵੀ 'ਤੇ 'ਕਲਾ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ' ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਾ ਲਈ ਲੋਅਰ ਮੇਨਲੈਂਡ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣੀਆਂ ਬੇਸ਼ਕ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਦੇ ਸਾਰਥਿਕ ਯਤਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਪਰ ਮੁਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਹ ਇਕ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਹੈ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਇਸ਼ਟ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਸ ਦੇ ਪੰਜ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਤਿੰਨ ਹਾਸ ਵਿਅੰਗ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਵਾਰਤਕ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਛਪ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਮੋਖਸ਼' ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਛਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੇ 'ਪਰਦੇਸੀ ਕਲਮਾਂ', 'ਕਲਮਾਂ ਦਾ ਸਫਰ' ਅਤੇ 'ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ' ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

'ਗਿਰਝਾਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ' ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਚ ਇਕ ਕਾਵਿ ਨਾਟਕ ਛਪਿਆ ਹੈ,

ਜਾਰਜ ਮੈਕੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੌਰਾਨ

ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਪੰਜਾਹ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰ ਸਟੇਜਾਂ ਉਪਰ ਖੇਡਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਹਰ ਰੂਪ 'ਤੇ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਕਲਮ ਅਜ਼ਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਛੰਦਬਧ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਤੇ ਛੰਦ ਰਹਿਤ ਵੀ। ਉਸ ਨੇ ਲੰਮੀ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਤੇ ਲਘੂ ਕਵਿਤਾ ਵੀ। ਉਸ ਨੇ ਗ਼ਜ਼ਲ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਤੇ ਪਰਵਾਸ

ਗੀਤ ਵੀ। ਜਪਾਨੀ ਕਾਵਿ ਰੂਪ ‘ਹਾਇਕੂ’ ਵੀ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਰੰਗ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਹੈ।

ਹਾਇਕੂ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਤਿੰਨ ਸਤਰੀ ਜਪਾਨੀ ਸਿਨਫ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਮ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਨੁਭਵ, ਚੌਂਪਾਸੀਂ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ, ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਦੀ ਉਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕਤਾ ਆਮ ਬੋਲ ਚਾਲ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਤ੍ਰੇਲ ਤੁਪਕੇ’ ਨਿਰੋਲ ਹਾਇਕੂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹਾਇਕੂਆਂ ਦੀ ਇਹ ਦੂਜੀ ਪੁਸਤਕ ਹੈ। ਵੰਨਗੀ ਲਈ ਕੁਝ ਹਾਇਕੂ;

ਟੁੱਟਿਆ ਭੱਜਿਆ
ਪਰਛੱਤ ’ਤੇ ਪਿਆ ਚਰਖਾ
ਯਾਦ ਕਰੇ ‘ਚਰਖੇ ਵਾਲੀ’

ਬੁਝਿਆ ਚੁੱਲ੍ਹਾ
ਖਾਲੀ ਪਰਾਤ
ਕੋਲ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਾਵੇ ਮਾਂ

‘ਮੋਖਸ਼’ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਪਰਪਤ ਇਕ ਲੰਮੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ, ਡਾ. ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ; “ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਭਟਕਣ ਅਤੇ ਮੋਖਸ਼ ਦੇ

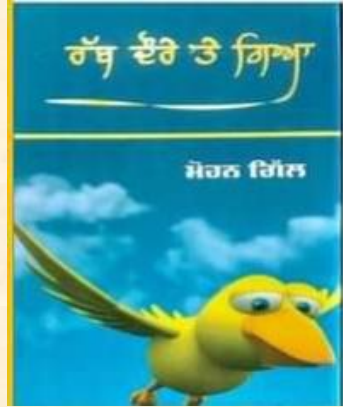

ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਦੇ ਨਾਲ ਨਵਤੇਜ ਭਾਰਤੀ

ਵਿਰੋਧੀ ਸੂਤਰ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਰਾਹੀਂ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਅਪਾਰ ਵੰਨ ਸੁਵੰਨਤਾ ਤਕ ਫੈਲਾਉਂਦਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਅਦਵੈਤ ਜਲਵਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ” ਲਘੂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ ਪੁਸਤਕ ‘ਸੈਲਫੀ’। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਕੁਝ ਟੱਪੇ ਤੇ ਹਾਇਕੂ ਵੀ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਛੋਟੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਖਿਆਲ ਪਰੋਏ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਹਾਸ ਵਿਅੰਗ ਪੁਸਤਕਾਂ; ‘ਨਮਕੀਨ ਰਸਗੁੱਲੇ’, ‘ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ’ ਅਤੇ ‘ਰੱਬ ਦੌਰੇ ’ਤੇ ਗਿਆ’ ਸਪਤਾਹਿਕ ਅਖਬਾਰ ‘ਇੰਡੋ ਕਨੇਡੀਅਨ ਟਾਈਮਜ਼’ ਵਿਚ ਲੜੀ ਵਾਰ ਛਪਦੇ ਰਹੇ ਕਾਲਮ। ‘ਨਮਕੀਨ ਰਸਗੁੱਲੇ’ ਵਿਚੋਂ ਚੋਣਵੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲੈ

ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬੀ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਨਿਰੋਲ ਹਾਸ ਵਿਅੰਗ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭੈੜਾਂ ਨੂੰ ਵਿਅੰਗ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਉਭਾਰਨਾ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਵੀ ਹੈ।

ਵਾਰਤਕ ਦੀ ਪੁਸਤਕ; ‘ਜੀਵਨ ਪੰਧ ਦਾ ਸੁਹਜ’ ਵਿਚ 22 ਲੇਖ ਹਨ। ਹਰ ਲੇਖ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਇਹ ਲੇਖ ਬੇਸ਼ਕ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਧਰਾਤਲ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖ ਕੇ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਓਨੀ ਹੀ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ। ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਲੇਖ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਬਹੁਪੱਖੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸਾਹਿਤ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦੂਜੀ ਵਾਰਤਕ ਪੁਸਤਕ ‘ਆਤਮ ਮੰਥਨ’ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਟੁਕਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਗੁਲਦਸਤਾ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਸਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਵਿਚਾਰ ਹਨ। ਪਾਠਕ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪੰਨਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਉਥੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਜਾਨਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ।

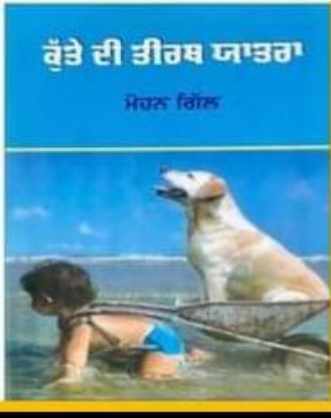
ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਤਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਦਾ ਅਗਰਸਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਵੈ-ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਕੀਮਤੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚੋਂ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਓਥੇ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਕਰਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਨ 2013 ਵਿਚ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਲੋਅਰਮੇਨ ਲੈਂਡ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸਮਾਗਮ ਹੋਏ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੋਢੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਇਕ ਸੀ। ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮੇਂ ਛਪੇ ਸੋਵੀਨੀਅਰ ਨੂੰ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਹੀ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਈ ਗਈ। ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਮੈਮੋਰੀਅਰਲ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੋਢੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸੋਵੀਨੀਅਰ ਵੀ ਉਸ ਨੇ

ਹੀ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਆਉਣਾ ਕੋਈ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਸਿੱਖੇ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੋੜਵੰਦ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਜਾਵੇ ਪਰ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਐਕੂਰਾ ਗੱਡੀ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਹੱਥਲਾ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਛੱਡਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਨੇਡਾ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਵੀ ਇਥੋਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਅਛੋਹ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਹ ਇਥੋਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸਰ੍ਹੀ ਨਿਊਟਨ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਕਨਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੈ।

ਜਿੱਥੇ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਤਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਅਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਓਥੇ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸੁਚੇਤ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਅਰਧਾਂਗਣੀ, ਬੀਬੀ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਉਸ ਦੇ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਤੁਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਭਾਰ ਵੰਡਾਉਣ ਵਿਚ ਸਦਾ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਪਿੱਛੇ ਬੀਬੀ ਮਨਜੀਤ ਦਾ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ।

1986 ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦੀ ਭਰ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੌਤ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਦੇ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ ਤੇ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਧਰਵਾਸ ਕਾਰਨ ਮਾਂ ਪਿਉ ਤੇ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇਸ ਅਸਹਿ ਸਦਮੇ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ ਭਰਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ

ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਇਕ ਅੰਗ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਦੇਸ ਰਹਿੰਦਾ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਚਟਾਨ ਵਾਂਗ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁਖ ਰੱਖਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਬੁਢਾਪੇ ਦੀ ਇਕੱਲਤਾ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਰੀਣ ਭਰ ਵੀ ਤਕਲੀਫ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਝੱਟ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਤੇ ਬੀਬੀ ਮਨਜੀਤ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਰੁਝੇਵੇਂ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹਨਾਂ

ਦੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਪਿਤਾ ਅਜੇ ਹਸਪਤਾਲ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ

ਅੰਕ ਦੇ ਲੇਖਕ: ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ

ਹਸਪਤਾਲ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਥੋੜਾ ਸਥਗਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਯਤਨ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਪਿਤਾ ਤੇ ਮਾਤਾ ਅੱਗੜ-ਪਿੱਛੜ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਬੜੇ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ।

ਸਿਰੜ, ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ, ਸਾਧਨਾ ਤੇ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਦੇ ਮੀਰੀ ਗੁਣ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਦੀ ਇਕ ਲੱਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਸੰਨ 1989-90 ਵਿਚ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਕੈਂਸਰ ਜਿਹੀ ਨਾਮੁਰਾਦ ਬਿਮਾਰੀ ਨੇ ਆ ਘੇਰਿਆ ਪਰ ਇਹ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਦਾ ਸਿਰੜ ਤੇ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ ਅਤੇ ਬੁਲੰਦ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਇਸ ਅਸਾਧ ਬਿਮਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਧ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਫਤਿਹ ਪਾਈ। ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਚੋ ਪਿੱਟ ਕੇ ਜਾਂ ਮਾਯੂਸੀ ਦੀ ਗ਼ਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲੰਘਾਇਆ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸਦਉਪਯੋਗ ਕੀਤਾ। ‘ਗਿਰਝਾਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ’ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਦਾ ਕੁਝ ਭਾਗ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ, ਕੁਦਰਤ ਜਿਵੇਂ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਸੰਨ 2010 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਬਿਮਾਰੀ ਨੇ ਆ ਘੇਰਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਬਾਈ ਪਾਸ ਸਰਜਰੀ ਹੋਈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਦਿਨ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਬਿਮਾਰੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ, ਸਿਰੜ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਲੰਘਾਇਆ।

‘ਮੋਖਸ਼’ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਲੰਮੀ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਬੈਡ ਉਪਰ ਪਿਆਂ ਹੀ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਜੇਹੀ ਵਿਲੱਖਣ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ।

ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੇਖਾ

7004 131 ਸਟਰੀਟ ਸਰੀ

ਬੀ. ਸੀ. ਕੈਨੇਡਾ

+1778 246 1087

ਚਿੜੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਲਫੜਾ ਹੈ...?

ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਮਹਾਂਨਗਰ ਦੀ ਪੁੰਨੀ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਚਲਦਾ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਉਸਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਮੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਕਿਉਰਿਟੀ ਗਾਰਡਾਂ ਦੀ ਇਕ ਟੋਲੀ ਡਿਊਟੀ ਆ ਸੰਭਾਲਦੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਵੀ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਵਕਤ ਕੰਮ ਬੰਦ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਤਿੰਨ ਸਕਿਉਰਿਟੀ ਗਾਰਡ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੂਬੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਸਠ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ, ਦੂਜਾ ਫੌਜੀ ਤੇ ਤੀਜਾ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਵਿਗਿਆਨੀ ਸੀ।

ਖਾਣੇ ਦੀ ਬਰੇਕ ਤੇ ਖਾਣਾ ਖਾਂਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉੱਸਰ ਰਹੀ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਖੜੇ ਇਕ ਦਰੱਖਤ ਉੱਪਰ ਦੋ ਚਿੜੀਆਂ ਆਲ੍ਹਣਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਉਹ ਘਾਹ ਫੂਸ ਦੇ ਤਿਣਕੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੀਆਂ, ਰੱਖਦੀਆਂ ਤੇ ਫਿਰ ਹੋਰ ਲੈਣ ਚੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ।

ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਹ ਇਹ ਸਭ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਇਕ ਉੱਚੀ ਇਮਾਰਤ ਤੋਂ ਦੋ ਚਿੜੀਆਂ ਉੱਡਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਆਲ੍ਹਣਾ ਬਣਾ ਰਹੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਵੱਲ ਦੇਖਦੀਆਂ ਚੀਂ-ਚੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਉੱਡਦੀਆਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਫੌਜੀ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਵਿਗਿਆਨੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛੇ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਨਾ ਸਕਿਆ।

ਫੌਜੀ-ਯਾਰਾ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਪਸ਼ੂ ਤੇ ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨੀ ਏਂ। ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿੜੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਲਫੜਾ ਹੈ। ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਚੀਂ-ਚੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਲੰਘੀਆਂ ਨੇ।

ਵਿਗਿਆਨੀ-(ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ) ਇਹ ਜੋ ਚਿੜੀਆਂ ਦਰੱਖਤ ਉੱਪਰ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਨਵਾਂ ਆਲ੍ਹਣਾ ਬਣਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਇਹ ਪਰਵਾਸੀ ਚਿੜੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਹੁਣੇ ਦੂਰ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਵਸੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਘੱਟ ਹੀ ਰਲਦੀਆਂ ਨੇ। ਆਪਣਾ ਘਰ ਟੱਬਰ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਪਾਲਣ ਵਿਚ, ਰੁੱਝੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ **ਮਾਸਟਰ** ਨਾ ਫਿਰ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਆਹ ਜੋ ਚਿੜੀਆਂ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਚੀਂ-ਚੀਂ ਕਰਦੀਆਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਉੱਡ ਕੇ ਲੰਘੀਆਂ ਨੇ, ਉਹ ਕੌਣ ਸਨ ਤੇ ਕੀ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨੇ?

ਵਿਗਿਆਨੀ ਇਹ ਜੋ ਚਿੜੀਆਂ ਆਲ੍ਹਣਾ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਵੱਲ ਦੇਖਦੀਆਂ ਚੁੰ-ਚੁੰ ਕਰਦੀਆਂ ਲੰਘੀਆਂ ਨੇ, ਇਹ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਜੰਮੀਆਂ ਪਲੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਜੋ ਚੁੰ-ਚੁੰ ਕਰਦੀਆਂ ਲੰਘੀਆਂ ਨੇ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਰਵਾਸੀ ਚਿੜੀਆਂ ਤੇ ਨਸਲੀ ਫਿਕਰੇ ਕੱਸ ਕੇ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਦੀ ਮਿੱਟੀ

ਸ. ਐਸ. ਪੀ. ਸਿੰਘ ਓਬਰਾਏ ਤੇ ਸ. ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ

ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰਾਂ ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਅਪਣੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਵਿਖੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਸਾਕ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਚੱਲੇ ਸਨ।

ਹਰ ਰੋਜ ਜਦ ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਾਣ ਲਈ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅਪਣੇ ਘਰੋਂ ਤੁਰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਾਹਰਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਪਾਸ ਪਏ ਜੁੱਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਬੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਜੁੱਤੀ ਤੇ ਫੇਰ ਕੇ ਜੁੱਤੀ ਉੱਪਰ ਪਈ ਹੋਈ ਮਿੱਟੀ ਜ਼ਰੂਰ ਝਾੜਦਾ।

ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਕਨੇਡਾ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਕਨੇਡਾ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਪਕੜਨਾ ਸੀ।

ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਮੇਰੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨੇ ਦਹੀਂ ਨਾਲ ਪਨੀਰ ਵਾਲੇ ਪਰਾਉਂਠਿਆਂ ਦਾ ਅਪਣੇ ਛੋਟੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਰਾਇਆ।

ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਲਈ ਭਾੜੇ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗੱਡੀ ਆ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਅਟੈਚੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਰਖਵਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਵਿੱਛੜਨ ਸਮੇਂ ਮੇਰੇ ਸਮੇਤ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਭਾਵੁਕ ਹੋਇਆ ਖੜਾ ਸੀ।

ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਪਿਆਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਘਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਹੀ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਭਾਣਜਾ ਰਾਜੂ ਬੋਲ ਉੱਠਿਆ “ਮਾਮਾ ਜੀ ਠਹਿਰ” ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਜੁੱਤੀ ਤੇ ਬੁਰਸ਼ ਫੇਰ ਕੇ ਜੁੱਤੀ ਤੇ ਲੱਗੀ ਮਿੱਟੀ ਝਾੜ ਦੇਵਾਂ।” ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾ ਕੇ ਅਪਣਾ ਰੋਣਾ ਰੋਕਦਿਆਂ ਮੈਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਐਨਾ ਹੀ ਆਖ ਸਕਿਆ

“ਰਾਜੂ ਅੱਜ ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਨਹੀਂ ਝਾੜਨੀ। ਜੁੱਤੀ ਤੇ ਲੱਗੀ ਇਸ ਮੇਰੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਕਨੇਡਾ ਲਿਜਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਅਪਣੀ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾਵਾਂਗਾ।”

ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਅਗਿਆਨੀ

ਅਪਣੇ ਨਵੇਂ ਮਕਾਨ ਵਿੱਚ
ਉਸਨੇ ਇਕ ਕਮਰਾ
ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਅਲਮਾਰੀਆਂ
ਦੇ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ ਹੈ।

ਅਲਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸਨੇ
ਹਰ ਇਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ
ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੈ।

ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ
ਉਹ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਪੂਫ ਬੱਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਫਿਰ ਜਿੰਦਰਾ ਲਗਾ ਕੇ
ਬਾਹਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਲੱਗੀ ਪਲੇਟ
'ਲਾਇਬਰੇਰੀ' ਸਾਫ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਘਰ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ
ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਕਮਰਾ ਦਿਖਾਉਂਦਾ
ਹੈ।

ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਸਾਰ
ਭੇੜ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ
ਫਿਰ ਜਿੰਦਰਾ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਕਮਰੇ ਦੀਆਂ
ਅਲਮਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ
ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ ਉੱਪ ਰਹੀਆਂ ਨੇ
ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸੌ ਰਹੀਆਂ ਨੇ
ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੀਸ਼ੀ 'ਚ ਬੰਦ
ਅਤਰ ਫੁਲੇਲ।

ਕਵਿਤਾ

ਅੱਖਰ ਤਾਂ ਸੀ ਕੱਲਮ
ਕੱਲਾ,
ਕੱਲਾ ਹੋਇਆ ਫਿਰਦਾ
ਝੱਲਾ।

ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਜਦ ਏਕਾ
ਹੋਇਆ,
ਬੱਸ ਫਿਰ ਜਨਮ ਸ਼ਬਦ ਦਾ
ਹੋਇਆ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੇ ਜਦ ਜੁੱਟ
ਬਣਾਇਆ,
ਇੰਜ ਇਕ ਵਾਕ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ
ਆਇਆ।

ਖਿਆਲ ਵਾਕ ਸੰਗ ਜਦ ਪ੍ਰਣਾਇਆ,
ਧਰਤ ਤੇ ਹੜ੍ਹ ਕਵਿਤਾ ਦਾ
ਆਇਆ।

ਮੁਆਫੀਨਾਮਾ

ਮੁਆਫ ਕਰਨਾ ਦੋਸਤ
ਤੇਰੇ ਪੰਜਵੇਂ ਮਕਾਨ ਦੀ
ਚੱਠ 'ਤੇ
ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਾਂਗਾ।

ਘਰ ਬਣਾਏਂਗਾ
ਲਾਜ਼ਮੀ ਆਵਾਂਗਾ।

ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਕੱਲਰ

ਬਾਪ ਨੇ ਖਰੀਦੀ ਹੈ
ਦੂਰ ਤੱਕ ਫੈਲੀ
ਲਹਿਲਹਾਉਂਦੀ ਪੈਲੀ।
ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਖਰੀਦਿਆ ਹੈ-
ਚਿੱਟੇ ਦਾ ਪੈਕਟ।

ਹੁਣ ਤਾਂ
ਸਮਾਂ ਹੀ ਦੱਸੇਗਾ-
ਕਦ ਬਦਲਦੀ ਹੈ-
ਲਹਿਲਹਾਉਂਦੀ ਪੈਲੀ
ਕੱਲਰ ਵਾਲੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ।

ਮਹਿੰਗੇ ਪਲ

ਕੁਝ ਰੁੱਖ
ਮੇਰੇ ਬਾਬੇ ਵਰਗੇ।
ਅਨੰਦਪੁਰ,
ਕਾਂਸੀ, ਕਾਬੂ ਵਰਗੇ।

ਪਲ ਦੇ ਪਲ
ਜਿਸ ਦੀ ਛਾਂ ਬਹਿ ਕੇ
ਦੁੱਖ ਦਰਦ
ਸਭ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਕੌਡੀਆਂ ਵਰਗੇ
ਜੀਵਨ ਦੇ ਪਲ
ਹੀਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਗ
ਤੁਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ...

ਸ਼ਾਂਤੀ

ਮਹਿਲੀਂ ਬੈਠਾ ਰੋਵੇ
ਕੁੱਲੀ 'ਚ ਬੈਠਾ ਗਾਵੇ
ਜੋ ਤੁਧ ਭਾਵੇ।

ਸੈਲਫੀ

ਹੁਣ ਤਾਂ
ਅਪਣੀ ਫੋਟੋ ਵੀ
ਆਪ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ

ਕਿੰਨਾਂ ਇਕੱਲਾ
ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਆਦਮੀ।

ਜ਼ਮਾਨਾ

ਇਕ ਸਮਾ ਸੀ-
ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ
“ਨੇਕੀ ਕਰ-
ਖੂਹ ‘ਚ ਪਾ।”

ਅੱਜ ਵੀ ਸਮਾਂ ਹੈ-
ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ
“ਨੇਕੀ ਕਰ-
ਫੋਟੋ ਖਿੱਚ-
ਫੇਸਬੁੱਕ ਤੇ ਪਾ।”

ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ
ਸਰੀ, ਕੈਨੇਡਾ

+17789080914

mohandelhon@hotmail.com

ਗੀਤ

ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੰਗ

ਹਰਜਿੰਦਰ
ਕੰਗ 1990
ਤੋਂ

ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ
ਦਾ ਵਾਸੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਵਿਚ ਉਸ
ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਵੀ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰ
ਵੱਜੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੰਗ
ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੇ ਅਨੇਕਾਂ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ
ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਵਾਜ਼
ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੰਗ
ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ
ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ
ਵੱਜੋਂ ਵੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੈ

ਪਹਿਲੀ ਸੁੱਚੜੀ ਮੁਹੱਬਤਾਂ ਦੀ ਛੋਹ
ਵਰਗੀ।

ਓਹਦੇ ਮਿੱਠੇ ਮਿੱਠੇ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਸੁਗੰਧ
ਚੇਤੇ ਆਵੇ।

ਰਾਤਾਂ ਕਾਲੀਆਂ 'ਚ ਮੁੱਖੜੇ ਦਾ ਚੰਦ
ਚੇਤੇ ਆਵੇ।

ਨਦੀ ਚਾਨਣਾਂ ਦੀ ਇੱਤਰਾਂ ਦੇ ਚੋਅ
ਵਰਗੀ।

ਜਾਪੇ ਓਹਦੇ ਜਿਹਾ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਫੁੱਲ
ਦਾ ਮਤੰਗਾ।

ਪੀਂਘ ਅੰਬਰੀਂ ਦੁਪੱਟਾ ਜਿਵੇਂ ਓਹਦਾ
ਸਤਰੰਗਾ।

ਮਹਿੰਦੀ ਰੰਗੇ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਕਨਸੋਅ
ਵਰਗੀ।

ਗੀਤ

ਜੀਹਦੀ ਯਾਦ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ਬੋ
ਵਰਗੀ।

ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਸੀ ਉਹ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ
ਲੋਅ ਵਰਗੀ।

ਓਹਦੀ ਵੀਣੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸੀ
ਨੱਚਦੀਆਂ ਵੰਗਾਂ।

ਓਹਦੇ ਮੁੱਖੜੇ ਤੇ ਪੈਲਾਂ ਜਿਹੀਆਂ
ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਸੀ ਸੰਗਾਂ।

ਦਿਲ ਖ਼ਾਲੀ ਖ਼ਾਲੀ ਰਾਤਾਂ ਵੀ ਉਦਾਸ
ਓਹਦੇ ਪਿੱਛੋਂ।

ਰਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਗੱਲ ਨ ਕੋਈ
ਖ਼ਾਸ ਓਹਦੇ ਪਿੱਛੋਂ।

'ਕੰਗ' ਆਸ਼ਕਾਂ 'ਚ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਮੋਹ
ਵਰਗੀ।

ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੰਗ
ਫਰਿਜ਼ਨੋ, ਅਮਰੀਕਾ
001 559 917 4890

ਨਜ਼ਮਾਂ

ਹਰਵਿੰਦਰ ਰਿਆੜ

ਹਰਵਿੰਦਰ

ਰਿਆੜ ਪੰਜਾਬੀ

ਸਾਹਿਤ ਦਾ

ਗੰਭੀਰ

ਵਿਦਿਆਰਥੀ

ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲਾਇਲਪੁਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਚੋਂ ਐੱਮ. ਏ. ਪੰਜਾਬੀ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਸਫਲ ਪੇਸ਼ਕਾਰ ਬਣ ਗਿਆ।

ਨਿਊਜਰਸੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਕਾਰਟਰੇਟ 'ਚ ਵੱਸਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਉੱਨੀ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰੀ, ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਤੇ ਮੰਚ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਪੂਰੇ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਆਪਣੀ ਲਿਆਕਤ ਦਾ ਲੋਹਾ ਮੰਨਵਾਇਆ ਹੈ। ਨਾਗਮਣੀ 'ਚ ਕਵਿਤਾ ਛੱਪਣ ਦੇ ਸਫਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਕਾਵਿ ਸਫਰ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਭਵਿੱਖ ਚ ਉਸ ਦਾ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਮਨ ਮੰਦਰ' ਛਪ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦੋ ਗੱਲਾਂ

ਬੱਸ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਕਾਫੀ ਨੇ
ਸੱਚ ਅਤੇ ਝੂਠ ਦੇ ਝਰਮਟ ਵਿਚੋਂ

ਨਿਕਲਣ ਲਈ
ਜੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਮਲ
ਸਿਰਫ ਦੋ ਗੱਲਾਂ
ਮਰਨ ਤੇ ਜੀਣ ਤੇ ਮੁੱਕਦਾ ਹੈ
ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਬਚਦਾ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਖੌਰੂ ਹੈ
ਗੱਲ ਜੇ ਮੁਕਾਉਣੀ ਹੋਵੇ
ਤਾਂ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੰਮੀ
ਇਬਾਰਤ ਵਰਗੀ ਹੈ
ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦੀ
ਇਬਾਦਤ ਵਿਚ
ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੋ ਪਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ
ਦੋ ਪਲਾਂ ਦਾ ਖੁੰਝਿਆ ਬੰਦਾ ਤੇ
ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਕਿਤੇ ਦਾ
ਕਿਤੇ ਜਾ ਪੁੱਜਦੈ
ਆ ਬਹਿ ਜਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ
ਵਕਤ ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਤੇਜ਼ ਤੁਰਦਾ ਹੈ
ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਦੋ ਪਲਾਂ ਵਿਚ
ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਲਈਏ

ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ

ਪੌਲੀ ਦਾੜੀ ਪੁੱਤ ਪੋਤਿਆਂ ਵਿਚ
ਬੈਠਾ ਬਾਪੂ
ਖਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਬਚਪਨ 'ਤੇ
ਉਮਰ ਦੇ ਸਿਖਰਲੇ
ਪੌਡੇ ਤੱਕ ਦੀ ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ
ਕਰਦੈ ਸੋਚਦੈ

80 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਇਸ ਖੇਡ ਚੱਕਰ
ਵਿਚ ਕੀ ਬਚਿਆ ?
ਅੱਜ ਵੀ ਜੇ ਬਚੀ ਹੈ ਤਾਂ ਘਰੋਟੀ
ਵਿਚ ਪਏ
ਖਾਣ ਜੋਗੇ ਦਾਣਿਆਂ ਦੀ ਉਮੀਦ
ਮੁਲਕ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਗਏ
ਨੇਤਾ, ਅਫਸਰ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਗਏ
ਤੇ.....।
ਮੁਲਕ ਦੇ ਜਵਾਨ ਤੇ ਕਿਸਾਨ
ਲਾਰਿਆਂ ਜੋਗੇ ਬਹਿ ਗਏ
ਹਰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ
ਕਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫਤ
ਕਦੇ ਮੰਡੀਆਂ ਤੇ ਕਦੇ
ਆੜਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜੱਟ ਦੇ ਮੁਕੱਦਰ
ਖਹਿ ਗਏ
ਬਾਪੂ ਸੋਚਦੈ ਕਿ
ਹੁਣ ਤੇ ਗਿਰਝਾਂ ਨੇ ਵੀ
ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੱਭਣ ਲਈ
ਸੁਭਾਅ ਬਦਲੇ ਲੱਗਦੇ ਨੇ
ਅੱਜ ਕਈ ਤੁਰੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ
ਮਨੁੱਖੀ ਲਾਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਮੰਡਰਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਿਰਝਾਂ
...ਤੇ ਮੰਡਰਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਿਰਝਾਂ
...ਤੇ ਹਰ ਇਕ ਬੰਦਾ ਆਪਣੀ ਲਾਸ਼
ਆਪਣੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੈ
ਪੰਜਾਬਣਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਪਥਰਾ ਗਏ ਨੇ,

ਫਾਂਸੀ ਹੁਣ ਜੁਰਮ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ
ਨਹੀਂ
ਹਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਰੁੱਖ ਨਾਲ ਫੰਦਾ
ਲਟਕਦਾ ਹੈ
'ਤੇ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਲਾਇਆ ਅੰਗੂਠਾ ਹੀ
ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਜੱਲਾਦਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ
ਲੈਂਦਾ,
ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਹੜਿਆਂ ਵਿਚ ਹੁਣ
ਵਿਸਾਖੀ ਨਹੀਂ ਨੱਚਦੀ,
ਸਗੋਂ...।
ਬੇਬਸੀ ਤੇ ਲਚਾਰੀ ਬਿਨ ਸੰਗੀਤੋਂ
ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਉਂਦੀ ਹੈ।
ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਅਭਾਗਣ ਮਾਂ ਤੁਰੀ
ਫਿਰਦੀ
ਜਵਾਨ ਪੁੱਤ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ
ਦਿਨ ਵਿਚ ਦਿਨੀ ਵਾਰ ਖਾਬਾਂ ਰਾਹੀਂ
ਗਲ ਨਾਲ
ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ
ਬੱਸ ਬਾਪੂ ਲਈ 80 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਦੀ ਖੇਡ ਘਰੋਟੀ 'ਚ ਪਾਏ ਖਾਣ ਜੋਗੇ
ਦਾਣਿਆਂ
ਦੀ ਲੱਪ ਤੇ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ
ਥਿਆਉਂਦੀ।

ਹਰਵਿੰਦਰ ਰਿਆੜ
ਨਿਊ ਜਰਸੀ, ਅਮਰੀਕਾ
+1 (347) 260-9090

ਗਜ਼ਲਾਂ

ਆਤਮਾ ਹੇਅਰ (ਕਾਲਾ)

ਆਤਮਾ ਹੇਅਰ
ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਹੋਣ
ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ
ਸ਼ਬਦਾ ਦਾ ਵੀ
ਸਿਰਜਕ ਹੈ

1992 ਤੋਂ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਰਹਿ
ਰਿਹਾ ਆਤਮਾ ਹੇਅਰ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ
ਪੜਨ ਤੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਰੁਚੀ ਰੱਖਦਾ
ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ
ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਲਈ
ਅਥਾਹ ਮੋਹ ਝਲਕਦਾ ਹੈ ਤੇ
ਪਰਵਾਸੀ ਹੋਣ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਵੀ
ਰੂਪਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

ਅਰਜੋਈ

ਪਾਣੀ ਗੰਧਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਪੁੱਟ ਤੇ ਰੁੱਖ
ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਾਰੇ।
ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੇ ਛੱਤ ਲਏ ਨੇ, ਮੰਦਿਰ
ਮਸਜਿਦ ਗੁਰੂਦੁਆਰੇ।
ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਬਣ ਬੈਠੇ, ਨਾ ਇਨਸਾਨ
ਦਾ ਬਣਿਆ ਕੋਈ,
ਹੁਣ ਸੁੱਖਾ ਮੰਗਦੇ ਓ, ਕਰ ਕੇ ਰੱਬ
ਅਗੇ ਅਰਜੋਈ।
ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਠੱਗੀਆਂ ਦਾ, ਬਹਿਕੇ
ਭੁਗਤੇ ਹੁਣ ਨਤੀਜਾ।

ਲਗਦਾ ਦੁੱਨੀਆ ਤੇ ਛਿੜਿਆ ਵਿਸ਼ਵ
ਯੁੱਧ ਜਿਵੇਂ ਤੀਜਾ।
ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੇ
ਫਿਰਦੇ ਜਾਨ ਲਕੋਈ,
ਹੁਣ ਸੁੱਖਾਂ.....
ਗੰਦ ਪਿੰਡਾ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ, ਸੁੱਟਿਆ
ਵਿਚ ਨਹਿਰਾਂ ਦੇ ਜਾਕੇ।
ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਜੀਵਾਂਗੇ, ਇਹ
ਜ਼ਹਿਰੀਲੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਖਾਕੇ।
ਕਿਤੇ ਟਿੱਬੇ ਦਿਸਦੇ ਨਈਂ, ਤੇ ਨਾ
ਨਮਾਣ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰੋਈ,
ਹੁਣ ਸੁੱਖਾਂ.....
ਧੀਆ ਦਫਨਾਉਣ ਲਈ, ਕੁੱਖਾਂ ਵਿਚ
ਬਣਾਈਆ ਕਬਰਾਂ।
ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪਾਪਾਂ ਦੀ, ਮਿਲਣੀ ਸਜ਼ਾ
ਇਥੇ ਕਰ ਸਬਰਾ।
ਹੋਰਾ ਦੇ ਕਾਲੇ ਉਏ, ਮਿਲਣੀ ਨਹੀਂ
ਤੈਨੂੰ ਕਿਤੇ ਢੋਈ,
ਹੁਣ ਸੁੱਖਾਂ.....

ਸ਼ਹਿਰ

ਪੁੱਛਕੇ ਤਾ ਦੇਖੀ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੀ
ਨਹਿਰ ਤੋਂ।
ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਗ਼ਮ ਮੈਂ ਲਿਆਇਆ
ਤੇਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ।
ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਗ਼ਮ....
ਜਿਹਦੇ ਕੰਡੇ ਦਿਲ ਨਾਲ, ਦਿਲ ਨੂੰ
ਬਰਾਉਂਦਾ ਸੀ।

ਵਗਦੇ ਹੋਏ ਪਾਣੀਆਂ 'ਚ ਅੱਥਰੁ
ਲੁਕਾਉਂਦਾ ਸੀ।
ਪੁਛਕੇ ਤਾਂ ਦੇਖੀਂ ਉਹਦੀ, ਕੱਲੀ ਕੱਲੀ
ਲਹਿਰ ਤੋਂ,
ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਗ਼ਮ
ਹੋ ਗਏ ਸੀ ਉਦਾਸ ਮੈਨੂੰ, ਦੇਖ ਦੇਖ
ਰੁੱਖ ਵੀ।
ਪੰਛੀ ਪ੍ਰਦੇਸੀਆਂ ਦੀ, ਮਰ ਗਈ ਸੀ
ਭੁੱਖ ਵੀ।
ਪੁੱਛਕੇ ਤਾਂ ਦੇਖੀਂ ਦਿਨ ਦੇ, ਕੱਲੇ ਕੱਲੇ
ਪਹਿਰ ਤੋਂ,
ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਗ਼ਮ.....
ਆਪਣਾ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਕਾਹਨੂੰ, ਦਈਏ
ਤਕਦੀਰ ਨੂੰ।
ਪੂਜਦੇ ਰਹੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੀ, ਬਣੀ
ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ।
ਪੁੱਛਕੇ ਤਾਂ ਦੇਖੀ ਕਾਲੇ, ਓ ਆਪਣੇ ਤੇ
ਗ਼ੈਰ ਤੋਂ,
ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਗ਼ਮ.....

ਪਰਵਾਸੀ

ਮੁੜ ਪਏ ਘਰਾਂ ਨੂੰ, ਪਰਵਾਸੀ ਧਾਹਾਂ
ਮਾਰਦੇ
ਮੁੱਕਦੇ ਨਈਂ ਲੰਬੇ ਪੈਂਡੇ, ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ
ਬਿਹਾਰ ਦੇ
ਮੁੜ ਪਏ ਘਰਾਂ ਨੂੰ
ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ, ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ
ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ

ਸਿਰਾਂ ਉਤੇ ਪੰਡਾਂ, ਬੱਚੇ ਚੁੱਕੀ ਜਾਂਦੇ
ਬਾਹਾਂ 'ਤੇ
ਅੱਖੀਓ ਨਾ ਹੰਝੂ ਚੋਇਆ, ਸਾਡੀ
ਸਰਕਾਰ ਦੇ,
ਮੁੜ ਪਏ ਘਰਾਂ ਨੂੰ
ਖਾਲੀ ਢਿੱਡ ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ, ਕਰੂ
ਮਜ਼ਬੂਰ ਫੇਰ
ਕਰਿਓ ਦੁਆਵਾਂ, ਅਸੀਂ ਆਵਾਂਗੇ
ਜ਼ਰੂਰ ਫੇਰ
ਕਰਾਂਗੇ ਦਿਹਾੜੀ, ਆਕੇ ਕਿਸੇ
ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਦੇ,
ਮੁੜ ਪਏ ਘਰਾਂ ਨੂੰ
ਕੀ ਆਕੇ ਖਾਣਗੇ, ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਮੰਜੀ
ਡਓਣਗੇ
ਉੱਜੜੇ ਦਰਾਂ 'ਚ, ਜਦੋਂ ਆਕੇ ਪੈਰ
ਪਾਉਣਗੇ
ਮੋੜਤੇ ਪਰਦੇਸੀ ਜੇ, ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਤੋਂ
ਪਾਰ ਦੇ
ਮੁੜ ਪਏ ਘਰਾਂ ਨੂੰ
ਹੇਰਾਂ ਵਾਲੇ ਕਾਲੇ, ਰੱਬ ਸਭਨਾਂ ਤੇ
ਮੇਹਰ ਕਰੇ
ਤਵੇ ਰਹਿਣ ਤੱਪਦੇ, ਤੇ ਖੇਤ ਰਹਿਣ
ਹਰੇ ਭਰੇ
ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਵਸੀਲੇ, ਸਦਾ ਹੀ
ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ
ਮੁੜ ਪਏ ਘਰਾਂ ਨੂੰ

ਆਤਮਾ ਹੇਅਰ (ਕਾਲਾ)
ਆਸਟਰੇਲੀਆ
+61 434 298 680

ਨਜ਼ਮਾਂ

ਕੁਲਦੀਪ ਚਿਰਾਗ਼

ਮਲੋਸ਼ੀਆ

ਵਸਦਾ ਕੁਲਦੀਪ
ਚਿਰਾਗ਼ ਪੰਜਾਬੀ
ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੇ ਖੇਤਰ
ਵਿੱਚ ਨਵਾਂ ਸ਼ਾਇਰ ਹੈ।
ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦਾ ਉਸ
ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਹੈ।
ਸਾਦੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਗਹਿਰੀ
ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਰੱਖਦਾ
ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ
ਮਾਨਵੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ
ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਝਲਕਦੀ ਹੈ।
ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ
ਪੰਜਾਬੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਉਹ
ਹੋਰ ਵੀ ਗੂੜਿਆਂ ਕਰੇਗਾ।

ਇਕ

ਮੈਂ ਅਪਣੀ ਪੀੜ ਨੂੰ ਕਰ ਜਜ਼ਬ
ਸਰਗਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ
ਜ਼ਮਾਨਾ ਆਖਦਾ ਹੈ
ਬਹੁਤ ਸੂਖਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ

ਉਹ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਹੋ ਕੇ ਵੀ,
ਪੂਰਾ ਹੋ ਨਾ ਸਕਿਆ
ਜੁਦਾ ਹੋ ਕੇ ਉਦੇ ਕੋਲੋਂ
ਮੈਂ ਸਾਲਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ

ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਰਹਮ
ਨਾ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਸ ਆਈ
ਉਨ੍ਹਾ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਲਈ ਖੁਦ ਹੀ
ਮੈਂ ਮਰਹਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ

ਤੇਰਾ ਇਹ ਦਰਦ ਕੁੱਝ ਏਦਾਂ ਵੀ
ਰਾਹਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਮੈਂ ਬਿਲਕੁੱਲ ਦਰਦ ਤੇ ਰਾਹਤ ਦਾ
ਸੰਗਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ

ਦੋ

ਨਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਪਰਖਦਾ ਹੈ
ਨਾ ਹੀ ਬੋਲੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ
ਪਰ ਸਮੁੰਦਰ ਦਰਦ, ਥਲ ਦਾ,
ਖੂਬ ਫਿਰ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ

ਇਹ ਪਰਿੰਦੇ ਵੀ ਤਾਂ ਜਾਨਣ ਹਾਲ।
ਅਪਣੇ ਹਮਸਫ਼ਰ ਦਾ
ਆਦਮੀ ਪਰ ਆਦਮੀ ਦੇ ਹਾਲ ਨੂੰ
ਨਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ

ਲਰਜ਼ਦੀ ਇੱਕ ਝੀਲ ਤੋਂ ਵੀ
ਤਿਸ਼ਨਗੀ ਮੇਰੀ ਮਿਟੀ ਨਾ
ਅਜ਼ਲ ਤੋਂ ਸੀਨੇ ਦਾ ਇਹ ਥਲ
ਪਾਣੀ-ਪਾਣੀ ਚੀਕਦਾ ਹੈ

ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ, ਆ ਕੇ
ਸ਼ਾਂਤੀ-ਪੁੰਜ ਵੀ ਹੈ ਗਹਿਰਾ

ਆਪਣੀ ਕਾਇਆ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਬੋਝ
ਕਿੱਥੇ ਲੱਥਦਾ ਹੈ

ਉਮਰ ਸਾਰੀ ਰੂਹ ਲਈ ਬਸਤਰ ਨਾ
ਕੋਈ, ਬੁਣ ਮੈਂ ਸਕਿਆ
ਜ਼ਖ਼ਮ ਦਿਲ ਦਾ ਇੱਕ ਸੀਵਾਂ ਦੂਜਾ
ਪਹਿਲਾ ਉਧੜਦਾ ਹੈ

ਤਿੰਨ

ਹਵਾ ਤਾਂ ਬਿਰਖ ਨੂੰ ਮੌਲਣ ਤੇ
ਮਹਿਕਣ ਦੀ ਦੁਆ ਦੇਵੇ
ਤੇ ਬੰਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਛਾਵਾਂ,
ਗੁਨਾਹੋ ਬਿਨ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵੇ

ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਬਗ਼ੀਚੇ ਵਿੱਚ
ਗੁਲਾਂ ਦੀ ਪਾਲ ਅਨੂਠੀ ਹੈ
ਗਮੀ ਵੇਲੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਵੇ,
ਖੁਸ਼ੀ ਵੇਲੇ ਅਦਾ ਦੇਵੇ

ਚੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਫਿਕਰ ਰੋਟੀ ਦਾ,
ਢਲੇ ਦਿਨ ਫਿਕਰ ਰੋਜ਼ੀ ਦਾ
ਕੋਈ ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਜੀਣ ਦੀ
ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਦੁਆ ਦੇਵੇ

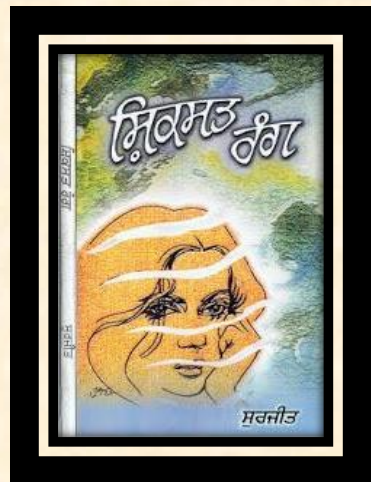
ਬੜਾ ਹੀ ਖੂਬ ਮੌਸਮ ਹੋ ਗਿਆ ਏ
ਹੁਣ ਵਤਨ ਮੇਰੇ
ਕਿ ਹਰ ਇੱਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਬੰਦਾ
ਚਿਰਾਗ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦੇਵੇ

ਮੇਰੇ ਖ਼ਾਬਾਂ ਚ ਅਕਸਰ ਇੱਕ
ਸੂਹਾ ਚੰਨ ਲਿਸ਼ਕਦਾ ਹੈ
ਜਿਵੇਂ 'ਉਹ' ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਬਣ ਕੇ
ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ ਪਤਾ ਦੇਵੇ।

ਚਾਰ

ਆਸਰਾ ਹਾਂ ਰਹਿਨੁਮਾ ਹਾਂ
ਪੁਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਦਿਲਜਲਾ ਹਾਂ
ਦਰਦ ਦੀ ਸੁਰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ
ਆਸ਼ਕੀ ਦਾ ਫਲਸਫ਼ਾ ਹਾਂ
ਦੇਖ ਅੱਖਾਂ ਬਾਵਫ਼ਾ ਹਾਂ
ਰੇਤ ਚੋਂ ਜਲ ਖੋਜਦਾ ਹਾਂ
ਚੁੱਪ ਦੇ ਸੰਗ ਚਹਿਕਦਾ ਹਾਂ

ਕੁਲਦੀਪ ਚਿਰਾਗ਼
ਕੁਆਲਾਲੰਮਪੁਰ, ਮਲੇਸ਼ੀਆ
+60177723479

.ਗਜ਼ਲਾਂ

ਅਮਰਦੀਪ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ

ਅਮਰਦੀਪ
ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ
ਵਿਨੀਐਂਗ

ਵੱਸਦਾ ਗ਼ਜ਼ਲ
ਲੇਖਕ ਹੈ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਗ਼ਜ਼ਲ ਸੰਗ੍ਰਿਹ
'ਅੰਬਰ' ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ
ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਲਗਭਗ ਸਾਰੀਆਂ
ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਤੇ ਰਸਾਲਿਆਂ
ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ
ਅਕਸਰ ਛਪਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ
ਹਨ

ਰਹਿਣ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕੀ ਪੁੱਛਦੇ ਹੋ,

ਦਿਨੇ ਰਾਤੀਂ ਪਿਆ ਮੈਨੂੰ
ਤਲੀ 'ਤੇ ਸੀਸ ਧਰਨਾ ਸੀ

ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਇਹ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਤੋੜਿਆ
ਕਿਉਂ ਦਿਲ ਦੀਵਾਨੇ ਦਾ,
ਗਿਲਾ ਹੈ ਪਿਆਰ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ
ਜ਼ਮਾਨੇ ਤੋਂ ਜੇ ਡਰਨਾ ਸੀ।

ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਸੈਰ
ਕਿੰਜ ਲੱਗੀ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ,
ਕਿਵੇਂ ਲੱਗਿਆ ਕਦੇ ਤੱਕਿਆ
ਜੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਝਰਨਾ ਸੀ।

.ਗ਼ਜ਼ਲ

ਉਨ੍ਹੇ ਲਛਮਣ ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਪਾਰ ਤਾਂ
ਕਰਨਾ ਹੀ ਕਰਨਾ ਸੀ,
ਨਹੀਂ ਲੰਕਾ ਕਿਵੇਂ ਸੜਦੀ, ਕਿਵੇਂ
ਰਾਵਣ ਨੇ ਮਰਨਾ ਸੀ।

ਵਸਲ ਨੂੰ ਤਾਂਘਦੇ ਉਹ ਪਲ
ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਮਹਿਕਦੇ ਰਹਿਣੇ,
ਜਦੋਂ ਕੱਚਾ ਘੜਾ ਸੀ ਕੋਲ
ਤੇ ਦਰਿਆ ਵੀ ਤਰਨਾ ਸੀ।
ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਨਗਰ ਵਿਚ

ਕਥਾ ਅਪਣੀ 'ਚੋਂ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ
ਮੁੜ ਮੁੜ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ,
ਇਹ ਉਹ ਖ਼ਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਚ
ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਭਰਨਾ ਸੀ।

.ਗ਼ਜ਼ਲ

ਹਵਾ ਦਾ ਕੀ, ਕਦੇ ਵਗਦੀ, ਕਦੇ
ਉਹ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਏ,
ਵਿਚਾਰਾ ਬਿਰਖ ਉਸਦੇ ਹੁਕਮ
ਦਾ ਪਾਬੰਦ ਹੋ ਜਾਏ।

ਕਦੇ ਮੈਂ ਵੇਖ ਜਿਸਨੂੰ ਚੰਦ
ਖੁਣਵਾਇਆ ਸੀ ਮੱਥੇ 'ਤੇ,
ਸਦਾ ਇਕਰਾਰ ਕਰਕੇ ਈਦ ਦਾ ਉਹ
ਚੰਦ ਹੋ ਜਾਏ।

ਨਿਭੇਗੀ ਖੂਬ ਜੇ ਥੋੜੀ ਕੁ ਮੈਨੂੰ
ਸੂਝ ਆ ਜਾਵੇ,
ਤੇ ਜਾਂ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਪਾਗਲ ਉਹ
ਦਾਨਿਸ਼ਮੰਦ ਹੋ ਜਾਏ।

ਕਿਵੇਂ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਪੰਹੁਚਣਗੇ ਜੋ
ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ,
ਜ਼ਰਾ ਠਹਿਰੋ ਕਿ ਅਗਲੀ ਰਾਤ ਦਾ
ਪ੍ਰੰਬਧ ਹੋ ਜਾਏ।

ਮੇਰਾ ਦਿਲਬਰ ਤਾਂ ਯਾਰੋ ਹੂ ਬ ਹੂ ਹੈ
ਈਸ਼ਵਰ ਵਰਗਾ,
ਕਦੇ ਉਹ ਨੂਰ ਹੋ ਜਾਏ ਕਦੇ
ਆਨੰਦ ਹੋ ਜਾਏ।

ਗਜ਼ਲ

ਉਹ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਝੂਠ ਕਿ ਉਹ
ਮਛਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨੇ,
ਉਹ ਤਾਂ ਧਰੀ ਫਿਰਦੇ ਹਮੇਸ਼ਾ
ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਜਾਲ ਨੇ,

ਪੰਛੀ ਵੀ ਉਸਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ
ਪਰਵਾਸ

ਉਸ ਤੋਂ ਮੁਤਾਸਿਰ ਨੇ ਬੜੇ,
ਹੁਣ ਪਿੰਜਰੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਕਿਧਰੇ
ਉਹ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਭਾਲ ਨੇ।

ਸੁਣਿਐ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਫਿਰ ਉਹ
ਬੇਵਫ਼ਾਈ ਕਰ ਗਏ,
ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ
ਸ਼ੋਕ ਬੈਠੇ ਪਾਲ ਨੇ।

ਬੱਸ ਕੁਝ ਕੁ ਠਹਿਰੇ ਪਲ
ਜੋ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮਾਣੇ ਸੀ ਕਦੇ,
ਉਹ ਪਲ ਹੀ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਸਭ
ਦਨ ਮਹੀਨੇ ਸਾਲ ਨੇ।

ਮੁੜ-ਘੁੜ ਕੇ ਕੰਧਾਂ ਨਾਲ ਦੁੱਖ-ਸੁਖ
ਨਾ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਾਂ,
ਕਿਸ ਕੰਮ ਨੇ ਘਰ ਮਰਮਰੀ,
ਰੀਝਾਂ ਜੇ ਖ਼ਸਤਾ ਹਾਲ ਨੇ।

ਕੁਝ ਬੇਰੁਖੀ ਉਸਦੀ 'ਅਮਰ'
ਨੂੰ ਜੀਣ ਤੋਂ ਹੈ ਰੋਕਦੀ,
ਕੁਝ ਲੋਕ ਉਸਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ
ਜੀ ਦਾ ਬਣੇ ਜੰਜਾਲ ਨੇ।

ਅਮਰਦੀਪ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ
ਵਿਨੀਪੈਂਗ, ਕੈਨੇਡਾ
+1 (204) 588-0586

ਨਜ਼ਮਾਂ

ਬਮਲਜੀਤ ਮਾਨ

ਪਰਵਾਸੀ
ਪੰਜਾਬੀ
ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ
ਖੇਤਰ ਵਿਚ
ਬਮਲਜੀਤ

ਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਲੇਠੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹ 'ਸੋ ਕਿਉਂ ਵਿਸਰੈ' ਨਾਲ ਦਸਤਕ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਬਮਲਜੀਤ ਮਾਨ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸ਼ਾਇਰਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲੇਖਣੀ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾਇਆ ਹੈ

ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬ

ਕੁੱਖ ਤੇ ਕੁੱਖ ਦਾ ਹਰੇਕ
ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਹੋਵੇ ।

ਬੰਜਰ ਨਾ ਬਣੇ ਜ਼ਮੀਂ ,
ਪਾਣੀ ਦਾ ਸ਼ਬਾਬ ਹੋਵੇ ।

ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਛੋਟਿਆਂ ਨਾਲ,
ਮੋਹ ਬੇਹਿਸਾਬ ਹੋਵੇ ।

ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰੋਂ ਹੀ,
ਚਿਹਾ ਧਿਰਕਾਰ ਹੋਵੇ ।

ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬ ਹੋਵੇ,
ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬ...

ਪਰਵਾਸ

ਅਕਤੂਬਰ-ਦਸੰਬਰ 2020

ਨਾਦਰਸ਼ਾਹੀ ਫੁਰਮਾਨ

ਸੁਣੋ ! ਸੁਣੋ ! ਸੁਣੋ !
ਰੋਕੋ !

ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ
ਫੁੱਲ ਨੂੰ ਖਿੜ੍ਹਨ ਤੋਂ
ਭੌਰੇ ਨੂੰ ਗੂੰਜਣ ਤੋਂ
ਤਿਤਲੀ ਨੂੰ ਰੰਗ ਤੋਂ
ਪੀਂਘ ਸਤਰੰਗ ਤੋਂ
ਮਸਤੀ ਮਲੰਗ ਤੋਂ
ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਕਲਮ ਤੋਂ

ਮੇਰੀ ਚੁੱਪ ਗੂੰਜਦੀ

ਮੇਰੀ ਚੁੱਪ ਗੂੰਜਦੀ
ਸ਼ੋਰ ਪਾਂਵਦੀ ਜ਼ਰਾ ਜ਼ਰਾ ।

ਤੇਰੇ ਬਿਰਹੋਂ ਗਲ ਲੱਗ
ਹੂਕ ਲਾਂਵਦੀ ਜ਼ਰਾ ਜ਼ਰਾ ।

ਤਸੱਵਰ 'ਚ ਚਾਹੇ ਚਿਤਵੇ
ਕੁੱਝ ਵੀ ਜ਼ਰਾ ਜ਼ਰਾ ।

ਮੁਕੱਦਰ 'ਚ ਮਿਲੇ
ਭਾਵੇਂ ਕੁੱਝ ਵੀ ਜ਼ਰਾ ਜ਼ਰਾ ।

ਕਬਿੱਤ ਦੋਹਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ
ਛੰਦ ਬਣਾਵਦੀ ਜ਼ਰਾ ਜ਼ਰਾ ।

ਤੇਰੇ ਗੀਤ ਨਜ਼ਮਾਂ ਰੁਬਾਈਆਂ ਦੇ

ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਂਵਦੀ ਜ਼ਰਾ ਜ਼ਰਾ ।

ਸਾਉਣ 'ਚ ਮੋਰਾਂ ਦੇ ਵਾਂਗ,
ਪੈਲ ਪਾਂਵਦੀ ਜ਼ਰਾ ਜ਼ਰਾ ।

ਮੇਰੀ ਚੁੱਪ ਗੂੰਜਦੀ
ਸ਼ੋਰ ਪਾਂਵਦੀ ਜ਼ਰਾ ਜ਼ਰਾ ।

ਉਸੇ ਵੱਲ ਤੱਕੋ

ਬੁਲਬੁਲਾ ਪਾਣੀ ਸੋਚੇ,
ਉਹ ਸੱਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ,
ਪਾਣੀ 'ਤੇ ਲਹਿਰਾਏ...

ਸ਼ਾਂਤ ਲਹਿਰ ,
ਉਸੇ ਵੱਲ ਤੱਕੋ ,
ਉੱਠੋ ਤੇ ਮੁਸਕਾਏ ...

ਬੇਬਾਕ

ਲੈ ਚੱਲ !
ਛੱਡਿਆ ਤੇਰਾ ਪੱਲਾ ।
ਤੂੰ ਵੀ,
ਕੀ ਯਾਦ ਕਰੇਂਗਾ ?
ਨਾ ਟੋਕ !
ਅਜ਼ਾਦੀ ਲੈਕੇ ਤੂੰ ।
ਨਾ ਰੋਕ !
ਹਵਾ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ।
ਬੇਬਾਕ ,
ਵਹਿਣ ਦੇ ਹੁਣ ।

ਬੰਨ੍ਹਣੀ,
ਪਾਣੀ ਦੀ ਚਾਲ ।
ਫਨਾ ਹੋ,
ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਪਟਾਰੀ ।

ਕਰੂੰਬਲਾਂ

ਤੇਰੀ ਝਾਂਜਰ ਦਾ ਸੁਣਕੇ ਸ਼ੋਰ
ਧੜਕਣ ਰੋਕ ਲਈ ਪੌਣਾਂ ।
ਲੰਘ ਜਾਏਂ ਜਿੱਥੋਂ ਇੱਕ ਵਾਰ
ਉਹ ਪਾਣੀ ਮੰਗਦਾ ਹੋਣਾ ।

ਫਿਦਾ ਹੋਏ ਫੁੱਲਾਂ ਤੇ ਭੋਰੇ
ਭੰਨੀ ਅੰਗੜਾਈ ਕਲੀਆਂ ।
ਗੁੱਟੀ ਬੰਨ ਗਾਨੇ ਕਲੀਰੇ
ਝੁੰਮਣ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੀਆਂ ।

ਭਰ ਭਰ ਮੁੱਠੀਆਂ ਬਸੰਤ
ਲੈ ਆਈ ਵੰਨ ਸੁਵੰਨੇ ਰੰਗ ।
ਪੱਤੀਆਂ ਲਹਿ ਲਹਾਈਆਂ
ਕਚੂਰ ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਨਾਰੰਗ ।

ਪਾਉਣ ਬ੍ਰਿਖਾਂ 'ਤੇ ਡੋਰੇ
ਲਗਰਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਲਹਿਰਾਉਣ ।
ਮਾਯੂਸ ਹੋਈਆਂ ਜੋ ਪੱਤਝੜੀਂ
ਸੋਹਿਲੇ ਲੱਗੀਆਂ ਨੇ ਗਾਉਣ ।

ਬਮਲਜੀਤ ਮਾਨ

+1 (905) 448 2880

ਬੋਮਨਵਿਲ, ਓਨਟਾਰੀਓ

ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ
ਜੰਮਪਲ ਤੇ ਇਸੇ
ਹੀ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ
20 ਸਾਲ
ਫਿਜ਼ਿਕਸ ਦੇ

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰਹੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਰਤ
ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਹੈ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸੱਤ
ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹ, ਇਕ ਗ਼ਜ਼ਲ
ਸੰਗ੍ਰਿਹ, ਇਕ ਨਾਵਲ ਤੇ ਇਕ
ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ
ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਵੱਲੋਂ ਸੰਪਾਦਨ ਤੇ ਆਲੋਚਨਾ ਦਾ
ਕਾਰਜ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ
ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ
ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਦੀ
ਸਥਾਪਨਾ ਵਿਚ ਮੁਖ ਭੂਮਿਕਾ ਰਹੀ
ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਨੇਕਾ
ਮਾਨ-ਸਾਨਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ
ਗਿਆ ਹੈ

ਗ਼ਜ਼ਲ

ਰਾਤ ਲੰਮੀ ਏ ਤੇ ਪਰਭਾਤ ਨੇ ਹੋਣਾ
ਹੈ ਅਜੇ
ਸੌਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਅਸੀਂ ਜਾਗਦੇ
ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਅਜੇ।

ਦੂਰ ਕਿਧਰੇ ਮਿਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ
ਅੰਬਰ ਹੇਠਾਂ,
ਗੀਤ ਇਕ ਮੇਰੀ ਵਫਾ ਦਾ ਓਨੇ
ਗਾਣਾ ਹੈ ਅਜੇ।

ਨਾਲ ਬਸਤੀ ਦੇ ਮਿਰੇ ਇਸ਼ਕ ਦੇ
ਕਿੱਸੇ ਮਨਫੀ,
ਚੋਟ ਅਲਗਾਵ ਦੀ ਸਹਿ ਸਹਿ ਕੇ
ਵਿਚਰਣਾ ਹੈ ਅਜੇ।

ਕਹਿਰ ਆਇਆ ਏ ਉਤਰ ਧਰਤੀ ਦੇ
ਸੀਨੇ ਉੱਤੇ,
ਤਾਪ ਸੂਰਜ ਦਾ ਵੀ ਚੜਨਾ ਏ ਤੇ
ਢਹਿਣਾ ਹੈ ਅਜੇ।

ਉਮਰ ਦੇ ਕਾਲੇ ਸਿਆਹ ਮੀਲ ਤੇ
ਪੁੱਜ ਕੇ ਸੋਚਾਂ,
ਅੰਤ ਤਕ ਅੰਨ੍ਹੇ ਸਫਰ ਨਾਲ ਹੀ
ਖਹਿਣਾ ਹੈ ਅਜੇ।

ਸਾਜ਼ਿਸ਼ੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮੌਸਮ 'ਚ
ਅਦਬ ਦੇ ਕਾਤਿਲ,
ਰਚ ਰਹੇ ਜੋ ਵੀ ਨੇ ਮਾਹੌਲ ਮੈਂ
ਸਹਿਣਾ ਹੈ ਅਜੇ।

ਸ਼ਾਇਰੀ ਮੇਰੀ 'ਚੋਂ ਜੇ ਪੀੜ ਦੀ
ਕੰਨਸੋਅ ਨ ਪੁਜੇ,
ਐਸੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਨਾ ਸੀਰਤ ਨੇ ਵੀ
ਬਹਿਣਾ ਹੈ ਅਜੇ।

ਗਜ਼ਲ

ਕਿਸ ਦਿਸ਼ਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹਵਾ ਵੇਖੋ
ਕੋਣ ਕਿੰਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਨਿਭਾ ਵੇਖੋ।

ਮੁੜ ਵਫਾ ਮੇਰੀ ਨੂੰ ਨਾ ਅਜ਼ਮਾਓ
ਕਰ ਨ ਬੈਠੇ ਕੁਈ ਖ਼ਤਾ ਵੇਖੋ।

ਕੋਈ ਤੂਫਾਨ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਕੀ
ਮੈਂ ਹਾਂ ਦਰਿਆ ਮਿਰਾ ਵਹਾ ਵੇਖੋ।

ਅਪਣੀ ਤਿਸ਼ਨਾ ਤੋਂ ਹਾਂ ਖ਼ਫਾ ਮੈਂ ਵੀ
ਮੇਰੇ ਅੰਤਸ 'ਚ ਆ ਸਮਾ ਵੇਖੋ।

ਚੁਪ ਜਹੀ ਛਾ ਗਈ ਖਮੋਸ਼ੀ ਹੈ
ਚੀਖਦਾ ਫਿਰ ਵੀ ਰਾਬਤਾ ਵੇਖੋ।

ਇਹ ਵੀ ਤਹਿ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਖ਼ਮ ਹੈ
ਰਿਸਣਾ

ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਰੱਤ 'ਚ ਵਲਵਲਾ
ਵੇਖੋ।

ਰੇਤ ਵਾਂਗੂੰ ਓਹ ਕਿਰ ਗਈ ਹਥ 'ਚੋਂ
ਪੁਗਦੈ ਕੀਕਣ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਵੇਖੋ।

ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਵਾਂਗ ਪਾਏ ਪਰਦੇ ਹਨ
ਖੇਡ ਦਿਲਚਸਪ ਇਹ ਬੜਾ ਵੇਖੋ।

ਪੈ ਈ ਜਾਂਦੀ ਜਹਾਦ ਦੀ ਬੋਲੀ
ਸਰਫਰੋਸ਼ੀ 'ਚ ਕਰ ਵਫਾ ਵੇਖੋ।

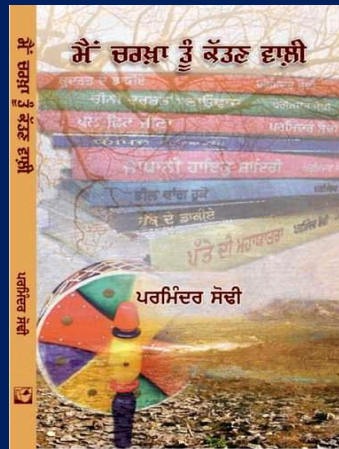
ਲੋਕ, ਬਸਤੀ, ਗਿਣੇ ਚੁਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇ
ਹਰ ਕੁਈ ਕਿੰਨਾ ਓਪਰਾ ਵੇਖੋ।

ਓਹ ਨਜ਼ਰ ਤਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾ ਸਕਿਆ
ਮੇਰਾ, 'ਸੀਰਤ' ਵੀ ਹੋਂਸਲਾ ਵੇਖੋ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਰਤ

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ, ਅਮਰੀਕਾ
+1 (510) 847-1698

ਸਵੈ ਕਥਨ: ਪਰਮਿੰਦਰ ਸੋਢੀ

'ਮੈਂ ਚਰਖਾ ਤੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀ' ਮੇਰੀ
ਨਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕ ਵਾਰਤਕ ਦੀ
ਕਿਤਾਬ ਹੈ। ਕੁਝ ਪਾਠਕ ਇਸ ਨੂੰ
ਡਾਇਰੀ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ।
ਲੰਮੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਛੋਟੀਆਂ
ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਿਖਣ ਦਾ
ਰੁਝਾਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਇਆ
ਹੈ। ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ
ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਚੰਗਾ-ਮਾੜਾ ਨਤੀਜਾ
ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਨਜ਼ਮਾਂ

ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ

ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ
ਕੈਨੇਡਾ
ਵੱਸਦੀ
ਪਰਵਾਸੀ
ਪੰਜਾਬੀ

ਲੇਖਿਕਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਤਿੰਨ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਸ਼ਿਰਕਤ, ਰੰਗ, ਹੇ ਸਖੀ, ਵਿਸਮਾਦ ਤੇ ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹ 'ਪਾਰਲੇ ਪੁਲ' ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੇਸ਼/ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਆਪਣੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ

ਆਪਣੇ ਘਰ ਅੰਦਰ
ਉੱਸਰ ਰਹੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ
ਕੰਧਾਂ ਤੇ ਉਕਰੇ
ਨਫਰਤ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ
ਆਪਸ ਵਿਚ ਉਲਝ ਗਏ
ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਤੰਦਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ
ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰੀਂ ਉਬਲ ਰਹੇ
ਭਾਵਾਂ ਦੇ ਜੰਗਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ !

ਪਰਵਾਸ

ਸਮਾਂ ਹੈ ਤੇ ਬਹਿ ਕੇ ਪੁੰਦ 'ਚ ਸਜੀ
ਆਪਣੀ ਬੈਠਕ ਦੀ ਸਜਾਵਟ ਨੂੰ ਵੇਖ
ਖਾਮੋਸ਼ ਪਏ
ਪੱਥਰ ਦੇ ਬੁੱਤਾਂ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਨੂੰ ਵੇਖ
ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਸਰਪਟ ਦੌੜ ਰਹੇ
ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਘਬਰਾਹਟ ਨੂੰ ਵੇਖ
ਆਪਣੇ ਹੀ ਬੂਹੇ ਅੱਗਿਓਂ
ਲੰਘ ਜਾਨੈ ਉਪਰਿਆਂ ਵਾਂਗ
ਕਦੇ ਅੰਦਰ ਆਕੇ
ਉਬਲ ਰਹੇ ਵਲਵਲਿਆਂ ਦੀ
ਤਰਾਵਟ ਨੂੰ ਵੇਖ !

ਜਲ ਉੱਠਣ ਬੁਝ ਗਏ ਸ਼ਮਾਦਾਨ
ਕੋਈ ਚਿਣਗ ਉਧਾਰੀ ਹੀ ਲੈ ਆ
ਕਿ ਸੜਦੇ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਮੁਸਕਣੀਆਂ ਦੇ ਕੁਛ ਦੀਪ ਜਲਾ ਕੇ
ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਜਗਮਗਾਹਟ ਤਾਂ
ਵੇਖ

ਸਮਾਂ ਹੈ ਤੇ ਬਹਿ ਕੇ ਪੁੰਦ 'ਚ ਸਜੀ
ਆਪਣੀ ਬੈਠਕ ਦੀ ਸਜਾਵਟ ਨੂੰ ਵੇਖ

ਜੀਵਨਦਾਤੀ

ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਨਹੀਂ
ਨਾ ਹੀ ਮੇਰਾ ਰਿਜ਼ਕਦਾਤਾ ਏਂ !
ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ
ਤੇਰੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਦੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ
ਕੀਤੀ ਏ
ਭੱਤਾ ਢੋਇਆ ਏ

ਚੱਕੀ ਪੀਸੀ ਏ
 ਚੌਂਕਿਆਂ 'ਚ
 ਆਪਣੀ ਕਾਇਆ ਬੁੱਢੀ ਕੀਤੀ ਏ !
 ਤੇਰੀ ਕੁਲ ਨੂੰ ਤੇਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ
 ਮੈਂ ਹੀ
 ਹਰ ਵਾਰ
 ਮਾਰੂ ਪੀੜਾਂ ਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਰਹੀ ਹਾਂ !
 ਤੇਰੀ ਹਸਤੀ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੰਗ ਸਹੇ ਨੇ
 ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਹਨ 'ਤੇ
 ਆਪਣੇ ਜਿਸਮ 'ਤੇ !
 ਘਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਫ਼ਾਸਲੇ ਨਾਪਦੀ
 ਮੇਰੀ ਦੇਹੀ
 ਉਮਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁੱਬੀ
 ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ !
 ਚੇਤੇ ਰੱਖੀਂ
 ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ
 ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਤੇ ਸਬਰ ਦਾ
 ਘੋਰ ਤਪ ਕੀਤਾ ਏ
 ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਿਤਾ ਏ !
 ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰਿਜ਼ਕਦਾਤਾ ਨਹੀਂ
 ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਜੀਵਨਦਾਤੀ ਹਾਂ !
 (ਸ਼ਿਕਸਤ ਰੰਗ)

ਝੱਲੀ ਮੁਹੱਬਤ

ਮੇਰੀ ਮੁਹੱਬਤ ਨੂੰ ਹੀ
 ਇਹ ਝੱਲ ਕਿਉਂ ਹੈ
 ਕਿ ਤੂੰ ਰਵੇਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ
 ਜਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ
 ਮੇਰੇ ਸਾਹ !

ਤਸੱਵਰ ਵਿਚ ਤੂੰ ਹੈਂ
 ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਤੂੰ ਹੈਂ
 ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਤੂੰ ਹੈਂ
 ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਵੀ ਤੂੰ !

ਮੇਰੀ ਮੁਹੱਬਤ ਨੂੰ
 ਇਹ ਕਿਹਾ ਝੱਲ ਹੈ
 ਕਿ ਮੇਰੇ ਦੁਪੱਟੇ ਦੀ ਕੰਨੀ ਵਿਚ
 ਤੂੰ ਕੁੰਜੀ ਵਾਂਗ ਬੱਝਿਆ ਰਹੇਂ

ਮੇਰੇ ਪਰਸ ਦੀ ਤਣੀ ਵਾਂਗ
 ਮੇਰੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਲਟਕਿਆ ਰਹੇਂ !

ਮੈਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਇੰਝ ਉਡੀਕਿਆ ਤੈਨੂੰ
 ਜਿਵੇਂ ਬਾਦਵਾਨ
 ਹਵਾ ਨੂੰ ਉਡੀਕਦੇ ਨੇ
 ਜਿਵੇਂ ਬੋੜੇ
 ਮਲਾਹਾਂ ਨੂੰ ਉਡੀਕਦੇ ਨੇ !

ਮੇਰੀ ਹੀ ਸੋਚ ਕਿਉਂ
 ਤੇਰੇ ਦਰ ਤੇ ਖੜੇ ਗਈ ਐ
 ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਕਿਉਂ
 ਤੇਰੀ ਭਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
 ਪੱਥਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ !

ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ
+1 (416) 605-3784
ਬਚੈਂਪਟਨ, ਕੈਨੇਡਾ

ਨਜ਼ਮਾਂ

ਬਲਦੇਵ ਬਾਵਾ

ਬਲਦੇਵ ਬਾਵਾ
ਨਕੋਦਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ
ਜਲੰਧਰ ਦੇ
ਜੰਮਪਲ ਹਨ ਤੇ
ਹੁਣ ਅਮਰੀਕਾ

ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰਹਿਣ ਬਸੇਰਾ ਹੈ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਤਿੰਨ ਕਾਵਿ
ਸੰਗ੍ਰਿਹ ‘ਇਕ ਖ਼ਤ’ (ਲੰਮੀ
ਕਹਾਣੀ) 1982, ‘ਬਾਣੀਆ
ਸ਼ਹਿਰ’ 1985 ਤੇ ‘ਪੰਜਾਬਨਾਮਾ
(1993) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ

ਕਿਤਾਬਾਂ

ਟਟਹਿਣਿਆਂ ਲੱਦੀਆਂ
ਜਗਮਗਾਉਂਦੀਆਂ ਬੇਰੀਆਂ,
ਰਾਤ ਨੂੰ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹੁੰਗਾਰੇ
ਭਰਦੀਆਂ,
ਚਾਨਣੀ ਦੀਆਂ ਅਰਸ਼ੀ ਮੂਕ
ਆਬਸ਼ਾਰਾਂ,
ਮੁਨੀ-ਮੰਡਲੀਆਂ ਇਸ਼ਨਾਨ
ਕਰਦੀਆਂ,
ਸਹਿਜ ਆਨੰਦ ਵਿੱਚ ਕੂੰਜਾਂ ਦੀਆਂ
ਡਾਰਾਂ,
ਹੰਸਾਂ ਵਿਹੜੇ ਕਾਵਾਂ ਦੀ ਜੰਵ
ਵਰਗੀਆਂ,

ਰਾਹਬਰਾਂ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਲੈਣ ਸੋਚਵਾਨ
ਸੰਝਾਂ।
ਪੀਰਾਂ ਸਿਰ ਹੱਥ ਦੇਣ ਲਾਲ
ਸਰਘੀਆਂ।
ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਝਰੋਖਿਆਂ 'ਚੋਂ ਤੱਕਦੇ ਨੇ
ਸ਼ਾਇਰ,
ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਬਰੀ ਜਿੱਤਾਂ ਵੀ ਨੇ
ਦਾਇਰ,
ਸੁਣਦੀ ਪਈ ਦਾਸੀਆਂ ਦੇ ਰੋਣ ਦੀ
ਅਵਾਜ਼,
ਰਖੇਲਾਂ ਪਿੰਡੇ ਲਾਸਾਂ ਪਾਉਂਦੀ ਛਮਕਾਂ
ਦੀ ਮਾਰ,
ਢਾਹ ਨਾ ਲੈਣੀ ਕਿਲਿਆਂ ਦੇ ਢਹਿਣ
ਦੀ ਉਮੀਦ,
ਮੰਨਣੀ ਨਹੀਂ ਮਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਨੀਂਹਾਂ
ਦੀ ਸਦੀਵ।
ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਗੀਆਂ ਦੇ ਮੋਢੇ
ਸੂਲੀਆਂ,
ਪੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਾਹੜੀਆਂ ਤੇ ਪੱਗਾਂ
ਪੂੜੀਆਂ,
ਜੇ ਪੈਂਡਾ ਹੈ ਅਮੁੱਕ ਤਾਂ ਹੈ ਚਾਲ ਵੀ
ਅਟੁੱਟ,
ਕਾਠ ਚੱਬਣੀ ਤੇ ਮਾਰਨਾ ਵਗਾਹ ਕੇ
ਚੂਰੀਆਂ।
ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਦੀਆਂ 'ਚ ਸੂਫੀ
ਵੱਸਦੇ,
ਝੂਠ ਅਤੇ ਸੱਚ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸਦੇ।
ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਿਆਂ ਅੰਬਰਾਂ 'ਚੋਂ ਰੱਬ
ਝਾਕਦਾ,
ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਤੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਲਈ ਦੀਵੇ
ਬਾਲਦਾ।

ਕਵੀ ਦੇ ਅੱਥਰੂ

ਸਮੁੰਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ,
ਕਿੰਦਾਂ ਦੇ ਦਿਆਂ ਘੁੱਟ ਪਾਣੀ ਦਾ
ਕਿਸੇ ਨੂੰ,
ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਪਿਆਸ
ਨਹੀਂ ਬੁਝਦੀ।
ਮਾਰੂਥਲ ਨੇ ਕਿਹਾ,
ਮੈਂ ਝੰਬਿਆ ਉਡੀਕਾਂ ਦਾ, ਇੱਕ ਪੱਤ
ਵੀ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ,
ਮੀਂਹ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦਾ
ਨੇਮ ਮਹਿਜ਼ ਭੁਲੇਖਾ ਸੀ।
ਧਰਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ,
ਲਾਲਚ ਮੂਹਰੇ ਹਾਰ ਗਈ ਮੈਂ,
ਹੁਣ ਬਾਂਝ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ
ਖਾਂਦੀ।
ਅਸਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ,
ਬੇਨੂਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੋਅ ਦੀ
ਕਦਰ ਨਾ ਕੋਈ,
ਨੀਲੀ ਛੱਤ ਦੀਆਂ ਕੰਦੀਲਾਂ
ਬੁਝ ਵੀ ਜਾਣ ਤਾਂ ਦੁੱਖ ਕਾਹਦਾ।
ਕਵੀ ਬੋਲਿਆ,
ਕਬਰਾਂ ਵਾਲੀ ਛੱਪੜੀ ਤੇ
ਵੁਜ਼ੂ ਕਰਨ ਲਈ
ਤਾਰੇ ਅਰਸ਼ੋਂ ਉਤਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ,
ਚਹੁੰ ਮੰਜਿਆਂ ਜੇਡੇ ਰੇਤਲੇ ਧੋੜੇ ਉੱਪਰ
ਬੱਚੇ ਰੇਤੇ ਦੀਆਂ ਘੋੜੀਆਂ
ਬਣਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ,

ਪੰਜ ਗਿੱਠ ਚੌਕੇ 'ਚੋਂ ਖਿੱਲਰਦੀ
ਖੰਨੀਆਂ ਦੀ ਮਹਿਕ
ਧੁਰ ਦਰਗਾਹ ਤੱਕ ਜਾਂਦੀ ਰਹੇਗੀ,
ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਜਗਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ,
ਅਕੀਦਤ,
ਦੂਣੀਆਂ ਚੌਣੀਆਂ ਮਸ਼ਾਲਾਂ ਬਾਲ ਬਾਲ
ਟਿਕਾਉਂਦੀ ਰਹੇਗੀ।
ਕਵੀ ਦੇ ਅੱਥਰੂ ਜਦ
ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਕੰਢਾ,
ਮਾਰੂਥਲ ਦਾ ਮੱਥਾ, ਧਰਤੀ ਦੀ ਹਿੱਕ,
'ਤੇ ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਪੱਲਾ
ਤਰ ਕਰ ਗਏ,
ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਵੱਡੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ।

ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ

ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹੋਰ ਖ਼ਬਰ
ਨਾ ਸੁਣਾਓ
ਛਾਤੀ 'ਚੋਂ ਭੁੜਕ ਕੇ ਡਿੱਗਿਆ ਦਿਲ
ਵਾਪਸ ਧਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਏਗਾ
ਚਿੱਟੀ ਬਰਫ਼ ਨਾਲ ਭਰੀ ਸੜਕ ਤੇ
ਡਿੱਗੇ ਲਾਲ ਦਸਤਾਨੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਦਿਲਹੀਣਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਮਿੱਧਿਆ
ਜਾਵੇਗਾ।

ਬਲਦੇਵ ਬਾਵਾ
ਅਮਰੀਕਾ

+1(801) 703-6415

ਨਜ਼ਮਾਂ
ਸ਼ੈਲੀ ਡੰਗ

ਜਲੰਧਰ ਦੀ
ਜੰਮੀ ਜਾਈ
ਸ਼ੈਲੀ ਡੰਗ ਅੱਜ
ਕੱਲ੍ਹ ਅਮਰੀਕਾ
ਦੀ ਵਸਨੀਕ
ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਬੜਾ
ਹੀ ਗਹਿਰਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ
ਉਸ ਦੀ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ
ਨਹੀਂ ਛਪੀ ਪਰ ਫੇਸਬੁੱਕ ਦੇ
ਜ਼ਰੀਏ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ
ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ
ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ। ਸੂਖਮਤਾ,
ਸਾਦਗੀ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ,
ਨਵੀਨਤਾ ਤੇ ਸਰਲਤਾ ਉਸ ਦੀ
ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣ ਹਨ

ਇਕ

ਮੌਸਮ ਦਰ ਮੌਸਮ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ
ਕੁਦਰਤ ਵੀ ਰੰਗ ਬਦਲ ਗਈ।
ਸਰਦ ਮੌਸਮ ਦੀ ਠਾਰ ਨੇ
ਸਭ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
ਪੱਤਿਆਂ ਤੇ ਰੰਗ ਜ਼ਰਦ ਹੋ ਝੜ ਕੇ
ਵੇਖ ਫਿਰ ਹਰੇ ਕਚੂਰ ਹੋ ਗਏ।
ਬਹਾਰ ਆਈ ਤੇ ਹਰ ਪਾਸੇ

ਫੁਲ ਖਿੜ ਖਿੜ ਹੱਸੇ।
ਬਰਨਿਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵੀ
ਕਿਸੇ ਕਮਸਿਨ ਦੀ ਚਾਲ ਵਾਂਗ
ਮਚਲ ਕੇ ਵਗੂ ਤੁਰਿਆ।
ਪਰ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦਾ ਮੌਸਮ
ਅਜੇ ਵੀ ਅਡੋਲ ਖੜਾ ਹੈ।
ਜਿਵੇਂ ਸੌਂਹ ਖਾ ਲਈ ਹੋਵੇ
ਤੇਰੇ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ...
ਅੱਗ ਨਿਗਲ ਗਿਆ ਹੋਵੇ
ਤੇਰੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ।
ਤਾਂ ਹੀ ਤੇ ਦਿਲ
ਹਰ ਵੇਲੇ ਧੁਖਦਾ
ਜਿਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ...
ਖੋਰੇ ਤੇਰੀ ਯਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਗਾਰ
ਅੱਜ ਵੀ ਸੁਲਗਦਾ ਹੋਵੇ ।

ਦੋ

ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਦਾ ਰੰਗ ਵੇ,
ਚੰਨਾਂ ਪੱਕਾ ਰੰਗ ਮਜੀਠ
ਪਾਣੀ ਚ ਜਿਓਂ ਰੰਗ ਰਲਿਆ
ਇਓਂ ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਤੇਰਾ ਇਸ਼ਕ ਸਦੀਦ
ਮੇਰਾ ਕਾਬਾ ਕਿਬਲਾ ਤੂੰ ਹੀਂ
ਦੀਦ ਤੇਰੀ ਮੇਰੀ ਈਦ
ਮਹਿਰਮ ਮਹਿਰਬਾਂ ਕਾਦਰ ਤੂੰ ਹੀਂ
ਤੂੰ ਹੀ ਵਾਹਿਦ ਇੱਕ ਹਬੀਬ !

ਸ਼ੈਲੀ ਡੰਗ
ਅਮਰੀਕਾ
00 1559-940-3241

ਨਜ਼ਮਾਂ

ਰੂਪ ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਰੂਪ ਦੇਵਿੰਦਰ
ਕੌਰ ਇੰਗਲੈਂਡ
ਵੱਸਦੀ, ਜਿੰਦਗੀ
ਨੂੰ ਮੁਹੱਬਤ
ਕਰਦੀਆਂ

ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਕ ਹੈ।
1994 ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੱਸਦੀ
ਲੇਖਿਕਾ 1998 ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ
ਸੰਚਾਰ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ
ਹੋਈ ਹੈ ਅਕਾਲ ਚੈਨਲ ਤੋਂ
ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਸਭਿਆਚਾਰ, ਭਾਸ਼ਾ
ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਕਲਾ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਸਦਾ ਇਕ
ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹ 'ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕ'
ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ

ਜੀਅ ਕਰਦੈ

ਜੀਅ ਕਰਦੈ ਜਾਨ ਵਾਰ ਦਿਆਂ ਮੈਂ।
ਖੁਦ ਡੁੱਬ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਤਾਰ ਦਿਆਂ ਮੈਂ।

ਕਲੀਆਂ ਤੇਰੇ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਚੁੰਮਣ,
ਐਸਾ ਤੈਨੂੰ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦਿਆਂ ਮੈਂ।

ਸੁਪਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸੋਹਣਾ ਹੈ ਜੋ,
ਪਿਆਰਾ ਜਿਹਾ ਸੰਸਾਰ ਦਿਆਂ ਮੈਂ।

ਕਰਦਿਆਂ ਤੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਈ ਝੱਲਾ,
ਇਤਨਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਪਿਆਰ ਦਿਆਂ ਮੈਂ।

ਤੇਰੀ ਜਿੱਤ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਚੰਨ ਵੇ,
ਜਿੱਤੀ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ਦਿਆਂ ਮੈਂ।

ਬਣ ਜਾਵੇਂ ਤੂੰ ਹਰ ਦਮ ਮੇਰਾ,
ਐਸਾ ਕੀ ਉਪਹਾਰ ਦਿਆਂ ਮੈਂ।

'ਰੂਪ' ਨੂੰ ਜੇ ਆਪਣੇ ਗਲ ਲਾਵੇਂ,
ਤਪਦਾ ਹਿਰਦਾ ਠਾਰ ਦਿਆਂ ਮੈਂ।

ਦਲੋਟੀ

ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ
ਬਿਨਾਂ ਵਰ੍ਹਨ ਤੋਂ ਹੀ
ਬਦਲੋਟੀ

ਦਬਾਅ ਲੈਂਦੀ ਹੈ
ਸੀਨੇ ਵਿੱਚ
ਖ਼ਾਰੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਂ....

ਇਕ ਪਰਬਤ ਦੇ
ਗਲ ਲੱਗ
ਜਿਸ ਦਿਨ ਇਹ ਰੋਏਗੀ
ਇਹ ਪਗਲੀ
ਔਂਝਾਂ ਮਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦੀ
ਉਸ ਦਿਨ ਕੁੱਖ ਹਰੀ ਹੋਵੇਗੀ....

ਰੂਪ ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਇੰਗਲੈਂਡ

roopnahil@yahoo.com

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲਾ ਨੌਧ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸੰਕਨ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਚਲੇ ਗਏ। ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ 'ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਜੀਤ' ਦੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਐਡੀਟਰ ਰਹੇ 1998 ਵਿਚ ਨਿਊਯਾਰਕ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਇੰਡੀਆ ਐਬਰੇਡੇ ਦੀ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ' ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 20 ਸਾਲ ਇਸਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਰਹੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਨਾਵਲ 'ਪਰਿਕਰਮਾ' ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ

ਉਸ ਦਾ ਇਸ ਥਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਕੋਈ ਸਵਾ ਕੁ ਮੀਲ ਦਾ, ਮਸਟਰਡ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚੀਂ, ਪੈਦਲ ਸਫਰ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਜਾ ਪੁੱਜੇ ਸਾਂ। ਅਜੀਬ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੀ। ਦੂਰ ਤੱਕ ਕਿਧਰੇ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਦਰਖ਼ਤਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ ਉਪਰ ਸੂਰਜ ਦਾ ਕੰਢਾ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬੱਦਲਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨੇਰੀਆਂ ਟਾਕੀਆਂ, ਰੌਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਰੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਮੈਂ ਰਾਤੀਂ ਹੀ ਜਰਮਨੀ, ਉਸ ਪਾਸ ਨਿਊਯਾਰਕ ਤੋਂ ਪੁੱਜਾ ਸਾਂ। ਦੇਰ ਰਾਤ ਤੱਕ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਇਧਰ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪਿਆ ਸਾਂ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਸਵੇਰ ਦੀ ਸੈਰ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਲਈ....

ਦੂਰ ਤੱਕ ਫੈਲੇ ਖੇਤ 'ਤੇ ਮਸਟਰਡ ਦੀ ਖੇਤੀ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਖਿੜੀ ਸਰੋਂ ਦੀ ਯਾਦ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਕੁਝ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਜੀਬ ਅਜੀਬ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਕ ਪੰਛੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਤਤਕਸਾਰ ਬੋਲਦੇ ਤਿੱਤਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੀ ਜਾਪੀ।

ਮੈਨੂੰ ਅਜੀਬ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹੀ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਸਭ ਕੁਝ ਉਹੋ ਜਿਹਾ। ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਖੇਤ। ਉਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਫਸਲਾਂ। ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਪੰਛੀ। ਕੁਝ ਵੀ ਤੋਓਪਰਾ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਪਲ ਮੇਰੇ ਮਨ ਚੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਵੰਡੀਆਂ, ਵੱਖ ਵੱਖ

ਦੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ, ਧਰਮਾਂ, ਨਸਲਾਂ ਤੇ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਸਭ ਭੇਦ ਭਾਵ ਮਿੱਟ ਗਏ। ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਹੌਲੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਝਿੜੀ ਵਿਚ ਇਕ ਬਗੀਚੀ ਸੀ। ਵਿਚਾਲੇ ਬਣੇ ਰਾਹ ਦੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਕਿਆਰੀਆਂ ਸਨ। ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਬੂਟੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਉਪਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਾਅ ਮਾਰਦੇ ਫੁੱਲ ਲਹਿ-ਲਹਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਰਾਹ ਦੇ ਅਗਲੇ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ ਪੱਥਰ ਦੀ ਸਲੈਬ ਖੜੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਤਾਜ਼ੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਕਿਸੇ ਵਲੋਂ ਚੜ੍ਹਾਏ ਹੋਏ ਸਨ।

ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਸਲੈਬ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਥਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਹੀ। ਆਬਾਦੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜੰਗਲ ਜਿਹੇ ਵਿਚ ਇਹ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਬਗੀਚੀ 'ਤੇ ਸਲੈਬ ਅੱਗੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਇਹ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ।

ਇਹ ਕੀ ਥਾਂ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

ਇਹ ਜੋ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਬੂਟੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਹੇਠ ਅਸਲ ਵਿਚ ਰੂਸੀ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਹਨ।

ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸਲੈਬ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਜਰਮਨ ਦੀ ਭੁੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਸਾਂ।

ਇੱਥੇ 170 ਰੂਸੀ ਫੌਜੀ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹਨ, ਜੋ ਦੂਸਰੀ ਵਿਸ਼ਵ ਜੰਗ ਵਿਚ ਇੱਥੇ ਲੜਦੇ ਲੜਦੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ।

ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੱਛਮੀਂ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਅਣਜਾਣ ਰੂਸੀ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਤਨਾ ਸਨਮਾਨ ਦੂਜੀ ਵਿਸ਼ਵ ਜੰਗ ਵਿਚ ਤਾਂ ਰੂਸ ਜਰਮਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੜਿਆ ਸੀ। ਵਿਸ਼ਵ ਜੰਗ ਦੇ ਅਖ਼ੀਰ ਵਿਚ ਜਰਮਨੀ, ਰੂਸੀ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਦੀ ਫੌਜਾਂ ਹੱਥੋਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਰਮਨ ਦੇ ਦੋ ਟੋਟੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਤਰੀ ਜਰਮਨੀ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀਂ ਜਰਮਨੀ। ਉਤਰੀ ਜਰਮਨੀ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਰੂਸੀ ਗਲਬੇ ਹੇਠ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਪਰ ਤਾਂ ਰੂਸੀਆਂ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਪੱਛਮੀਂ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ, ਇੰਝ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਅਣਜਾਣ ਰੂਸੀ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਦੀ ਇੰਝ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ....

ਸਲੈਬ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਦੋ ਤਾਜ਼ੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਹਾਰਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਲਾਲ ਰਿਬਨ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸਾਡੇ ਜੋ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਜਰਮਨ ਫੌਜੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਲੜਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ, ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜਰਮਨ ਦੇਸ਼, ਜੋ ਦੂਸਰੀ ਵਿਸ਼ਵ

ਜੰਗ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਟਲਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਕਾਤਲ ਸਮਝਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਜਰਮਨੀ ਦਾ ਇਹ ਅਨੋਖਾ ਕਿਰਦਾਰ ਅੱਜ ਉਹ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੂਜੇ ਦੇਸਾਂ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦਾ ਇੰਝ ਸਨਮਾਨ ਕਰ ਰਿਹੈ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, ਜਰਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਜੋ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਥਾਂ ਥਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਉਪਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਕੂਲੀ ਬੱਚੇ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲੱਭ ਕੇ ਇਥੇ ਦਰਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੀ ਇਕ ਉਜਵਲ ਜਿਹੀ ਤਸਵੀਰ ਉਘੜ ਆਈ।

ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਜਰਮਨ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਜੰਗ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਪਸਚਾਤਾਪ ਵੱਜੋਂ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਪਣੀ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਚਿਹਨ ਚੱਕਰ ਮਿਟਾਉਂਦਿਆਂ, ਉਸ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਜੋ ਤਬਾਹੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਮਚਾਈ ਸੀ, ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸੇ ਦਾ ਕਰਜ਼ ਉਤਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੋਚੀਂ ਪੈ ਗਿਆ.... ਹਿਟਲਰ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਕਰਨ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸਹਿਵਨ ਹੀ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜੰਗ ਨਾਲ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਵਾ ਕੇ ਇਕ ਹੋਣ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਰ ਗਿਆ ਸੀ....

ਉਥੇ ਕੁਝ ਦੇਰ ਠਹਿਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਵਾਪਸ ਚੱਲ ਪਏ। ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਿਆਂ ਮੈਂ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ, ਮੇਰੇ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹਨਾਂ ਕਬਰਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿਉਂ ਸਵੇਰੇ ਉਠਦਾ ਸੁੱਚੇ ਮੂੰਹ ਇੱਥੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਉਹਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਨਿੱਤ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਮੀਂਹ ਜਾਏ ਹਨੇਰੀ ਜਾਏ, ਉਹ ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਥੇ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸੀਵਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿੱਧਰੇ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਨਿੱਤਨੇਮ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਜ਼ਰੂਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰਾ ਇਹ ਦੋਸਤ ਸ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਵੱਸਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਗਰੀਕੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਚੋਨ ਦਾ ਉਹ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਇੱਥੇ ਰੋਜ਼ ਪੈਦਲ ਚਲ ਕੇ ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਆਉਣਾ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਇਹਨਾਂ ਅਣਜਾਣ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਰੂਸੀ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਤੋਂ ਪਰਤਦਿਆਂ, ਇਹੋ ਸਵਾਲ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਉਠਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਢੂੰਡਣ ਲਈ ਤਰਲੋਮੱਛੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਕੋ ਜਵਾਬ ਸੀ ਬਸ ਐਵੇਂ ਹੀ।

ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ‘ਐਵੇਂ ਹੀ’ ਨੂੰ ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਾਂ। ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਵਜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਕਾਰਣ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵਾਗਾ, ਪਰ ਉਹ ਕਾਰਣ ਕੀ ਹੈ?

ਮੈਂ ਉਸ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਹੀ ਆਇਆ ਸਾਂ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਇਸਰਾਰ ਸਦਕਾ ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਜਰਮਨ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਆਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਮਸਾਂ ਚਾਰ ਦਿਨ ਕੱਢ ਸਕਿਆ ਸਾਂ। ਇਕ ਦਿਨ ਆਉਣ ਵਿਚ ਲੱਗਗਿਆ ਸੀ, ਇਕ ਦਿਨ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਤੇ ਉਸ ਪਾਸ ਠਹਿਰਨ ਲਈ ਮਸਾਂ ਦੋ ਦਿਨ।

ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗਿਲਾ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਇਆ ਵੀ ਹਾਂ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਲਈ.....

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਮੇਰੇ ਸੁੱਤੇ ਉਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਥੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਵੀ ਸੀ ਭਾਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ, ਸੁੱਤੇ ਉਠਦੇ ਇਹ ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ? ਦੁਨੀਆ ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੁੱਚੇ ਮੂੰਹ ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਹਰ ਵਾਰ ਹੱਸ ਕੇ ਆਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਐਵੇਂ ਹੀ....

ਉਹ ਜਦ ਤੋਂ ਸੀਵਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਦਿਨ ਇਹਨਾਂ ਕਬਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਣਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੇ ਜਾਣਾ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਹੈਮਬਰਗ ਸ਼ਹਿਰ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਯੂਰਪ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੈਕਸ ਦੀ ਮੰਡੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਜ ਧੱਜ ਕੇ ਸ਼ੋ ਰੂਮਾਂ ਵਿਚ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁਭਾਉਣ ਲਈ ਤੇ ਪੈਸਿਆਂ ਲਈ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਹਵਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣ ਲਈ ਬੈਠੀਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਘਿਣ ਜਿਹੀ ਆਈ। ਔਰਤ ਇੰਝ ਵਿਕਾਊ ਮਾਲ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਦੇਖ ਕੇ ਘਿਣ ਜਿਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।

ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਉਂਝ ਵੀ ਦੂਜੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

ਮੈਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ 'ਸਿਟੀ ਆਫ ਜੰਗਲ' ਦੇ ਸਾਈਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜੰਗਲ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ? ਮੈਂ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਦੱਸੀ। ਅਸੀਂ ਹੈਮਬਰਗ ਤੋਂ ਸਿਟੀ ਆਫ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਏ।

ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਜੰਗਲ ਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਟ੍ਰੀਟਾਂ ਅਤੇ ਐਵਿਨਿਊਜ਼ ਨਾਲ ਸੈਕਟਰਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਵਿਚ-ਵਿਚ ਪਿਕਨਿਕ ਲਈ ਥਾਂਵਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇੱਥੇ ਮੈਂ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ, ਮਰਦਾਂ ਵਾਂਗ ਨਿਪੜਕ ਇਹਨਾਂ ਸਟ੍ਰੀਟਾਂ 'ਤੇ ਨਿਕਰਾਂ ਬਣਨ ਨਾਲ ਨਸ ਭੱਜ ਕਰਦੀਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਜੰਗਲ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਉਹ ਮਰਦ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਨ, ਪਰ ਹੈਮਬਰਗ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਉਹ ਮਹਿਜ਼ ਮਰਦ ਦੀ ਹਵਾ ਲਈ ਮਾਲ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਾ ਜਿਵੇਂ ਹੈਮਬਰਗ ਵਿਚ ਕੁਝ ਔਰਤਾਂ ਬਾਕੀ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਕਰਜ਼ ਉਤਾਰ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣ.....

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇਖਣ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਦੂਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵੱਲ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਪੰਜਾਹ ਕੁ ਮੀਲ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਇਕ 'ਕੁਸ਼ਟਡ' ਨਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ, ਇਕ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਘਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਮਰੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਇਸ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਉਹ ਜਦ ਜਰਮਨੀ ਆਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜਰਮਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰਣਾਰਥੀ ਵਜੋਂ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ, ਇਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਸੀ, ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਵਿਹੜਿਆਂ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਸੜਕਾਂ ਦੁਆਲਿਉਂ ਘਾਅ ਨੂੰ ਕੱਟਣਾ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰਾਂ ਦਾ ਐਮ. ਏ. ਪਾਸ ਪੁੱਤਰ, ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਘਾਹ ਕੱਟਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਕੋਈ ਉਸ ਦਾ ਵਾਕਫ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਣਜਾਣ ਪਿੰਡ। ਅਣਜਾਣ ਲੋਕ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਘਾਹ ਕੱਟਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।

ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਝੁਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਕਦੇ ਸੋਚਦਾ, ਚਲੋ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਪਿੰਡ ਵੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਗੋਡੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਪੱਠੇ ਵੱਢਣੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਤੇ ਉਹ ਸਿਰ ਸੁੱਟੀ ਸੜਕਾਂ ਦੁਆਲੇ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਘਾਹ ਕੱਟਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ

ਰਹਿਮ ਦਿੱਲ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿੱਕੀ ਮੋਟੀ ਮੁਰੰਮਤ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਣਾ ਤੇ ਦੁਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਖਾਣ ਪੀਣ ਲਈ ਗਰੋਸਰੀ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਪੈਦਲ ਝੋਲਾ ਚੁੱਕ ਕੇ, ਗਨਾਨਵਰਗ ਟਾਊਨ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਜਾਂਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਵਾਰ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ।

ਇੰਝ ਹੀ ਉਦਾਸ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਸੜਕ ਤੋਂ ਪੈਦਲ ਜਾਂਦੀ ਇਕ ਕੁੜੀ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਕੁੜੀ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਸੈਰ ਕਰਵਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੁੜੀ ਕੋਲ ਜਰਮਨ ਸ਼ੈਫਰਡ ਨਸਲ ਦਾ ਕੁੱਤਾ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਨਾ ਗਿਆ। ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਾਬੇ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਨਸਲ ਦਾ ਕੁੱਤਾ ਰੱਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਉਸ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕੁੜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਉਹ ਕੁੱਤਾ ਦੇਖ ਕੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਬੇ ਦਾ ਕੁੱਤਾ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਕੁੜੀ ਚੰਗੇ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਨਿਕਲੀ। ਉਸ ਨੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੁੱਤਾ ਫੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਣਜਾਣ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਅਣਜਾਣ ਕੁੜੀ ਦੇ ਕੁੱਤੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਪਲ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਝ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਸਦੀਆਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਕੇ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਕੁੱਤਾ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੇਲ-ਮੇਲ ਹੋ ਗਿਆ।

ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੁੱਤੇ ਨਾਲ ਇੰਝ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਚੰਗਾ-ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਝ ਪਿਆਰ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖਦੀ ਰਹੀ।

ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਕੁੱਤੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਹ ਜਰਮਨ ਦੀ ਡੁੱਚ ਬੋਲੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਿੱਖ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

ਉਸ ਜਰਮਨ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਆਪਣੇ ਕੁੱਤੇ ਬਾਰੇ ਸਿਫਤਾਂ ਸੁਣਨਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ ਤੇ ਉਹ ਕਈ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਕੁੱਤੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸਦਾ ਰਿਹਾ।

ਉਹ ਕੁੜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇੱਥੇ ਆਪਣੇ ਗਰੈਂਡ ਪੈਰੈਂਟਸ ਕੋਲ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਕੁੱਤਾ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੇਰੇ ਵੀ ਬਾਬੇ ਦਾ ਕੁੱਤਾ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਾਂਝ ਜਿਹੀ ਜਾਪੀ। ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕੁੜੀ ਹੱਸ ਪਈ।

ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਵੀ ਉਸੇ ਟਾਈਮ ਉਧਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਵੀ ਉਹ ਉਸ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਂਝ ਹੁੰਦੀ ਚਲੇ ਗਈ। ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਰਆਧਾਰ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪੱਤਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਤੇ ਉਹ ਕੁੜੀ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ ਦਾਦੀ ਕੋਲ ਉਸ ਪਿੰਡ ਫਿਰ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ।

ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜੀ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤੋਹਫਾ ਦੇਵੇ। ਕੁਝ ਖ਼ਰੀਦ ਕੇ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਉਸ ਕੋਲ ਤਾਂ ਉਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਫੁੱਟੀ ਕੌਡੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ। ਇਸੇ ਉਦਾਸੀ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਇਕ ਦਿਨ ਘੁੰਮਦਾ ਘੁੰਮਦਾ, ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਹ ਖੂਬ ਰੋਇਆ। ਉਸ ਦਾ ਜੀਅ ਕਰੇ, ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਕਬਰ ਵਿਚ ਦਫ਼ਨ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਜਦ ਉਸ ਦਾ ਦਿੱਲ ਹੌਲਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਉਠ ਕੇ ਤੁਰਨ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਇਕ ਕਬਰ 'ਤੇ ਪਈ। ਉਥੇ ਤਾਜ਼ੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਗੁੱਲਦਸਤਾ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕਬਰਾਂ 'ਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਗੁੱਲਦਸਤੇ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ ਦੇਖ ਕੇ, ਉਹ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਗੁੱਲਦਸਤਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਦ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਹ ਫੁੱਲ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਭੇਂਟ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਕੁੜੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਿਆਰ ਛਲਕ ਪਿਆ।

ਫਿਰ ਸੁਜੇਨ ਨਾਂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਨੇ ਜਦ ਵੀ ਆਉਣਾ ਹੁੰਦਾ, ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਉਹਨਾਂ ਕਬਰਾਂ 'ਚ ਜਾਂਦਾ, ਤੇ ਉਥੋਂ ਫੁੱਲ ਚੋਰੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆਉਂਦਾ। ਅਮੀਰਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਕੀਮਤੀ ਗੁੱਲਦਸਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਭੇਂਟ ਬਣਨ ਲੱਗੇ।

ਸੁਜੇਨ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਰਜ਼ਦੀ, ਉਹ ਫੁੱਲਾਂ ਉਪਰ ਏਨਾ ਖਰਚ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਹੱਸ ਛੱਡਦਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਸੁਜੇਨ ਨੇ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਗੁੱਲਦਸਤੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆਇਆ।

ਇਕ ਸੁਜੇਨ ਲਈ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਲਈ। ਸੁਜੇਨ ਨੇ ਉਹ ਬੇਹਤਰੀਨ ਗੁੱਲਦਸਤਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਗਈ। ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਸੁਜੇਨ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸੂਰਜ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਲਾਡ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਸੂਰਜਾਂ ਆਖ ਕੇ ਬੁਲਾਉਣ ਲੱਗ

ਪਿਆ ਸੀ। ਸੁਜੇਨ ਨੇ ਵੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਅੱਖਰ ਢੂੰਡ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਵਿਸਨ ਕਹਿਕੇ ਬੁਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਗਿਆਨ ਨੇ ਹੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਵਿਸਨ ਨਹੀਂ ਸੂਰਜਾਂ, ਬਿਸ਼ਨ ਕਹਿਕੇ ਬੁਲਾ।

ਸੁਜੇਨ ਨੇ ਰੁੱਕ ਰੁੱਕ ਕੇ ਅਖੀਰ ਬਿਸ਼ਨ ਕਹਿਣਾ ਸਿੱਖ ਲਿਆ। ਜਦ ਉਹ ਬਿਸ਼ਨ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਉਦੀ ਤਾਂ ਗਿਆਨ ਲਈ ਦੇਸ-ਦੇਸਾਂਤਰ ਦੀਆਂ ਦੂਰੀਆਂ ਮਿੱਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ।

ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਜੋੜੀ ਸੂਰਜਾਂ ਤੇ ਬਿਸ਼ਨ ਦੀ ਜੋੜੀ ਬਣ ਗਈ, ਪਿਆਰ ਛਲਾਂਗਾ ਮਾਰਦਾ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵਿਛੋੜਾ ਸੂਲਾਂ ਵਾਂਗ ਚੁੱਭਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਉਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀਵਨ ਆ ਗਿਆ। ਸੂਰਜਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਇਕ ਗਰੀਬੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਚ ਕੁੱਕ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹੀ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਉਸ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਚ ਡਿੱਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ ਰਖਵਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਉਥੇ ਸਾਰਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਪਲੇਟਾਂ ਧੋਂਦਾ ਤੇ ਸੋਚਦਾ ਰਾਂਝੇ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਮੱਝਾਂ ਚਾਰਨੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ।

ਅੱਜ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਸਿਰਫ ਉਸੇ ਗਰੀਬੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹਨਾਂ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਚੇਨ ਉਸ ਦੀ ਹੈ। ਸੂਰਜਾਂ ਨੇ ਹੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਪੱਕਾ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ।

ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ, ਜਿਥੋਂ ਉਹ ਫੁੱਲ ਚੋਰੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ। ਲਗਭਗ ਹਰ ਕਬਰ 'ਤੇ ਫੁੱਲ ਪਏ ਸਨ। ਇਕ ਕਬਰ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਤਾਜ਼ੀ ਸੀ। ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਢੱਕੀ ਪਈ ਸੀ। ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਬੋਲਿਆ ਏਨੇ ਫੁੱਲਾਂ 'ਚੋਂ ਜੇ ਮੈਂ ਚਾਰ ਫੁੱਲ ਚੁਰਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ....

ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਇਹਨਾਂ ਕਬਰਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ ਉਤਾਰਨ ਹੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਰੂਸੀ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।

ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮੇਰੀ ਵੱਲ ਅਵਾਕ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਜੱਫੀ ਪਾ ਲਈ। ਸੇਜ਼ਲ ਜਿਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਕਹਿਣਾ ਲੱਗਾ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਸੱਚ ਹੈ।

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਨਿਊਯਾਰਕ, ਅਮਰੀਕਾ
+1(212) 6452395

ਗੁਰਮੀਤ ਪਨਾਂਗ ਉਂਟਾਰੀਉ, ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਸਦੀ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀਕਾਰਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ‘ਮੁਰਗਾਬੀਆਂ’ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਰਿਹਾ ਇਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰੈਡ ਇੰਡੀਅਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਕਥਾ ਰਾਹੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਅੰਨੀ ਲੁੱਟ ਅਤੇ ਇਸ ਲੁੱਟ ਕਾਰਨ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਖਤਰਨਾਕ ਬਦਲਾਅ ਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਹਾਲ ਖੰਭ ਗਵਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਮੁਰਗਾਬੀਆਂ ਵਾਲਾ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ

“ਮਿਸਜ਼ ਸੈਂਡੂ, ਸੌਰੀ ਟੂ ਡਿਸਟਰਬ ਯੂ ਐਟ ਵਰਕ, ਪੁਲਿਸ ਕਾਲਿੰਗ, ਤੁਸੀਂ ਪਲੀਜ਼ ਛੇਤੀ ਘਰ ਆਓ।”

“ਓ ਮਾਈ ਗੌਡ ! ਵੱਟ ਹੈਂਪਨਡ ਆਫੀਸਰ ?”

“ਯੂਅਰ ਹਸਬੈਂਡ ਇਜ਼ ਅੰਡਰ ਅਰੈਸਟ।”

ਸ਼ਰਨ ਨੇ ਮੱਥੇ ਤੋਂ ਤੁੱਲੀ ਪੂੰਝੀ; ਉਹ ਕੰਬ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਕਸਟਮਰ ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਕਾਊਂਟਰ ਪਿੱਛੇ ਆਫਿਸ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਾਰਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਦੋਨੋਂ ਬੱਚੇ ਬਾਪ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਛੁੱਡ ਕੇ ਕੰਮ ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਓਹ, ਪਰ ਤੌਖਲਾ ਹਰ ਪਲ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਮਹੀਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਮੂਵ ਕੀਤਿਆਂ। ਆਪਣੀ ਲੰਬਕੇ ਤੇ ਉਹ ਭੱਜੀ ਭੱਜੀ ਘਰ ਜਾਂਦੀ, ਸਭ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਪਰੋਸ ਕੇ ਤੇ ਆਪ ਅਧੁੱਖੀ ਹੀ ਵਾਪਸ ਕੰਮ ਤੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਐਨਾ ਟਾਇਮ ਹੀ ਕਿੱਥੇ ਬਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਦੋ ਗਰਾਹੀਆਂ ਅੰਦਰ ਕਰ ਸਕੇ।

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੰਮ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਆਂ, ਉਹ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਬੈਠਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਪੁੱਠਾ-ਸਿੱਧਾ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦੈ। ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ 'ਚ ਨਿਆਣੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਘਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਨੈਕ ਜਾਂ ਸੈਂਡਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਕਹੋ ਤਾਂ ਬੱਸ ਕਲੇਸ਼ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦੈ।” ਸ਼ਰਨ ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਣੀ ਮਾਮੀ ਨਾਲ ਦਿਲ ਫੋਲਦੀ।

ਸੀਅਰਜ਼ ਸਟੋਰ 'ਚ ਉਹ ਕਸਟਮਰ ਸਰਵਿਸ ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤ ਜਚਦੀ ਸੀ। ਗੋਰੀ ਨਿਛੋਹ, ਬਿੱਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ, ਸੋਹਣਾ ਕੱਦ। ਗੋਰੇ ਤਾਂ ਕੀ, ਦੇਸੀ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਰੀ ਹੀ ਸਮਝਦੇ। ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਟਪਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਕੋਈ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿੰਨੀ ਲੀਰੋ-ਲੀਰ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਅਮਨ ਨੇ ਇਹ 'ਕਾਰਨਾਮਾ' ਕੋਈ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨੀ ਵੀ ਔਖੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਉਹ ਅੰਦਰ ਹੋਇਆ ਤੇ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ 'ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸਥਿਰ' ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸੇ ਬਲਬੂਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਤੋਂ "ਡਿਸਿਬਿਲਿਟੀ ਪੈਨਸ਼ਨ" ਹਰੇਕ ਮਹੀਨੇ ਮਿਲਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਪੈਸਾ ਉਹ ਬੜੀ ਟੌਹਰ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਦਾਰੂ ਤੇ ਹੋਰ ਸੌ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਬਾਂ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਦਾ। ਹਾਲੇ ਦੱਸ ਕੁ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਿਨਾਂ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਤੋਂ ਘਰ ਖੜ੍ਹੀ ਕਾਰ ਭਜਾ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਖੰਭੇ 'ਚ ਮਾਰੀ। ਪੁਲਿਸ ਆਈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਗਈ। ਸ਼ਰਨ ਨੂੰ ਵਕੀਲ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਛੁੱਟਿਆ। ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਆਪਣੇ ਗੋਰੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾ ਦਿੱਤਾ, "ਮਾਈ ਡਾਟਰ ਵਾਂਟ ਬੀ ਇਨ ਜੂਅਰ ਸਵਿੰਮਿੰਗ ਪੂਲ", ਅਮਨ ਨੇ ਰੋਅਬੂ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

"ਸੋਰੀ ਮਿਸਟਰ ਸੈਂਡੂ, ਮਾਈ ਪੂਲ ਇਜ਼ ਫੌਰ ਮਾਈ ਫ਼ੈਮਿਲੀ", ਗੋਰੀ ਨੇ ਬੜੇ ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

"ਜੂ ਰੇਸਿਸਟ ਬਾਸਟਰਡ ਲੇਡੀ * ਵੈੱਨ ਜੂਅਰ ਡੌਗ ਬਾਰਕ, ਮੀ ਸੇ ਨਥਿੰਗ। ਆਈ ਹੇਟ ਜੂ, ਬਾਈਟ ਪਿੱਗ"। ਅਮਨ ਚੀਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੋਰੀ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਘਾਹ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਲਾ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਭੱਜਿਆ ਆਇਆ ਤੇ ਕੁੱਦ ਕੇ ਪੈ ਗਿਆ, "ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ 'ਚ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਕੇ ਪਾਣੀ ਲਾ ਰਹੀ ਏਂ।" ਗੋਰੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, "ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਘਾਹ 'ਤੇ ਪੈਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ।" ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਅਮਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਥੱਪੜ ਜੜ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਗ ਬਬੂਲਾ ਹੋਈ ਗੋਰੀ ਨੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਕੋਈ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ, "ਭੱਜਣ ਦੀ ਤਾਂ ਇਹਨੇ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਕੁਝ ਹੀ ਪਲਾਂ 'ਚ ਪੁਲਿਸ ਕਰੂਜ਼ਰ ਉਤੋਤੜੀ ਆਏ ਤੇ ਘਰ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ "ਗੈੱਟ ਆਊਟ ਆਫ਼ ਦਾ ਹਾਊਸ", ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਦੇ ਦੋ ਆਫੀਸਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਪਿਸਤੌਲ ਤਾਈ ਖੜ੍ਹੇ ਸਖ਼ਤ ਲਹਿਜ਼ੇ 'ਚ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੋਈ ਹਰਕਤ ਨਾ ਹੋਈ ਦੇਖ ਕੇ

ਇੱਕ ਨੇ ਲੱਤ ਮਾਰ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤੇ ਪਿਸਤੌਲ ਦੀ ਸੇਪ 'ਚ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪੈਰ ਰੱਖਦਾ, ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਝਾਕਦਾ ਲਿਵਿੰਗ ਰੂਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

“ਮੈਂ ਮਾਰ ਕੇ ਮਰੂੰ..... ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰ ਵੜਿਆ ਗਰਦਨ ਲਾਹ ਕੇ ਧਰਦੂੰ, ਆ ਗਏ ਵੱਡੇ ਗੋਰੀ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ”, ਉੱਪਰਲੇ ਬੈਂਡ ਰੂਮ 'ਚੋਂ ਅਮਨ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਥਾੜ੍ਹ ਥਾੜ੍ਹ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਗੀ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਖਲੋ ਉਹਨਾਂ ਆਖਰੀ ਵਾਰਨਿੰਗ ਦਿੱਤੀ, “ਜੇ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਕੋਲ ਹੈ ਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ ਦੇ, ਹੱਥ ਉੱਪਰ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾ।” ਪਰ ਕਿੱਥੇ ? ਉਹ ਤਾਂ ਖਿੜਕੀ ਵਿਚੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਘਰ ਦੇ ਪਿਛਵਾੜੇ ਡਿੱਗਿਆ, ਲਹੂ-ਲੁਹਾਣ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਟੁੱਕੜੇ ਉਸ ਦੇ ਆਸਪਾਸ ਬਿਖਰੇ ਹੋਏ..... ਪੁਲਿਸ ਦੌੜ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਇਕਦਮ ਉੱਠਿਆ, ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਲਪਕਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪਿਸਤੌਲ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਕੋਲ ਤਾਣ ਲਿਆ ਤੇ ਬਾਹਵਾਂ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਕਰਕੇ ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਹ ਫੁੰਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਅਵਾ-ਤਵਾ ਬੋਲਣਾ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਹਾਲੇ ਹੁਣੇ ਐਬੂਲੈਂਸ ਉਹਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗਈ ਸੀ।

ਸ਼ਰਨ ਆਪਣੇ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਕੋਲ ਬਹਾਨਾ ਮਾਰ ਕੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੀ। ਲੋਕੀ ਹਾਲੇ ਵੀ ਜੁੱਟ ਜਿਹੇ ਬਣਾਈ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਘੁਸਰ-ਮੁਸਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਆਫੀਸਰ ਨੇ ਸ਼ਰਨ ਨੂੰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਮ ! ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚੇ ਸਾਡੀ ਲੇਡੀ ਪੁਲਿਸ ਆਫੀਸਰ ਕੋਲ ਨੇ..... ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਬੱਤੀ ਨੰਬਰ 'ਚ ਲਈ ਬੈਠੀ ਏ।” ਸ਼ਰਨ ਦੌੜ ਕੇ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆ ਨੂੰ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਲਿਆ। ਉਹ ਸੁੰਨ ਜਿਹੇ ਹੋਏ ਅਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਵਕਤ ਉਹ ਵੀ ਗੁੰਮਸੁੰਮ ਜਿਹੀ ਹੋਈ ਬੈਠੀ ਰਹੀ ਤੇ ਫੇਰ ਫੁੱਟ ਫੁੱਟ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗੀ।

“ਮਿਸਜ਼ ਸੈਂਡੂ, ਤੁਹਾਡੇ ਹਸਬੈਂਡ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਹੁਣੇ ਆਈ ਏ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਦਵਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸ਼ਰਾਬ ਵੀ ਪੀ ਰੱਖੀ ਏ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਦਾਖਲ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਨ ਲਈ ਖਤਰਾ ਨਾ ਬਣ ਸਕੇ।”, ਪੁਲਿਸ ਆਫੀਸਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ।

“ਆਫੀਸਰ, ਮੈਂ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਅਮਨ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਦਾਖਲ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕੋਈ ਸਾਈਕੋਥੈਰੈਪੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਰੱਖ ਕੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ। ਜਿੰਨੀ ਵਾਰ ਵੀ ਇਹ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚੋਂ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਹੈ, ਹੋਰ ਵੀ ਹੈਵਾਨ ਬਣ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਭੁਗਤਿਆ ਕਿਸ ਨੇ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ। ਇਸ ਦੀ ਡਿਪਰੈੱਸ਼ਨ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਦਿਨੋ ਦਿਨ।”

ਕਹਾਣੀ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਨੇ ਸੋਹਣੇ

“ਆਲਰਾਈਟ ਮਿਸਜ਼ ਸੈਂਡੂ, ਇਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਜੱਜ ਨੇ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨੈ ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਤਾਰੀਕ ਪਵੇਗੀ। ਆਈ ਫੀਲ ਸੌਰੀ ਫੌਰ ਯੂ..... ਟੇਕ ਕੇਅਰ, ਬਾਏ।”, ਪੁਲਸੀਏ ਨੇ ਗੱਲ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਇਆ।

ਸ਼ਰਨ ਦੀ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਆਉਣ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਵੀ ਇਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਤੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਅਮਨ ਦੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆਏ ਪਏ ਸਨ। ਉਹ ਅਕਸਰ ਆਖਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰ ਚਲੀ ਜਾ। ਸ਼ਰਨ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਲੱਗਾ.... ਉਹੀ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਤੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਦੀ ਬਾਦੋਲਤ ਕਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ, ਅੱਜ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਰੁੱਕਸ ਵਿਚ ਮਾਮੇ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਰਨ ਕੈਲਗਰੀ ਤੋਂ ਬਰੁੱਕਸ ਆ ਗਈ।

ਆਪਣੀ ਗੁਆਂਢਣ ਸ਼ਰਨ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਬਰੁੱਕਸ ਹੀ ਹੋਈ। ਬੜੇ ਹੱਸਮੁੱਖ ਤੇ ਮਿਲਾਪੜੇ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲੀ ਲੱਗੀ ਉਹ। ਸਾਡੀ ਗੱਲਬਾਤ ਮੇਕਅੱਪ ਦੇ ਨਵੇਂ ਤੌਰ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ, ਜੌਬ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ।

“ਇਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਤੇਰੀ ਜੌਬ ਦਾ ਕੀ ਬਣੂੰ ਸ਼ਰਨੈ” ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਲਓ ਦੀਦੀ, ਜੌਬ ਤਾਂ ਮੈਂ ਐਥੇ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰਾ ਲੈਣੀ ਐਂ, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਰਟ ਟਾਈਮ ਟ੍ਰਾਈ ਕਰ ਲੈਣਗੇ, ਆਪੇ ਹੋਜੂ ਫੁੱਲਟਾਈਮ ਬਾਅਦ 'ਚ।”, ਓਹ ਮੁਸਕਰਾਈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਮੋਤੀਆਂ ਵਰਗੇ ਦੰਦ ਬੜੇ ਹੀ ਸੋਹਣੇ ਲੱਗੇ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਹੌਂਸਲੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕੀ।

“ਭਾਈ ਸਾਡੀ ਕੁੜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਘਰ ਦਾ ਭਾਰ ਅਪਣੇ ਸਿਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਐ, ਜੇ ਇਹ ਵੀ ਕੰਮ ਤੇ ਨਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲੈ” ਮਾਮੀ ਨੇ ਵੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ।

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਮਵਰਕ ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਉਹ ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਲਿੰਵਿੰਗ ਰੂਮ 'ਚ ਆ ਬੈਠੀ।

“ਤੁਹਾਡੇ ਹਸਬੈਂਡ ਕੀ ਕਰਦੇ ਨੈ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਦੀਦੀ, ਹਸਬੈਂਡ ਦਾ ਤਾਂ ਬੱਸ ਕੁਝ ਨਾ ਪੁੱਛੋ। ਕੀ ਦੱਸਾਂ ਥੋਨੂੰ, ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਹਰ ਘੜੀ ਉਹਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਹੇਠ ਲੰਘਦੀ ਐ। ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਜਿਵੇਂ ਦਿਮਾਗ਼ ਈ ਬੁੱਝ ਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਪਿਐ। ਇਹ ਕੋਈ ਨਾਰਮਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਪਲ ਰਹੇ ਨੇ ਵਿਚਾਰੇ। ਕੁੱਟਮਾਰ, ਗਾਲ਼ਗਲੋਚ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਭੰਨਤੋੜ, ਮਰਨ ਤੇ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਇਹ ਕੁਝ ਹੁੰਦੇ ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਅੰਦਰਖਾਤੇ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਮੇਰੇ ਪੇਕਿਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਹਿੱਟ-ਲਿਸਟ ਤੇ ਲਿਖੀ ਬੈਠੈ। ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਗੰਡਾਸਾ

ਮੰਗਾਇਐ ਓਹਨੇ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ। ਉਹਦੇ ਹੱਥੇ ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਨਾਂ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਸਾਡੇ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪੇਕਿਆਂ ਦੇ। ਉਹਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਦੈ।”

“ਬੜਾ ਔਖੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਰਹਿਣਾ।” ਮੈਨੂੰ ਭੈਅ ਜਿਹਾ ਆਇਆ।

“ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਤੇ ਬਾਈਪੋਲਰ ਡਿਸਔਰਡਰ ਐ ਉਹਨੂੰ... ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਚੁੱਕਿਐ। ਜਦੋਂ ਚੌਦਾਂ-ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਦਿਮਾਗੀ ਨੁਕਸ ਐ ਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਬਿਮਾਰੀ ਹੋਰ ਜ਼ੋਰ ਫੜ੍ਹ ਗਈ ਐ। ਇਹਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸਪੌਂਸਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਨੇਡਾ ਆ ਗਿਆ।”

“ਇਸ ਜਾਲ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਕੋਈ ?” ਮੈਂ ਫੇਰ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਇਹਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੈਂ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਾਊਂ, ਇਹ ਲੱਭ ਲਏਗਾ ਤੇ.....” ਸ਼ਰਨ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਫੜ੍ਹ ਕੇ ਗੋਡਿਆ 'ਚ ਦੇ ਲਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਰੁਕ ਕੇ ਫਿਰ ਬੋਲੀ, “ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਮੁਲਖਾਂ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੁਣਵਾਈ ਐ, ਬਹੁਤ ਬਰਾਬਰੀ ਐ। ਔਰਤ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ ਤੇ ਔਰਤ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਸੱਦਦ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅਪਰਾਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਹੋਊ ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਹੋਰਨਾਂ ਲਈ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਿਸਟਮ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉੱਪਰੋਂ ਲੋਕੀ ਅੱਡ ਉਂਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਉਹੀ ਐ ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੇ ਘਰਵਾਲੇ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਅੰਦਰ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੀ ਐ।”

ਐਨੇ 'ਚ ਇੱਕ ਸੱਤ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਬੱਚੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਗੋਂਦ 'ਚ ਆ ਬੈਠੀ।

“ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਨਾਂ ਐ ਬੇਟਾ ?”, ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਖੁਸ਼ੀ” ਬੱਚੀ ਅਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਮਰੋੜਦੀ ਡਰੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦੀ ਰਹੀ।

“ਭੂ ਯੂ ਲਾਈਕ ਸਕੂਲ ?”

“ਯਾਅ... ਬਿਕੋਜ਼ ਆਈ ਡੌਂਟ ਲਾਈਕ ਮਾਈ ਹੋਮ। ਮਾਈ ਡੈਡ ਮੈਂਟਲ ਨੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤੈ ? ” ਧੀਮੀ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੱਚੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਬੱਚੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਚੁੱਪ-ਗੜ੍ਹੱਪ ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਕੁਝ ਰੁਕ ਕੇ ਸ਼ਰਨ ਨੂੰ ਫੇਰ ਪੁੱਛਿਆ। “ਕੋਈ ਟ੍ਰੀਟਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਉਸਦੀ ?”

“ਵੀਹ ਵਾਰ ਰੀਹੈਬ 'ਚ ਗਿਐ ਤੇ ਵੀਹ ਵਾਰ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ। ਦਵਾਈਆਂ ਤਾਂ ਘਰ ਢੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਜੇ ਵਿਧੀਵਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਖਾਵੇ ਜਾਂ ਉਹਦੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਠੀਕ ਹੋਣ ਤਾਂ ਹੀ ਕੋਈ ਫਾਇਦੈ ਨਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਹੀ ਐ। ਦੁਆਈ ਖਾ ਕੇ ਉਪਰੋਂ ਦਾਰੂ ਡੱਫ ਲੈਂਦੈ। ਹੋਰ ਵੀ ਫੇਰ ਗ੍ਰੁੱਸਿਆ

ਜਾਂਦੈ ਪਾਗਲਪੁਣੇ 'ਚ। ਬੱਸ ਕਿਸਮਤ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਨੇ ਦੀਦੀ... ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੀ ਸੀ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਨੇ ਸੋਹਣੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਨੇ ਖੋਟੇ", ਉਸ ਨੇ ਸਿਸਕੀਆ, ਹੌਕਿਆਂ ਤੇ ਹੰਝੂਆਂ 'ਚ ਮਸਾਂ ਈ ਗੱਲ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤੀ। ਕਿਸੇ ਅਸਹਿ ਜਿਹੇ ਬੋਝ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਵੀ ਦਿਲ ਡੁੱਬਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਫੇਰ ਬੋਲੀ, "ਬੇਟਾ ਮੇਰਾ ਦੱਸ ਸਾਲ ਦਾ ਏ... ਵਿੱਧਮਾਤਾ ਨੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਲੇਖ ਲਿਖ ਦਿੱਤੇ ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵੀ। ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੰਡੀਆ ਮਾਂ ਕੋਲ ਛੱਡਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਘਰ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਦਾ ਅਸਰ ਨਾ ਪਵੇ। ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਐਥੇ ਹੀ ਆ ਗਏ ਨੇ, ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਵੱਡਾ ਘਰ ਲੈਣ ਦੀ ਪੁੱਠੀ ਭੰਬਾਲੀ ਆਈ ਹੋਈ ਏ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ, ਮਾਂ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਦੇਖੇ ਸੁਨਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਚ ਹੀ ਵੜੀ ਹੁੰਦੀ ਐ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀਆਂ 'ਚ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦੀ। ਮੇਰਾ ਕਾਲਜਾ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੈ ਜਦੋਂ ਬੇਟਾ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੈ, "ਮੰਮੀ ਜੇ ਆਪਾਂ ਕੋਈ ਡੌਰੀ ਰੱਖ ਲਈਏ ਤਾਂ ਡੈਡ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਬੁੱਕ 'ਚ ਪੜ੍ਹਿਐ ਕਿ ਡੌਰੀ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦੈ....." ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਕੇ ਐਨਾ ਕੁ ਰੋਈ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸੁੱਜ ਕੇ ਪੋਪਲਿਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਮਾਸੂਮਾਂ ਨੂੰ ਐਨੇ ਡਰ ਤੇ ਸਹਿਮ 'ਚ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇ, ਮਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ ਈ ਜਾਣੀਦੈ।"

ਮੈਂ ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਸਾਹ ਭਰਿਆ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਨ ਦੀ ਦਿਮਾਗੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਤੇਰੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੂੰ ?"

"ਦੀਦੀ, ਕਿਹੜਾ ਭੜੂਆ ਪਤਾ ਕਰਦੈ ਪਿਛੋਕੜਾਂ ਦਾ, ਨਾਲੇ ਦਿਮਾਗੀ ਨੁਕਸਾਂ ਦਾ..... ਜਦੋਂ ਕਨੇਡਾ ਆਲੀ ਪੂਛ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ ਐ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨੇਰੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਐ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮੂਹਰੇ। ਫਿਰ ਇਹ ਤਾਂ ਆਪ ਚੱਲ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਸਾਡੇ ਦਰ ਤੇ।"

"ਆਪ ਕਿੱਦਾਂ ?"

ਉਸ ਨੇ ਫੇਰ ਇੱਕ ਠੰਢਾ ਹੌਕਾ ਭਰਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਉਦਾਸ ਜਿਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕੰਧ ਉੱਤੇ ਗੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਠੋਡੀ ਨੂੰ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਮਲਦੀ ਬੋਲੀ, "ਮੈਂ ਦਸਵੀਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੀ ਸੀ ਅਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ 'ਚ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਲੇਅ ਗਰਾਊਂਡ 'ਚ ਖੇਡੇਗੇ ਖੇਲ ਰਹੀਆਂ ਸੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵੱਲ ਤਿੰਨ ਜਨਾਨੀਆਂ ਤੇ ਦੋ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਬੜੇ ਮਹਿੰਗੇ ਪਰਸ, ਬੁਟੀਕ ਦੇ ਸੂਟ ਤੇ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਲੱਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਉਹ। ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ਰ-ਫੁਸਰ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਕਿ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਲੱਗਦੇ ਨੇ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ।

ਨਾਲ ਆਏ ਬੰਦੇ ਸਾਨੂੰ ਘੂਰ ਘੂਰ ਦੇਖੀ ਜਾਣ। ਲਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਪਿਓ-ਪੁੱਤਰ ਹੋਣ। ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾੜੀ ਵਧੀ ਹੋਈ, ਸਿਰੋਂ ਗੰਜਾ, ਪੀਲਾ ਸੁਸਤ ਜਿਹਾ ਚਿਹਰਾ..... ਦੇਖ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਡਰ ਆਵੇ।”

“ਇਹ ਜਨੌਰ ਜਿਹਾ ਕੌਣ ਸੀ ?” ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਸਹੇਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਹੱਸੀਆਂ।

“ਗੱਲ ਆਈ ਗਈ ਹੋ ਗਈ, ਸਾਡਾ ਸਕੂਲ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਹਫ਼ਤੇ ਕੁ ਬਾਅਦ ਹੀ ਬੀਜੀ ਤੇ ਪਾਪਾ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਲ ਬਿਠਾ ਲਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੇਰੇ ਲਈ ਕਨੇਡਾ ਤੋਂ ਰਿਸ਼ਤਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦਗ਼ ਦਗ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਾਰਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇਖੀਆਂ ਪਰ ਪਸੰਦ ਸਿਰਫ਼ ਤੂੰ ਹੀ ਆਈ ਏ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗੱਲ ਪੱਕੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਐ।”

ਮੈਂ ਡੌਰ-ਭੌਰ ਜਿਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਤੱਕਣ ਲੱਗੀ। ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਵਧ ਗਈ। ਚੇਤਿਆਂ 'ਚ ਉਹੀ ਤੈਰ ਆਇਆ ਜੋ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ 'ਚ ਦੇਖਿਆ ਸੀ।

“ਪਰ... ਬੀਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਆਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ? ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਬਿਨੈ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੋਇਐ ਉਹਨੂੰ... ਜਿਸਦੀ ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ? ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ... ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਜੇ ਹੋਰ ਪੜ੍ਹਨ ?।” ਮੈਂ ਤਰਲਾ ਕੀਤਾ।

“ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤੂੰ ਹੁਣ ਵਕੀਲ ਬਣਨੈ ? ਅਗਲੇ ਆਪ ਚੱਲ ਕੇ ਆਏ ਨੇ ਸਾਡੇ ਘਰ। ਲੋਕ ਤਾਂ ਮੱਖੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਿਣਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਲਈ। ਮੁੰਡਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਬੱਸ ਕੁੜੀ ਸੋਹਣੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਐ, ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ।”, ਬੀਜੀ ਨੇ ਸੌ ਦੀ ਇੱਕ ਸੁਣਾਈ।

“ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਐਥੇ ਦਾ ਈ ਲੱਭ ਦਿਓ.... ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ..... ਸੇਵਾ ਕਰੂੰਗੀ ਥੋਡੀ। ਕੀ ਪਿਐ ਅਮਰੀਕਾ-ਕਨੇਡਾ 'ਚ।” ਮੈਂ ਫੇਰ ਦੁਹਾਈ ਪਾਈ।

“ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਦੋ ਵਿਹਲੜ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਤੇਰੇ ਭਰਾ ਤੇ ਤੇਰੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਜਿਹਨੂੰ ਐੱਮ.ਏ. ਕਰਕੇ ਵੀ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਬਣੂੰ ? ਮੇਰੀ ਚਾਰ ਸਿਆੜਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ 'ਚੋਂ ਤਾਂ ਰੋਟੀ-ਪਾਣੀ ਮਸੀਂ ਚਲਦੈ। ਜੇ ਬਾਹਰ ਜਾਏਂਗੀ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕਲਿਆਣ ਕਰਨ ਜੋਗੀ ਹੋਏਂਗੀ।।। ਬੜੇ ਰਮਾਨ ਨਾਲ ਕਹਿਤਾ ਅਖੇ ਮੈਂ ਨੀ ਜਾਣਾ ਬਾਹਰ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿਨਾਂ, ਪਤਾ ਨੀ ਮੈਂ ਕਿਹੜੇ ਮੋਤੀ ਦਾਨ ਕੀਤੇ ਸੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ 'ਚ ਜਿਹੜਾ ਆਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਆਇਐ।” ਬਾਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜਵਾਈ ਦੇ ਗੰਜ ਉੱਪਰ ਕਨੇਡਾ ਦਾ ਉੱਕਰਿਆ ਨਕਸ਼ਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕਹਾਣੀ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੁਪ ਨੇ ਸੋਹਣੇ

“ਪੁੱਤ, ਅਜੰਟ ਤਾਂ ਚਾਲੀ ਚਾਲੀ ਲੱਖ ਮੰਗਦੇ ਨੇ ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਲਿਜਾਣ ਦਾ। ਜੇ ਤੂੰ ਅੜ ਗਈ ਤਾਂ ਅਪਣੇ ਲੁੰਗਲਾਣੇ ਦਾ ਕੀ ਬਣੂੰ ? ਚੱਲ ਮੇਰੀ ਬੀਬੀ ਧੀ, ਮੂੰਹ-ਹੱਥ ਧੋ ਤੇ ਕੱਪੜੇ ਬਦਲ ਲੈ। ਦੋ ਕੁ ਘੰਟੇ ਨੂੰ ਉਹ ਆਏ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਗਨ ਪਾਉਣ।”, ਮਾਂ ਨੇ ਧੀ ਨੂੰ ਪੁਚਕਾਰਿਆ।

ਮੈਂ ਪੱਥਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠੀ ਬੱਸ ਮਨੋਮਨ ਰੱਬ ਨਾਲ ਈ ਸ਼ਿਕਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ‘ਹੇ ਰੱਬਾ, ਕਿਉਂ ਬਣਾਇਆ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇੰਨੀ ਸੋਹਣੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਨੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਤੈਨੂੰ..... ਤੇ ਲੇਖ ਕਿਉਂ ਲਿਖੇ ਫੇਰ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ? ਕਿੰਨਾ ਕੋਝਾ ਮਜ਼ਾਕ ਕੀਤਾ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ‘ਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ..... ਬਲੀ ਮੈਨੂੰ ਦੇਣੀ ਪੈ ਰਹੀ ਏ। ਇਹ ਕਿੱਥੋਂ ਦਾ ਇਨਸਾਫ ਐ?’ ਬੱਸ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਹਨਾਂ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ, ਦੀਦੀ.....।

ਮੈਂ ਚੁੱਪਚਾਪ ਬੈਠੀ ਉਸਦੇ ਦਰਦ ਦੇ ਦਰਿਆ ‘ਚ ਡੁੱਘੀ ਉਤਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

“ਦੀਦੀ, ਸਾਰੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ‘ਚ ਬਿਜ਼ੀ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਅਮਨ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਕਰਦੈ ਸਾਨੂੰ। ਦੂਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰ ਲੈ ਜਾ ਇਹਨੂੰ, ਸ਼ਾਇਦ ਠੀਕ ਹੋ ਜੇ। ਸਾਡਾ ਐਵੇਂ ਜੀਣਾ ਹਰਾਮ ਕੀਤੈ ਇਹਨੇ। ਬਿਨਾ ਬੁਲਾਏ ਆ ਜਾਂਦੈ। ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਪੁੱਬਲਮਾਂ ਆਪ ਸੁਲਝਾਓ। ਕਿੰਨੀ ਇਕੱਲੀ ਆਂ ਮੈਂ ਇਸ ਭਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ‘ਚ” ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਉਹਦਾ ਗਲਾ ਫੇਰ ਭਰ ਆਇਆ।

“ਲੈ ਕਮਲੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ..... ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਆਂ।”, ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਭਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਚੁੱਪ ਬੈਠੀ ਸ਼ਰਨ ਦੀ ਮਾਮੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁੱਕਲ ‘ਚ ਲੈ ਵਰਚਾਉਣ ਲੱਗੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਹੱਥ ਘੁੱਟ ਕੇ ਫੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਾਰ ‘ਚ ਆ ਬੈਠੀ ਤਾਂ ਸ਼ਰਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਾਲੇ ਵੀ ਮੇਰਾ ਕਲੇਜਾ ਲੂੰਹਦੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ‘ਚ ਸ਼ਰਨ ਦੇ ਬੋਲ ਕੰਬ ਰਹੇ ਸਨ, “ਕਿੰਨੀ ਇਕੱਲੀ ਆ ਮੈਂ ਇਸ ਭਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ‘ਚ।” ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ‘ਚੋਂ ਅੱਥਰੂ ਵੱਗ ਤੁਰੇ। ਮਨ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਰਨ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਬੈਠੀ ਰਹਾਂ ਪਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਿਆਂ ਮੈਂ ਮਸੋਸੇ ਮਨ ਨਾਲ ਕਾਰ ਸਟਾਰਟ ਕਰ ਲਈ

ਗੁਰਮੀਤ ਪਨਾਗ
ਉੱਟਾਰੀਉ, ਅਮਰੀਕਾ
+1 (226) 920-8266

ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਜਿਹੜੇ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਵਿੱਛੜ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਨ ਹਿੱਤ 'ਪਰਵਾਸ' ਦੇ ਹਰੇਕ ਅੰਕ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ ਨਿਬੰਧਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਵਿੱਛੜੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸਾਡੇ ਚੇਤਿਆ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜੀਵੰਤ ਰਹਿਣ।

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨਾਵਲਕਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਵਿਲੱਖਣ ਹਸਤਾਖਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡੇ ਤੇ ਜਰਿਆ ਵੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਜੁਝਾਰੂ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦਾ

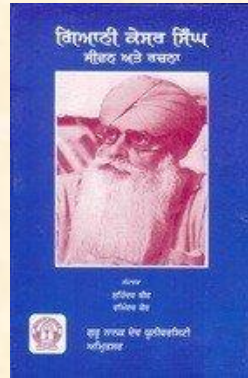
ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਜੁਝਾਰੂ ਮਾਨਵਵਾਦ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਨਾਵਲਾਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। “ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ” ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਆਵਰਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ।

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੇ ਨਿਵੇਕਲਾ ਸਥਾਨ ਰਖਦਾ ਹੈ ਨਾਵਲਕਾਰ ਨੇ ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਨਾਵਲੀ ਤਰਨੀਕ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਪਹਿਚਾਣ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਲਹਿਰ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਖੇਤਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਜਿਆਦਾ ਨਾਵਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਾਂ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਦੀ ਪਿੱਠ ਭੂਮੀ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਹੈ, ਕੁਝ ਦੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਕੁਝ

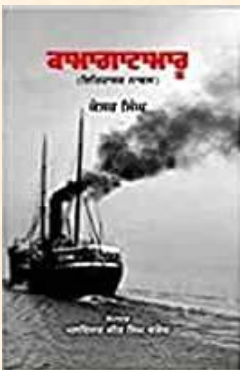
ਸੱਕਣ ਮੇਰੇ ਰੰਗੁਲੇ: ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ

ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ।

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਜਿਲ੍ਹਾ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਦੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਮੁਗਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਵਿਖੇ ਸ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸਾਇਆ ਸਿਰ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਉਠ ਗਿਆ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਲ ਵਿਧਵਾ ਭੂਆ ਨੇ ਕੀਤੀ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਵੀਂ ਤੱਕ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਨੌਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੰਤ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਡੇਰੇ ਆ ਗਿਆ ਉਸ ਨੇ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਯਤੀਮਖਾਨੇ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਉੱਥੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

1931 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਦਿਆ ਭੰਡਾਰ ਦੇ ਸੱਕਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਦੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਨਿਪੰਨਤਾ ਵੇਖ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਗੜ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਸਿੱਖਾਉਣ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਰੱਖ ਲਿਆ ਇਥੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸ. ਸ. ਅਮੋਲ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ।

ਨਾਲ ਸਥਾਪਤ ਹੋਏ।

1937 ਵਿਚ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ 1938 ਵਿਚ ਉਹ ਪੀਨਾਂਗ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਬਣਕੇ ਉੱਥੇ ਪੁੱਜੇ। ਇਥੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਗ ਪਏ। ਇਥੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਬਾਬਾ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਇੱਟਾਂ ਅਮਾਨਤ ਵਜੋਂ ਰਖਕੇ ਆਪਣੀ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਪਰਖੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੰਕੋਕ ਭੇਜਿਆ ਜਿਥੇ ਆਪ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ

ਸੱਜਣ ਮੇਰੇ ਰੰਗੁਲੇ: ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ

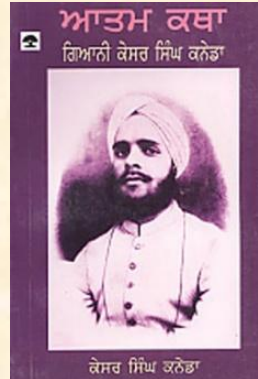
ਜੂਨ 1941 ਵਿਚ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪੀਨਾਂਗ ਛੱਡ ਕੇ ਕੁਆਲਾ ਕੈਂਗਸਰ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਥੇ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਪਰਚਾ ਕੱਢਣਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਭਰਨਾ ਸੀ।

ਦਸੰਬਰ 1941 ਵਿਚ ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ 'ਕੈਂਪ ਤੇ ਤਿਰੰਗਾ ਝੰਡਾ ਝੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਜਾਪਾਨੀ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਈ ਜਾਵੇ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਪੀਨਾਂਗ ਜਾ ਕੇ ਰੇਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਬੰਕੋਕ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਅਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਦਾ ਤੋਪਖਾਨਾ ਸੀ ਨੇਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਚਰਨਜੀਤ ਦੀ ਡਿਉਟੀ ਇਸ ਤੋਪਖਾਨੇ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਕੰਮ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਭਿਆਨਕ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਪਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਅਤੇ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਉੱਤੇ ਐਟਮੀ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਜਾਪਾਨ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲਈ।

1947 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਅਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਂਗਲੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਲੈਂਦਾ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਸੰਬੰਧੀ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ।

ਅਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਾਨਯੋਗ ਪੌਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨਾ ਪਾ ਕੇ 1957 ਵਿਚ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਬਣਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਲੇ ਗਏ ਇਥੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਗ੍ਰੰਥੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਆਇਰਲੈਂਡ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਕੈਨੇਡਾ ਚਲੇ ਗਏ ਉਥੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਲਈ।

1965 ਵਿਚ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਐਲੂਬਰਟਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਗਾਈਡੈਂਸ ਅਤੇ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਦਾ ਡਿਪਲੋਮਾ ਕੀਤਾ ਉਥੇ ਹੀ ਗਾਈਡੈਂਸ ਅਤੇ

ਸੱਜਣ ਮੇਰੇ ਰੰਗੁਲੇ: ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ

ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋ ਗਏ ਇਥੇ ਹੀ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਐਮ ਐਡ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ।

1978 ਵਿਚ ਆਪ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸੂਬੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਰੀ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਸਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸੰਨ 2001 ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪੁਤਰ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਐਡਮਿੰਟਨ ਚਲੇ ਗਏ ਐਡਮਿੰਟਨ ਵਿਚ 2006 ਨੂੰ 94 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

60 ਸਾਲ ਲੰਮੇ ਸਾਹਿਤਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ 36 ਦੇ ਕਰੀਬ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਡਾ. ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਵਲ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

“ਵਸਤੂ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਉਹ ਨਾਵਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ 1939-1946 ਤੱਕ ਦੇ ਮਲਾਇਆ ਵਿਚਲੇ ਆਵਾਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਹੀ ਅਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੇਰਵੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦੇ ਵਸਤੂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਮਰ ਮਿਟਣ ਵਾਲੇ ਯੋਧਿਆ ਖਾਸਕਰ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਗਦਰੀ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਗਾਥਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ। ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਦੀ ਵਸਤੂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਰਗੇ ਵਿਕਸਤ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਮਾਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ। ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਲਾਤਮਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਇਕੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹੁੰਚ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ”

2005 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦਾ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ।

ਰਚਨਾਵਾਂ:

ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ (ਕਵਿਤਾ), ਗਦਰੀ ਤੇ ਕਾਮਾ (ਵਾਰਤਕ)

ਨਾਵਲ

ਲਹਿਰ ਵਧਦੀ ਗਈ, ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ, ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ, ਬਾਬਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਉਸਮਾਨ 1975, ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ 1977, ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਲੋਪੋਕੇ 1978, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ 1982, ਜੰਝ ਲਾੜਿਆ ਦੀ 1982, ਤੀਜੀ ਪੀੜੀ ਦਾ ਨਾਵਲ 1984, ਵਾਰੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮੌਤ 1984, ਕਾਮਾ ਗਾਟਾਮਾਰੂ, ਗਦਰੀ ਗਲਾਬ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ 1990, ਇਕ ਮਾਂਗ ਸੰਧੂਰੀ 1991, ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਮੌਤ, ਬੇਵਤਨੇ, ਸਾਝਾਂ ਪੰਜਾਬ, ਹਥਿਆਰ ਬੰਦ ਇਨਕਲਾਬ, ਲੰਡਨ ਰੋਡ, ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਆਦਿ ਹਨ। ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੰਬੰਧੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸਾਰਥਕ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:

The Former Vice Chancellor of Guru Nanak Dev University Dr. S. P. Singh says the Canvas of Giani Kesar Singh's novel was vast that covered freedom movement, INA activities in south Asian countries 'Lehar Vadhdi Gai' used to be read like a text book by the communist. He documented the contribution of Gurdwaras in Canada and other countries to further the Gadar movement. He collected historical documents. His personal Library has rare documents and pictures of the freedom Fighters. Giani kesar Singh took pains to collect information on shaheed Madan Lal Dhingra the First Indian who attained martyrdom in foreign country with the help of renowned punjabi poet Balwant Bawa and wrote a beautiful Novel."

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਤਾਂ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲ, ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ

ਸੱਜਣ ਮੇਰੇ ਰੰਗੁਲੇ: ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ

ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਯਥਾਰਥਕ ਚਿਤਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਵਲਕਾਰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰਲੀ ਜਾਤੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਂ ਮਰਦ ਦੀ ਗਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਔਰਤਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਉਸ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਪੱਖਪਾਤ ਤੋਂ ਉਚੇਰਾ ਹੈ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਨਾਵਲਕਾਰ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

“ਸਾਡੇ ਇਸ ਨਾਵਲਕਾਰ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਰਬ ਸੰਸਾਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਗੁਲਾਮ ਤੇ ਅਰਧ ਗੁਲਾਮ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ..... ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਖਾਕੇ ਤਰਤੀਬ ਤੇ ਵੇਰਵਾ ਦਾ ਕਾਰੀਗਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਜਾਨ ਪਾਉਂਣਾ ਉਸਦਾ ਸਰਬੋਤਮ ਹੁਨਰ ਹੈ”

(ਲਹਿਰ ਵਧਦੀ ਗਈ)

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਸ਼ੈ ਮੁੱਖ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਪੰਜਾਬੀ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਉਦੇਵਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਨਾਵਲਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਪਿੰਡ ਖੂਹ ਖਰਾਦ ਮਾਂ ਭੈਣ ਵਤਨ, ਦੋਸਤ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਸਤਾਂਦੀ ਹੈ। ਡਾ. ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ:

“ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨਾਵਲੀ ਵਰਨਣ ਦੁਆਰਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸਗੋਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤਥਾਂ ਦੇ ਮਾਨਵੀ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਉਸਾਰ ਕੇ ਇਸ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਨੂੰ ਨਿਗਰ ਰੂਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ”

(ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ)

ਨਾਵਲਕਾਰ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਾਂ ਵਿਚ ਸਹਿਜਤਾ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਜਾਂ ਉਚੇਰੀ ਬਣਤਰ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਈ। ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਨਾਵਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਵਰਨਾਤਮਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਇਸ ਗਲ ਵਿਚ ਹੈ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਗਲਪ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਪੁੱਠ ਚਾੜੇ ਕਿ ਨਾਵਲ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਨਾ ਬਣ ਸਕੇ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਸਹਿਜਤਾ ਦੇ

ਸੱਜਣ ਮੇਰੇ ਰੰਗੁਲੇ: ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ

ਅੰਸ਼ ਬਾਰੇ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਗਰਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੀਆ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

“ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਵਲ ਕਲਪਨਾ ਤੇ ਯਥਾਰਥ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਨਾਵਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣ ਤੇ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਰੋਚਕ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਕਈ ਮਨੋਕਲਪਿਤ ਪਾਤਰ ਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਘੜੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਅਜਿਹੇ ਵਾਸਤਵਿਕ ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜੜਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾਵਲ ਦੇ ਤਾਣੇ-ਪੋਟੇ ਵਿਚ ਇਉਂ ਸਹਿਜ ਸਭਾ ਸਮੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਮਨੋਕਲਪਿਤ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਚੇਚੇ ਯਤਨ ਨਾਲ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਘਸੋੜੀਆਂ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।”

ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਾਵਲਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਘੋਖਣ ਵਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਰੁਚਿਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਕੀਰਤੀ, ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਲਗਾਉ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਟਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਨਾਵਲ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖੇ ਤੇ ਪਿੰਡੇ ਤੇ ਜਰੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ

ਬਾਰੇ ਸ. ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਰਥਕ ਜਾਪਦੇ ਹਨ:

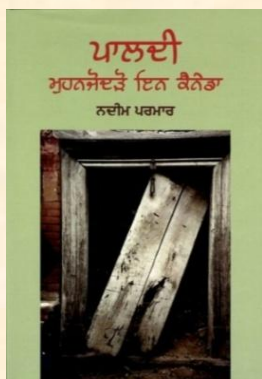
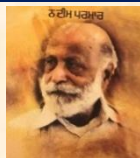
“ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਜੀਵਨ ਤੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੀ ਆਸ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਉਸ ਕੋਲ ਜੀਵਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਨੁਭਵ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਸੁਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਕਵੀ ਕਲਾਤਮਕ ਵਿਧੀਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ”

ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਮੁੱਖੀ

ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ

ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਲੁਧਿਆਣਾ

ਕੈਨੇਡਾ ਨਿਵਾਸੀ ਨਦੀਮ ਪਰਮਾਰ ਮੂਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਰਦੂ ਦੇ ਲੇਖਕ ਹਨ। ਉਰਦੂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। 1996 ਵਿਚ 'ਗਜ਼ਲ' ਪਰਚਾ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। 2008 ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕਬਾਲ ਅਰਪਨ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਵ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕ 'ਪਾਲਦੀ ਮੁਹਨਜੋਦਤੋ ਇਨ ਕੈਨੇਡਾ' ਬਾਰੇ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ ਹੈ।

ਪਾਲਦੀ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਮਾਸੀ ਜੀ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੇਰੇ ਨਾਨੀ ਜੀ ਦੇ ਪੁਰਖੇ ਪਾਲਦੀ ਤੋਂ ਸਨ। ਨਾਨੀ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ, ਫੌਜ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਇਵਜ਼ ਜਿਉਣਵਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਿਲੀ। ਉਹ ਪਾਲਦੀ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿਉਣਵਾਲ ਚਲੇ ਗਏ।

ਮੇਰੇ ਭੂਆ ਜੀ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਕੌਰ, ਠੇਕੇਦਾਰ, ਸਰਦਾਰ ਨਗੀਨਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੜੀ ਬਹੂ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਚਾਚਾ ਜੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ ਪਾਲਦੀ ਵਿਆਹਿਓ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਦੋ ਭਰਾ ਵੀ ਪਾਲਦੀ ਵਿਆਹਿਓ

ਹਾਂ। ਮੈਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ। ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਬਾਰੀਆਂ ਦੇ।

ਪਾਲਦੀ-ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵੀ ਮੇਰੇ ਛੋਟੇ ਚਾਚਾ ਜੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜੁੜਿਆ ਪਰ, ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਪਰਵਾਨ ਨਾ ਚੜ੍ਹ ਸਕਿਆ।

1972 ਵਿਚ ਮੈਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਆਇਆ। ਪਾਲਦੀ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ। ਉਦੋਂ ਪਾਲਦੀ ਵਿਚ ਹਾਲੇ ਕਾਫੀ ਰੌਣਕ ਸੀ। ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਿੱਪੀ ਵੀ ਸਨ। ਆਪਣਿਆਂ ਦੇ ਕਈ ਘਰ ਸਨ। ਕੁੱਕ ਹਾਊਸ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਹਾਲ। ਜਿਸ ਦੀ ਇਕ ਥੱਮੀ 'ਤੇ, ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਛਾਪਿਆ ਨਕਸ਼ਾ ਟੰਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਸੀ - "ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਟੇਟਸ ਔਫ਼ ਇੰਡੀਆ

"United States of India"। ਮੈਂ ਇਹ ਨਕਸ਼ਾ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਕੋਈ ਵਿਧ ਨਾ ਬਣੀ।

2010 ਵਿਚ ਮੈਂ, ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਬੀ.ਸੀ. ਨਾਲ, ਕਾਮਾ ਗਾਟਾ ਮਾਰੂ, ਦੇ ਮਿਊਜ਼ਿਅਮ ਦੇ ਸਿਲਸਲੇ ਵਿਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ, ਆਈਲੈਂਡ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਪਾਲਦੀ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਮੋਢੀ ਟੱਬਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਅਣਭੋਲ ਹੀ ਪਾਲਦੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ, ਪਾਲਦੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣ ਨੂੰ ਜੀ ਕੀਤਾ। ਪਰ, ਕੀ ਲਿਖਾਂ ? ਕਿਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕਿਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਲਿਖਾਂ ? ਇਕ ਸਵਾਲ ਬਣ ਗਿਆ।

ਮੈਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤੇ ਮਸੌਦੇ ਦੀ ਫਰੋਲਾ ਫਰਾਲੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। 'ਵਨ ਮੈਨ'ਜ਼ ਗਲੋਬਲ ਵਿੱਲੇਜ਼' "One Man's Global Village" ਆਰਟੀਕਲ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪਾਲਦੀ-ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਪਾਲਦੀ-ਕੈਨੇਡਾ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਫੁਰਿਆ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ, ਪਾਲਦੀ-ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ। ਪਾਲਦੀ, ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਮੈਂ, ਭਾਲੂ ਦੀ ਭੀਤ ਵਾਂਗ ਰੇਜ਼ਾ ਰੇਜ਼ਾ ਕਿਰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਮੈਂ, ਪਾਲਦੀ-ਕੈਨੇਡਾ ਕਿਵੇਂ ਵਸੀ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਨਾਬੂਦ ਹੋਈ? ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਲਦੀ-ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਬਣਾਈ ਤੇ ਸਿਰਲੇਖ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਮੈਂ ਐਲਿਸ ਐਲਬੀਨਿਆ Alice Albinia ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ "ਐਂਮਪਾਇਰਜ਼ ਔਫ ਇੰਡਿਸ" Empires of Indus ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਅਪਣੇ ਨਾਵਲ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ, "ਪਾਲਦੀ ਮੁਹਨਜੋਦੜੋ ਇਨ ਕੈਨੇਡਾ" ਸੁੱਝਿਆ।

ਮੈਂ, ਕੈਨੇਡਾ ਵਸਦੇ ਅਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਟੱਬਰ ਕੋਲੋਂ, ਦੋਹਾਂ ਪਾਲਦੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਮਿਲੀ, ਲਈ। ਤੇ ਮੈਂ 2010 ਵਿਚ ਇਹ ਨਾਵਲ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਪਰ, ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ-ਕਾਮਾ ਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਤੇ ਭਾਈ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰੀ ਸਮਾਜੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਕਾਰਨ, 'ਬੈਕ ਬਰਨਰ' ਤੇ ਰੱਖਣਾ ਪਿਆ। ਫਿਰ ਸਿਹਤ ਨੇ ਆ ਘੇਰਿਆ। ਹੁਣ, ਕੰਗਰੇੜ ਦੀ ਸੱਟ ਤੇ ਕਰੋਨਾ ਕਾਰਨ ਘਰ-ਬੰਦੀ ਨੇ ਨਾਵਲ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨਾ ਦਾ ਅਵਸਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮੇਰੀ ਜਾਚੇ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਆਉਣ, ਪੈਰ ਜਮਾਉਣ, ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਦੋ-ਜਹਿਦ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਿਡਲ ਈਸਟ ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆਰੀਆ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਖੋਜ, ਸਿੰਧ ਘਾਟੀ ਵਿਚ ਹੜੱਪਾ. ਰੋਪੜ ਤੇ ਹਨਜੋਦੜੋ 'ਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਾਲਦੀ ਜਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ 1886 ਸੈਕੰਡ ਐਵਿਨਿਊ ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਦ-ਕਿਸਮਤੀ ਕਹਿ ਲਓ, 1886 ਸੈਕੰਡ ਐਵਿਨਿਊ ਦਾ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੁਣ ਬੇਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਪਰ ਪਾਲਦੀ ਵਿਚ ਮੁਹਨਜੋਦੜੋ ਵਾਂਗ ਇਸ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨੇ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ 'ਮੈਓ ਸਿੰਘ ਦਾ ਘਰ' ਉਸ ਦੀ ਤੀਜੀ ਤੇ ਚੌਥੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀਆਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ਗਾਹਾਂ। ਘਰ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵਲ, ਉਸ ਦੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਧਾਂ। ਵੱਸੋਂ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਸਾਈਨ ਬੋਰਡ ਆਦਿ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ, ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸ਼ਾਹਰਾਹ ਹਾਈਵੇ ਨੰਬਰ 1 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ। ਉੱਥੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ, ਇਸ ਦੇ ਹਾਲੇ ਵੀ ਨੀਮ-ਆਬਾਦ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨੇ।

ਜੇ ਮੈਨੂੰ, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ, ਸੈਕੁਲਰ ਸੋਚ, ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਨਤਾ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਇੱਥੇ ਤੇ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਬਿਹਤਰੀ ਤੇ ਬਹਿਬੂਦੀ ਲਈ ਕੀਤੀ ਘਾਲਣਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਅਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ, ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਸਾਡੇ ਤੇ ਨਵੇਂ ਆਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਜਿਉਣ ਦੇ ਪੱਧਰੇ ਕੀਤੇ ਰਾਹ ਤੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਦ, ਇਸ ਜਿਸਮਾਨੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਾਵਲ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਲਮ ਨਾ ਹੀ ਉਠਾਉਂਦਾ।

ਨਦੀਮ ਪਰਮਾਰ

ਸਰੀ, ਕੈਨੇਡਾ

604 298 2920

nadeemparmar@shaw.ca

ਤੂੰ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

ਪਰਵਾਸ

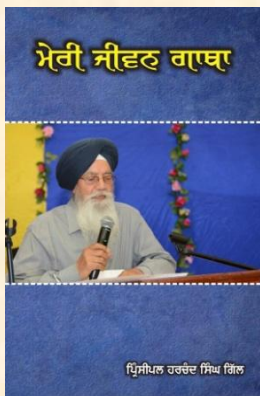
ਜਨਵਰੀ-ਮਾਰਚ 2021 ਦੇ ਅੰਕ ਲਈ ਪਰਵਾਸੀ
ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ

parvasggn@gmail.com 'ਤੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ

ਸੰਪਰਕ:

ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਕੌਰ
+9187290-80250

ਪ੍ਰੋ. ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਕੌਰ
+9195010-27522

ਦੂਰ ਦੇਸ ਪਰਦੇਸ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦਾ ਚੰਬਾ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਖਿੜਦਾ ਹੈ। ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਵੀ ਇਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਲ ਆਲਮ ਜਾਣੇ ਸਾਡੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਖ਼ਸਲਤ ਬਾਰੇ। ਆਪਣੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਤੋਂ ਫ਼ਾਸਲਾ ਪੈਣ ਤੇ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਵੁੱਕਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ ਜਦ ਮੇਰੇ ਸੱਜਣ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸ: ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸ ਪਾਈ ਕਿ ਮੋਗਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਦੇ ਮੂਲ ਵਾਸੀ

ਸ: ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਸਵੈ ਜੀਵਨੀ ਲਿਖ ਚੁਕੇ ਹਨ।

ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਯਤਨ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਪਿੰਡ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਪੁਨਰ ਸੁਰਜੀਤੀ ਲਈ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਧਾਰਭੂਮੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਕਸ਼ਾ ਨਿਗਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਤਮ ਬਲ ਭਰਪੂਰ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦ ਅਜਿਹੀ ਪੁਸਤਕ ਕਿਸੇ ਕਰਮਯੋਗੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸ: ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਵਰਗੇ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੋਵੇ।

ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਪਿੰਡ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕਰਮਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਪਿੰਡ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਗਿਆਨ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸੇਵਾ ਕਾਰਨ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸੁਭਾਗ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰ ਸਕਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸਮੁਖੀ ਵਿਹਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਿੰਡ ਨੇ ਸ: ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਕਰਮਯੋਗੀ ਤੇ ਹੋਰ ਹਸਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਣ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ: ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਸਰੀ (ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ) ਤੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਰੈਡਿਟ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤਜਰਬੇ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ ਬਣਨ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਦੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲਵਾਨ ਤਜਰਬੇ ਤੇ ਨੁਕਤੇ ਭਵਿੱਖ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ

ਵਿਕਾਸ ਰੇਖਾ ਆਸਾਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੀ ਲਿਖੀ ਸਵੈ ਜੀਵਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਕਿਤਾਬ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ 2007 ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਇਤਿਹਾਸ-ਪਿੰਡ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ (ਗਿੱਲ ਗੋਤ) ਲਿਖ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸਵੈ ਜੀਵਨੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ (ਜਨਮ 1932) ਪੂਰੇ 88 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪਰੋ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਢਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਬੀ. ਏ. ਅਤੇ ਬੀ. ਟੀ., ਡੀ ਐੱਮ ਕਾਲਜ ਮੋਗਾ ਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਚੱਕ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਫਿਰ ਸਰਕਾਰੀ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਭਲਾਈਆਣਾ ਵਿੱਚ ਆਪ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਬਣ ਗਏ।

ਮਗਰੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਵਕੀਲਾਂ ਵਾਲਾ, ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੋਧਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਮਹਿਰੋਂ, ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਮੀਨੀਆ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।

ਆਪਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਜੀਵਨ, ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ, ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉੱਪਰ ਖੂਬਸੂਰਤ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਅਧਿਆਪਕ, ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ, ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਵਿੱਦਿਅਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਖਾਕਾ ਬਾਖੂਬੀ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ।

ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਸੰਪੂਰਨ ਸੋਧ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕ ਵਰਗ ਜਦੋਂ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਸਿਸਟਮ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਖਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਚਿਤਰਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੇਂਡੂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵੀ ਬਾਖੂਬੀ ਖਿੱਚੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਿਸਾਨ-ਕਿਰਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ, ਪੇਂਡੂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਪੂਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਸਭ ਕੁਝ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਲਮ ਤੇ ਲੇਖਣੀ ਦੀ ਰਵਾਨੀ ਅਤੇ ਚਿਤਰਨ ਕਲਾ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਲੇਖਕ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਪਰਵਾਸ ਕਰ ਜਾਣਾ ਤੇ ਉੱਥੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਬਣਾਉਣਾ ਫਿਰ ਆਪ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਪੜਾਅ ਲਈ ਜਦੋਂ ਜਹਿਦ ਕਰਨੀ ਕਮਾਲ ਹੈ।

ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਸਰੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਸਫਲ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਵਜੋਂ ਦਸ ਸਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਖਾਲਸਾ ਕਰੈਡਿਟ ਯੂਨੀਅਨ (ਕੋ ਆਪਰੇਟਿਵ ਬੈਂਕ) ਦੇ ਬੋਰਡ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਦੋ ਵਾਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾ ਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ: ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਕੂਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦਾ ਚਿਤਰਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਠਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਸਹਿਯਾਤਰੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਥ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਨੰਦ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਬੀਬੀ ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਵਰਗ ਦਾ ਚਿੱਤਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਉਸਾਰੂ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਲਿਸ਼ਕਵੀਂ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ। ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਬੀਬੀ ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਅਲੱਗ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਸਤਰੀ ਵਰਗ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਚਿਤਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਰਿਟਾਇਰਡ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਵਿੱਦਿਅਕ ਖੇਤਰ ਸਮਾਜਿਕ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਜੇ ਵੀ ਨਿਰੰਤਰ ਆਪਣਾ ਉਸਾਰੂ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ।

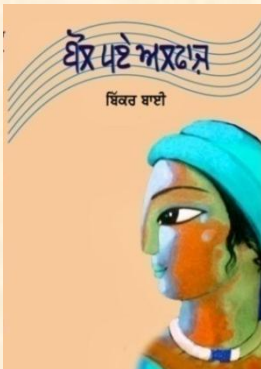
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਲਈ ਪਾਏ ਗਏ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਪਰੇਖੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੰਬੀ ਉਮਰ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਅਗਵਾਈਯੋਗ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਬਖਸ਼ੇ। ਸ: ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਜੀ ਦੀ ਸਵੈ ਜੀਵਨੀ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਸੇਧ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (ਪ੍ਰੋ.)

ਚੇਅਰਮੈਨ

ਪੰਜਾਬ ਲੋਕ ਵਿਰਾਸਤ ਅਕੈਡਮੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ

ਬੋਲ ਪਏ ਅਲਫਾਜ਼

ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਗਲੋਬਲੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਗੌਰਵ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਇੱਥੇ ਆਏ ਯੁਵਾ ਵਰਗ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਥੋੜੇ ਅਰਸੇ ਵਿੱਚ ਜੀਵੰਤ ਅਤੇ ਭੂ ਹੇਰਵੇ ਰਹਿਤ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਰਗ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਤਹਿਤ ਕਲਾਤਮਕ ਰੁਚੀਆਂ ਅਤੇ ਸੂਖਮ ਕਲਾਵਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਆਈ ਹੈ। ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਵੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਦਾ ਆਗਮਨ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕਤਾ

ਭਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਵਿ-ਕਬੀਲੇ ਵਿੱਚ ਖੂਬਸੂਰਤ ਆਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਨਾਮ ਬਿੱਕਰ ਬਾਈ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੈਲਬੌਰਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਚਿਰਾਗ਼ ਬਾਲ ਕੇ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਲਈ ਕੁੱਝ ਕਰ ਗੁਜ਼ਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਨੌਜਵਾਨ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਗੀਤ ਮਹਿਫਲਾਂ ਦੀ ਰੌਣਕ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਤਾਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹੀ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਮੁਹੱਬਤ ਅਤੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਮਹਿਕ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਹਨ।

ਇਸ ਮਹਾਂਦੀਪ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਕਾਰਜ ਅਜੇ ਆਰੰਭ ਹੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰੀ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਂ ਸਾਗਰਾਂ ਤੱਕ ਫੈਲ ਚੁੱਕੇ ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਵਿੱਚ ਵਿਲੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਬਿੱਕਰ ਬਾਈ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਸ਼ੈਦਾਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਲ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਗੂਹੜ ਅਤੇ ਠੋਠ ਮਨੋ ਧਰਾਤਲ ਹੈ, ਉਸ ਕੋਲ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦਾ ਅਤੇ ਮਾਨਵੀ ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਬੜਾ ਹੀ ਭਾਵੁਕ ਹਿਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਨਿੱਜ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੰਮਾਂ-ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਭੇਂਟ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਿਊਣ ਦਾ ਵੱਲ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਬਿੱਕਰ ਬਾਈ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨਾਲ ਹਰ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਖਸ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਤਾਬ 'ਬੋਲ ਪਏ ਅਲਫਾਜ਼' ਇਸਦੀ ਸ਼ਾਅਦੀ ਭਰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਸਵਰ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਬਿੱਕਰ ਬਾਈ ਦੀ ਪਲੇਠੀ ਕਾਵਿ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਸਵਾਗਤ ਹੈ।

ਸਰਬਜੀਤ ਸੋਹੀ
ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਇਪਸਾ

ਸਰਗਰਮੀਆਂ

ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਅਨ ਕੇਂਦਰ

ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ

ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਨਲਾਈਨ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ

ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਚਾਰ ਸੌ ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਨਲਾਈਨ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈ ਰਹੇ ਵਿਦਵਾਨ, ਚਿੰਤਕਾਂ, ਕਵੀਆਂ ਤੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਲਜ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਚਾਰ ਸੌਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਅੱਜ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਸੇ ਹੀ ਲੜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ, ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਦਘਾਟਨੀ ਬੋਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਦੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਅੱਜ ਉਸੇ ਹੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਹਾਕਮ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੰਢਲਾ ਮਾਰੀਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਵਡਮੁੱਲੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਜ਼ਮਤ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਵਕਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ

ਸਰਗਰਮੀਆਂ

ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਅਨ ਕੇਂਦਰ

ਸ਼ਾਮਿਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਕ ਡਾ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਾਸੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖੀ ਕਲਿਆਣ ,ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੁਹਜ ਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਦੀਵੀ ਸਾਹਿਤ ਰਚਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਪਣੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਮਰ, ਤ੍ਰੈਲੋਚਨ ਲੋਚੀ , ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਟੋਲ, ਅਮਨਦੀਪ ਟਾਲੇਵਾਲੀਆ, ਹਰਬੰਸ ਮਾਲਵਾ, ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਮਹਿਕ, ਪਾਲੀ ਦੇਤਵਾਲੀਆ, ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ, ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ, ਨਕਸ਼ਦੀਪ ਪੰਜਕੋਹਾ, ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ, ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਗੁਰਦੀਸ਼ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ ਤੇ ਪਰਮਜੀਤ ਦਿਓਲ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਡਾ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੂਆ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨਰਸਿੰਗ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ , ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਕਿਹਾ

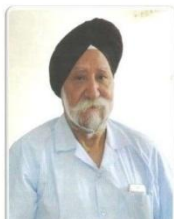
ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਸਲ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰੋਗ ਹਉਮੈ ਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਓਟ ਲੈ ਕੇ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਚੱਲੇ ਇਸ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਸੰਚਾਲਨ ਕੀਤਾ। ਜੂਮ ਐਪ ਤੇ ਫੇਸਬੁੱਕ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਜੁੜੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਖੂਬ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ।

ਸਰਗਰਮੀਆਂ

ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਅਨ ਕੇਂਦਰ

ਸ. ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਚੱਠਾ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਵੈਬੀਨਾਰ ਵਿਚ ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ

PUBPA & OFC, WEBINAR, ORGANIZERS OF WPCS

Dr. S.P. Singh EX. V.C.,

Dr. Tajinder Kaur,

Dr. Mujahida Butt,

Dr. Soniya Allah Rakha

ਪੰਜਾਬੀ ਬਿਜਨੈਸ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵੱਲੋਂ ਸ. ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਚੱਠਾ ਦੀ ਸਰਪਰਸਤੀ ਅਧੀਨ ਵਰਲਡ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨਾਲ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਵੈਬੀਨਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸੇ ਹੀ ਲੜੀ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਕੌਂਸਲ ਅਤੇ ਡਾ. ਮੁਜਾਹਿਦਾ ਭੱਟ ਮੁੱਖੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਗੋਰਮਿੰਟ ਵੂਮਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ. ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਚੱਠਾ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ। ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਮੁੱਖੀ ਤੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹਿੰਦਿਆ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਖ਼ੁਦ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ, ਸੰਪਾ ਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਐਮ. ਫਿਲ ਤੇ ਪੀਐਚ. ਡੀ ਦਾ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਕਰਵਾਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ 1989 ਵਿਚ ਯੂ. ਜੀ. ਸੀ. ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ 27 ਮਾਰਚ ਤੋਂ 31 ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਪੰਜ ਰੋਜ਼ਾਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਿਸਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਇਸ ਵਿਚ 50 ਦੇ ਕਰੀਬ ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਤੇ 20 ਦੇ ਕਰੀਬ ਪਰਵਾਸੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸੰਤੋਖ, ਅਜੀਤ ਰਾਗੀ, ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ, ਕੈਲਾਸ਼ਪੁਰੀ, ਦਰਸ਼ਨ ਧੀਰ, ਅਜਾਇਬ ਕਮਲ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਨ।

ਸਰਗਰਮੀਆਂ

ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਅਨ ਕੇਂਦਰ

ਅਕਾਦਮਿਕ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਹੀ ਸਾਲ 1990 'ਚ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਤੇ ਇਸੇ ਹੀ ਸਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ 'ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗਮੰਚ' ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਇਕ ਰੋਜ਼ਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ।

2017-18-19 ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲਾਨਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਵਾਇਆ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੇਸ਼/ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਨੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ 100 ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਰਵਾਸੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡਮੁੱਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਈ ਉੱਥੇ ਹੀ 500 ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਖੋਜ ਪੱਤਰਾਂ ਨੂੰ 7 ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਪਰਵਾਸੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੈਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉੱਥੇ ਹੀ ਪਰਵਾਸੀ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਲਘੂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਵੀ ਅਲੱਗ ਸੈਸ਼ਨ ਕਰਵਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਅਨ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਇਆਂ ਗਈਆਂ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਅਰਵਿੰਦਰ ਢਿੱਲੋਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬੀ ਪੋਠੋਹਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਯੂ. ਕੇ. ਵੱਲੋਂ ਪਰਵਾਸੀ
ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਪੋਠੋਹਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਯੂ. ਕੇ. ਵੱਲੋਂ ਲੈਕਚਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਲੜੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਲੈਕਚਰ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੌਂਸਲਰ ਰਣਜੀਤ ਧੀਰ ਤੇ ਸਸ਼ੀਕਾਂਤ ਉੱਪਲ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਪੋਠੋਹਾਰ ਖਿੱਤੇ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਜਿੰਨ੍ਹੇ ਵੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਲੇਖਕ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਸੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਲੇਖਕ ਪੋਠੋਹਾਰ ਦੇ ਖਿੱਤੇ ਨਾਲ

ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ ਤੇ ਰਣਜੀਤ ਧੀਰ

ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ, ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫਿਰ, ਹੈਡਮਾਸਟਰ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸਵੀਰ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਨ, ਨਾਵਲਕਾਰ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ, ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ, ਭੀਸ਼ਮ ਸਾਹਨੀ, ਭਾਈਆ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਹੋਤੀ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਅਤੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੋਠੋਹਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਯੂ. ਕੇ. ਨੂੰ ਆਰੰਭ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਕਾਰਜ ਲਈ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਸੰਬੰਧੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਡਾਇਸਪੋਰਾ' ਸ਼ਬਦ ਤੇ 'ਪਰਵਾਸ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਨਿਖੇੜਾ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਪਰਵਾਸ ਲਈ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ 'ਪਰਵਾਸ' ਸ਼ਬਦ ਉੱਚਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਬਾਕੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਥੇ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਘੱਟ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਸਰਗਰਮ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਅਕਾਦਮਿਕ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਯਤਨਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਵੀ ਦੱਸਿਆ।

ਸਾਹਿਤ ਸੁਰ ਸੰਗਮ ਸਭਾ ਇਟਲੀ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਵਰੇਗੰਢ

ਸਾਹਿਤ ਸੁਰ ਸੰਗਮ ਸਭਾ ਇਟਲੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਸਵੀਂ ਵਰੇਗੰਢ ਮੌਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਆਨਲਾਈਨ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਇਸ ਆਨਲਾਈਨ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਡਾ ਐਸ ਪੀ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਦੇਸ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੇਖਕ, ਕਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਨੇ ਸਵਾਗਤੀ ਭਾਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਭ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਿਆ। ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ ਦੇ ਭਾਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਰ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾਲ (ਸੰਪਾਦਕ ਅੱਖਰ), ਪ੍ਰੋ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਛਾਬੜਾ (ਜੀ. ਜੀ. ਐਨ. ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣਾ), ਹਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ (ਇਟਲੀ), ਡਾ ਭੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਹਿੰਦੂ ਕੰਨਿਆ ਕਾਲਜ ਕਪੂਰਥਲਾ), ਬਿੰਦਰ ਕੋਲੀਆਂਵਾਲ ਦੇ ਨਾਂ ਵਰਣਨਯੋਗ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰਵਾਦ, ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਚਰਚਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਾ ਰਹੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਾਇਰ ਤ੍ਰੈਲੋਚਨ ਲੋਚੀ, ਕੰਵਰ ਇਕਬਾਲ ਕਪੂਰਥਲਾ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸੰਧੂ ਯੂਕੇ, ਪ੍ਰੋ ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ, ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ ਸਾਊਥਹਾਲ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੋਹਲ ਯੂਕੇ, ਰਾਣਾ ਅਠੌਲਾ ਇਟਲੀ,

ਸਿੱਕੀ ਝੱਜੀ ਪਿੰਡ ਵਾਲਾ ਇਟਲੀ, ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਇਟਲੀ, ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਸਾਹਿਤ ਸੁਰ ਸੰਗਮ ਸਭਾ ਇਟਲੀ, ਸੁਖਵੀਰ ਸੰਧੂ ਫਰਾਂਸ, ਬਲਿਹਾਰ ਸਿੰਘ ਲਹਿਲ ਸਿਆਟਲ ਆਦਿ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖੂਬ ਰੰਗ ਬੰਨਿਆ।

ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਵੱਲੋਂ ਸਵਾਗਤੀ ਭਾਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਿਨ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਸੁੱਖੀ ਬਾਠ ਸੰਸਥਾਪਕ ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਕੈਨੇਡਾ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਸਰਾਏ (ਸੰਚਾਲਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਯੂ.ਕੇ.) ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚਿੰਤਕ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ ਦਵਿੰਦਰ ਸੈਫੀ, ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਸੁਖਜੀਤ, ਮਨਦੀਪ ਖੁਰਮੀ ਗਲਾਸਗੋ, ਪ੍ਰੋ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਇਟਲੀ, ਡਾ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੁੜ ਅਤੇ ਅੰਜੂਜੀਤ ਸ਼ਰਮਾ ਜਰਮਨੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਲੋੜ, ਅੱਜ ਦੇ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹਿਤਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਤੋਂ ਡਿੱਗਣਾ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ, ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਤੇ ਕੰਮ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇ ਇਸ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਰਹੇ।

ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਦੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸਭਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਭਜੀਤ ਨਰਵਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਜ਼ਦ ਆਰਫੀ ਜਰਮਨੀ, ਕੇਹਰ ਸ਼ਰੀਫ ਜਰਮਨੀ, ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ ਸਾਊਥਹਾਲ, ਬਿੰਦਰ ਕੋਲੀਆਂਵਾਲ ਇਟਲੀ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਜਸਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਾਠ ਜਰਮਨੀ, ਗੁਰਚਰਨ ਰੁਪਾਣਾ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਰਾਜੂ ਹਠੂਰੀਆ ਇਟਲੀ, ਨਿਰਵੈਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਇਟਲੀ, ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਇਟਲੀ, ਸਤਵੀਰ ਸਾਂਝ ਇਟਲੀ, ਹੇਠੀ ਬੱਲਾਂ ਵਾਲਾ ਇਟਲੀ, ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਖੱਖ ਇਟਲੀ, ਵਾਸਦੇਵ ਇਟਲੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਵਾਈ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਜੀ ਜੀ ਐਨ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਸਰੀ ਕੈਨੇਡਾ, ਪੰਜ ਦਰਿਆ ਗਲਾਸਗੋ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀ ਪੰਜਾਬ ਸੱਥ ਯੂਕੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਗਈ। ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਵੱਲੋਂ ਸਭ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸੰਚਾਲਨਾ ਦਲਜਿੰਦਰ ਰਹਿਲ ਨੇ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਸਿਆਟਲ ਵੱਲੋਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ
ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਮੇਲਨ

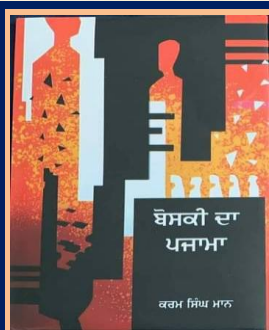
ਕੋਰੋਨਾ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ-ਦੂਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸਭਾ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲਿਆਉਣ ਹਿੱਤ ‘ਜੂਮ’ ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਸਿਆਟਲ (ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ, ਅਮਰੀਕਾ) ਨੇ ਪੰਜ ਸਤੰਬਰ 2020 ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰੰਗ

ਬੰਨਿਆ। ਕੈਨੇਡਾ,ਭਾਰਤ, ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਇਟਲੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਕਰਕੇ, ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਟਾਈਮ ਨੂੰ ਇਕਮਿਕ ਕਰਦਿਆਂ,ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਭੱਗ ਤਿੰਨ ਘੰਟਿਆਂ ਤੱਕ ਸਾਹਿਤਕ ਮਿਲਣੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਰਾਹੀਂ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ਬੋਅ ਬਿਖੇਰੀ।ਸਾਹਿਤ ਸੁਰ ਸੰਗਮ ਸਭਾ ਇਟਲੀ, ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਸਰੀ ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਕੈਡਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਦਿ ਸਭਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ। ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਦੇ ਫੇਸਬੁੱਕ ਪੇਜ ਉੱਤੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਭਾ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਬਲਿਹਾਰ ਸਿੰਘ ਲੇਹਲ ਨੇ ਸਿਆਟਲ ’ਚ ਬੈਠਿਆਂ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਬੋਦਲਾਂਵਾਲਾ, ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਚਲਾਈ ਉਥੇ ਇੰਡੀਆ ’ਚ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਮੰਗਤ ਕੁਲਜਿੰਦ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਜੇ. ਬੀ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਜ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕਰਦਿਆਂ “ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ”। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਮਹਿਮਾਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰ ਰਹੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਨਾਮਵਰ ਕਵੀਆਂ, ਸੁਰਜੀਤ ਜੱਜ (ਇੰਡੀਆ),ਅਸ਼ੋਕ ਭੋਰਾ(ਅਮਰੀਕਾ),

ਦਸਮੇਸ਼ ਗਿੱਲ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ (ਕੈਨੇਡਾ), ਦਲਜਿੰਦਰ ਰਹਿਲ (ਇਟਲੀ) ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਸਿਰਜੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਰਾਨਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਉੱਥੇ ਸਭਾ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਡਾ. ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ, ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਜੇ. ਬੀ. ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰਧਾਨ), ਬਲਿਹਾਰ ਲੁੱਲ (ਸਕੱਤਰ), ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਝੱਜ(ਸਹਾਇਕ ਸਕੱਤਰ),

ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਟੀਵਾਣਾ (ਵਿੱਤ ਸਕੱਤਰ), ਹਰਸਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਮੰਗਤ ਕੁਲਜਿੰਦ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਬੋਦਲਾਂਵਾਲਾ, ਸੁਖਬੀਰ ਬੀਹਲਾ, ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਲੱਕੀ, ਬੀਬੀ ਸਵਰਾਜ ਕੌਰ, ਮਕਸੂਦ ਅਲੀ, ਜਸਵੀਰ ਮੰਗੂਵਾਲ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਆਗੀ, ਕੰਵਲਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੋਅਰਾਂ ਅਤੇ ਤਰੰਨਮ 'ਚ ਗਾਏ ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਇਰਾਨਾਂ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਲ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ। ਪੇਸ਼ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਗੀਤਾਂ, ਗਜ਼ਲਾਂ, ਰੁਬਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਜੇ ਕਿਤੇ ਹਾਸ ਵਿਅੰਗ ਦੀ ਝਲਕ ਸੀ ਤਾਂ ਸੰਜੀਦਗੀ ਵੀ ਡੁੱਲ ਡੁੱਲ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਪਿਆਰ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ 'ਚ ਮਨੁਖਤਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਸੰਕਟਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ, ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

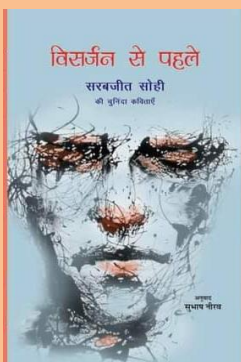
ਅਮਰੀਕਾ ਨਿਵਾਸੀ ਉੱਘੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਨਵਾਂ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹ “ਬੋਸਕੀ ਦਾ ਪਜਾਮਾ” ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 12 ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਤੇ ਸਮੂਹ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਸੱਜਰੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ਮੁਬਾਰਕ!

ਆਸਟਰੇਲੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਸਕੂਲ’ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ

ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬ੍ਰਿਸਬੇਨ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਬ੍ਰਿਸਬੇਨ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਕਵੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸੰਧੂ

ਨੇ ਸਭਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਪਰ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦਿਆਂ, ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬ੍ਰਿਸਬੇਨ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਕਲਾਜਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਇਸ ਉਸਾਰੂ ਕਾਰਜ ਦੀ ਅਰੰਭਣਾ ਇਕ ਸੰਪੂਰਣ ਜਮਾਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਤੱਕ ਕਲਾਸ ਲਗਾ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਵੀ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਖਾਸਾ ਉਤਸਾਹ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵੇਖੀ ਗਈ।

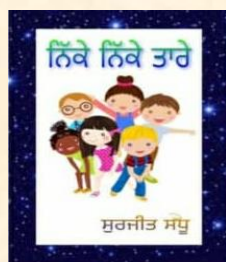
ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵੱਸਦੇ ਸ਼ਾਇਰ ਸਰਬਜੀਤ ਸੋਹੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਵੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਭਾਸ਼ ਨੀਰਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਆਲੋਚਕ ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸੁਭਾਸ਼ ਨੀਰਵ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਸੋਹੀ ਕਾਵਿ ਹੌਂਸਲੇ ਉਮੀਦ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਕਾਵਿ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਸਵੈ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਲੋਕਾਈ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਕਵਿਤਾ ਹਿੰਦੀ ਕਾਵਿ ਜਗਤ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣਾ ਵਿਲਖਣ ਸਥਾਨ ਕਾਇਮ ਕਰੇਗੀ।

ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਸਰੀ ਵੱਲੋਂ ਪੁਸਤਕ ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਗਮ

ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਸਰੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਹਿਤਕ ਸੱਥ ਮੈਲਬੌਰਨ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਅਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵੱਸਦੇ ਸੁਰੀਲੇ ਗਾਇਕ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰ ਬਿੱਕਰ ਬਾਈ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਾਵਿ ਪੁਸਤਕਾਂ ‘ਬੋਲ ਪਏ ਅਲਫਾਜ਼’ ਅਤੇ ‘ਗੀਤ ਰਹਿਣਗੇ ਕੋਲ’ ਛੇ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਸਰੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਅਰਪਣ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਬਾਰੇ ਸ਼ਾਇਰ ਕਵਿੰਦਰ ‘ਚਾਂਦ’ ਵੱਲੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਉਪਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਸੁੱਖੀ ਬਾਠ ਵੱਲੋਂ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ।

‘ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਤਾਰੇ’ ਪੁਸਤਕ ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਗਮ

ਬ੍ਰਿਸਬੇਨ ਤੋਂ ਗੀਤਕਾਰ ਤੇ ਇਪਸਾ ਦੇ ਮੋਢੀ ਮੈਂਬਰ ਲੇਖਕ ਸੁਰਜੀਤ ਸੰਧੂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਤਾਰੇ’ ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਸਰੀ ਵਿੱਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਖੂਬ ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹਿਆ।

ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਅਨ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਛੋੜੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ

ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦੇ ਅਲੰਬਰਦਾਰ, ਉਸਤਾਦ ਗ਼ਜ਼ਲਗੋ, ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਰਚੇਤਾ, ਕਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਤੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਛੁਪਦੇ ਸਪਤਾਹਿਕ ਅਖ਼ਬਾਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਰਹੇ।

ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ

ਸਰਦਾਰ ਬੈਂਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਅਮਰੀਕਾ, ਕਨੇਡਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਸਿਆਟਲ ਦੇ ਮੋਢੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ ਅਤੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ ਰਹੇ। ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਜਿੱਥੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ ਉੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਸਿਆਟਲ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਵਿਛੋੜੇ ਨੇ ਸਦਮਾ ਗ੍ਰਸਤ ਕੀਤਾ ਹੈ

ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਨਾਮਵਰ ਗ਼ਜ਼ਲਗੋ ਜਨਾਬ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਪਰਮਾਰ ਇਸ ਫ਼ਾਨੀ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਨੌਂ ਬੋ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਭੋਗ ਕੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰਹਿ ਇਲਫੋਡ, ਲੰਡਨ ਵਿਖੇ ਸਭ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਕੁ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਿਮਾਰ ਚੱਲੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਸਥਾਨ ਸੀ। “ਸੰਧਿਆਂ ਦੀ ਲਾਲੀ”, ‘ਮੁੱਠ ਕੁ ਧਰਤੀ ਮੁੱਠ ਕੁ

ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਪਰਮਾਰ

ਅੰਬਰ’ ਤੇ ‘ਚੁੱਪ ਦਾ ਸੰਗੀਤ’ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਗੁੱਜਰਾਂਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦਾ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਅਨ ਕੇਂਦਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜੇ ਤੇ ਗਹਿਰੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਸਿਆਟਲ ਵੱਲੋਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਮੇਲਨ

ਜੀ. ਬੀ. ਸਿੰਘ

ਦਲਜਿੰਦਰ ਰਹਿਲ

ਸੁਰਜੀਤ ਜੱਜ

ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ

ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਟਿਵਾਣਾ

ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਲਖਵੀਰ ਲੌਕੀ

ਸੁੱਖਵਿੰਦਰ ਬੋਦਲਾਂਵਾਲਾ

ਮਕਸੂਦ ਅਲੀ

ਬੀਬੀ ਸਵਰਾਜ ਕੌਰ

ਕੰਵਲਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ

ਮੰਗਤ ਕੁਲਜਿੰਦ

ਬਲਿਹਾਰ ਸਿੰਘ ਲਹਿਲ

ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਤੱਜ

ਜਸਵੀਰ ਮੰਗੂਵਾਲ

ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਆਹੀ

ਦਸ਼ਮੇਜ਼ ਗਿੱਲ

ਅਸ਼ੋਕ ਠੌਰਾ

ਡਾ. ਸੁਖਵੀਰ ਬੀਹਲਾ

ਹਰਸ਼ਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਡਾ. ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ

ਇਸ ਅੰਕ ਦੇ ਲੇਖਕ

ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ

ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ

ਡਾ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਜੋਹਲ

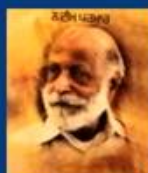
ਪ੍ਰੋ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੇਖਾ

ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਚਿੱਤਰਕਾਰ

ਨਦੀਮ ਪਰਮਾਰ

ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਹਰਵਿੰਦਰ ਰਿਆੜ

ਬਲਦੇਵ ਬਾਵਾ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਰਤ

ਬਮਲਜੀਤ ਮਾਨ

ਆਤਮਾ ਹੇਅਰ ਕਾਲਾ

ਗੁਰਮੀਤ ਪਨਾਂਗ

ਕੁਲਦੀਪ ਚਿਰਾਠਾ

ਅਮਰਦੀਪ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ

ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੰਗ

ਸ਼ੈਲੀ ਡਿੱਗ

ਰੂਪ ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ